

БЮЛЕТЕНЬ КРЕДИТНИХ СПІЛОК УКРАЇНИ

Засновник:
Національна асоціація
кредитних спілок України

Свідоцтво про реєстрацію:
КВ №10354 від 06.09.2005 року

Виходить з квітня 2005 року

Передплатний індекс —
94634

Випускаючий
редактор — Оксана Гайдук

Дизайн, макетування
та верстка — Андрій Козинець

Передрук
можливий лише
з посиланням на "Бюлетень
кредитних спілок України"

Національна асоціація
кредитних спілок України

Адреса:
вул. В.Чорновола, 25, 19-ий
поверх, к.49, Київ, 01135
тел./факс: (044) 501-18-75
електронна адреса:
unascu@unascu.org.ua

ЗМІСТ НОМЕРА:

МІЖНАРОДНИЙ ДЕНЬ КРЕДИТНИХ СПІЛОК

Люди допомагають людям 2

ВСЕСВІТНЯ КОНФЕРЕНЦІЯ КРЕДИТНИХ СПІЛОК

Всесвітня конференція кредитних спілок 3

КРЕДИТНІ СПІЛКИ У СВІТІ

Статистична інформація по показниках
кредитних спілок світу
(за даними ВРКС станом на 01.01.2015 р.) 5

ПІДСУМКИ ДІЯЛЬНОСТІ КРЕДИТНИХ СПІЛОК

Підсумки діяльності кредитних спілок за перше півріччя
2015 року (за офіційними даними Нацкомфінпослуг)..... 9

ФІНАНСОВИЙ АНАЛІЗ

Аналіз фінансової звітності кредитних спілок -
членів НАКСУ за I півріччя 2015 року 14

НАВЧАННЯ

Семінар "Застосування Міжнародних
стандартів фінансової звітності та інші
актуальні питання діяльності КС" 26

З ЖИТТЯ КРЕДИТНИХ СПІЛОК

Як живеш, кредитна спілко? 28

КС "Промінь": баланс інтересів, довіра, відповідальність 31

СУДОВА ПРАКТИКА

Правові висновки Верховного Суду України 34

ПОРАДИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ

Життя в МСФЗ 41

Оновлене законодавство про фінансовий моніторинг у
діяльності кредитних спілок 56

МІЖНАРОДНИЙ ДЕНЬ КРЕДИТНИХ СПІЛОК

15 жовтня 2015 року усі кредитні спілки України разом із представниками кредитно-кооперативного руху 105 країн (а загалом це 217 мільйонів спілчан) відзначають Міжнародний день кредитних спілок.

Традиційно цей день є не лише професійним святом для усіх, хто присвятив себе кредитній кооперації, а й вдалим приводом висловити вдячність членам кредитних спілок за довіру, відзначити успіхи, привернути увагу до важливої соціальної місії, що її понад два десятиліття виконують кредитні спілки у нашій державі. Це особливо важливо тепер, коли в умовах непередбачуваних фінансових потрясінь та законодавчих „подарунків” для спілчан, велика кількість громадян України від Брянки до Мукачєвого протягом багатьох років лишається вдячними членами КС і не має альтернативних джерел для задоволення своїх повсякденних фінансових потреб.

Гасло цьогорічного Міжнародного дня кредитних спілок — «Люди допомагають людям». Президент Всесвітньої ради кредитних спілок Брайан Бранч зазначив: „Люди завжди займали центральне місце в існуванні кредитних спілок... Кредитні спілки — позачасове поняття, воно добре резонує з усіма поколіннями, особливо з молоддю, яка високо цінує соціально відповідальні організації, де головна увага приділяється людині, а не прибутку”.

Девіз «Люди допомагають людям» емно і влучно характеризує кооперативні принци-

World Council of Credit Unions

ВІТАЄМО

З МІЖНАРОДНИМ

ДНЕМ

КРЕДИТНИХ

СПІЛОК

ПОСЛУГИ ДЛЯ ЧЛЕНІВ - СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ - НЕДИСКРИМІНАЦІЯ - ВІДКРИТЕ І ДОБРОВІЛЬНЕ ЧЛЕНСТВО - РОЗБУДОВА ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛЬНОСТІ - СПІВПРАЦЯ МІЖ КООПЕРАТИВАМИ - РОЗПОДІЛ МІЖ ЧЛЕНАМИ - ДЕМОКРАТИЧНИЙ КОНТРОЛЬ - ПОСТІЙНЕ НАВЧАННЯ

ЛЮДИ

ДОПОМАГАЮТЬ

ЛЮДЯМ

15 ЖОВТНЯ 2015 РОКУ • #ICUDAY
WWW.WOCCU.ORG/ICUDAY

пи, яких дотримуються усі кредитні спілки світу. Ця коротка фраза витримала випробування часом — під таким гаслом міжнародне свято спілчан вже святкувалося у 1960-х та 1980-х роках минулого століття. Цього року, додавши до професійного свята сучасного і яскравого дизайну, організувавши День відкритих дверей, конкурси, ярмарки, через радіо- та телепрограми тощо представники фінансової кооперації мають нагоду для підвищення обізнаності людей про переваги кредитних спілок і залучення нових членів до своїх лав.

ВСЕСВІТНЯ КОНФЕРЕНЦІЯ КРЕДИТНИХ СПІЛОК

З 12 по 15 липня 2015 року у місті Денвері (США) проходили чергова Всесвітня конференція кредитних спілок та Конференція американських кредитних спілок, організовані у партнерстві Всесвітньої Ради кредитних спілок (ВРКС) та Асоціації кредитних спілок США.

У Конференціях взяли участь майже 3 тисячі делегатів з 61 країни світу. Національну асоціацію кредитних спілок України на Всесвітній конференції кредитних спілок представляла віце-президент НАКСУ Людмила Кравченко.

У рамках світового зібрання також відбулися черговий щорічний жіночий форум глобального лідерства, під час якого більше 160 жінок з 24 країн відвідали навчальні заняття, а також пройшли секційні засідання та освітні сесії для керівників кредитних спілок віком до 35 років і молодше.

Відкриваючи Всесвітню конференцію кредитних спілок, Гжегож Бірецький, Голова ВРКС і колишній Президент Національної асоціації кредитних спілок Польщі, а нині сенатор Польського сейму привітав учасників заходу, підкресливши потенціал для зростання кредитних спілок по всьому світу. Він, зокрема, зазначив: «Тут зібралися люди різних країн, культур та історій, і заради таких зустрічей варто жити... Протягом нас-

тупних кількох днів цієї Конференції ми матимемо змогу і час обговорити усі питання і плани на майбутнє». У своєму виступі пан Бірецький також закликав політиків по всьому світу визнати кредитні спілки реальною альтернативою нинішній домінуючій фінансової моделі: „В інтересах людства, щоб глобальні політики та регулятори зрозуміли суть кредитних спілок і цінність послуг, які вони надають. Розмаїття кредитних спілок є перевагою не лише для їх членів, а й для всіх споживачів”.

В рамках Конференцій відбулися засідання з ключових питань щодо діяльності кредитних спілок, головними серед яких були аспекти залучення до кредитних спілок молоді, державне регулювання діяльності кредитних спілок та запровадження в кредитних спілках платежів з використанням інтернет- і мобільних технологій. Зокрема, з питань державного регулювання діяльності кредитних спілок було проведено сесію за участю представників державних регуляторів Великої Британії, США та Мексики, які неодноразово підкреслили, що головним завданням державного нагляду за діяльністю кредитних спілок є своєчасне виявлення ускладнень в діяльності кредитних спілок, надання ефективної підтримки для їх подолання, а також сприяння динамічному роз-

витку та зростанню суб'єктів регулювання.

Абсолютним дисонансом з огляду на спроби тотального примушення кредитних спілок України до використання РРО стало широке обговорення питань щодо надання кредитними спілками своїм членам послуг за допомогою електронних платежів. Причому зазначені технології сьогодні активно використовуються не тільки провідними рухами кредитних спілок Америки, Європи й Азії та Австралією, але й країнами Африки, лідером з яких в цій галузі є Конго. Впровадження інтернет- та мобільних технологій також розглядається як один із вирішальних факторів для зростання членства кредитних спілок, передусім за рахунок молоді, яка завжди є авангардом щодо практичного застосування інновацій. Дуже хочеться сподіватися, що й українська держава врешті-решт зрозуміє, що майбутнє фінансових ринків полягає у створенні умов для запровадження прогресивних засобів, а не примусу щодо встановлення та використання архаїчних РРО.

В ході Конференції відбулися Загальні збори членів Всесвітньої ради кредитних спілок. Рішенням загальних зборів членами Ради директорів ВРКС було обрано панів Марка Дерготарі (Австралія), Чул-Санг Муна (Корея), Хайме Чавес Суареса (Колумбія) та Рафаїла Матусяка (Польща). Головою ради директорів ВРКС обрано пані Анну Кокран (США), яка змінила на цій посаді нашого багаторічного партнера та друга пана Гжегожа Бірецького.

Віце-президент НАКСУ Людмила Крав-

ченко провела ряд переговорів, зокрема, з Президентом ВРКС паном Брайаном Бранчем, віце-президентом ВРКС з питань законодавства паном Майклом Едвардсом, головою Української світової кооперативної ради пані Ольгою Шевель, керівництвом рухів кредитних спілок Афганістану, Ірландії, Польщі, в ході яких обговорювалися питання співпраці між рухами кредитних спілок, гармонізації законодавства України та ЄС, регуляторних вимог щодо діяльності кредитних спілок. Було зазначено, що позиція WOCCU та національних рухів кредитних спілок лишається незмінною — світова спільнота цілковито підтримує українських колег. У ході переговорів пан Майкл Едвардс надав у розпорядження НАКСУ повний пакет аналітичних документів щодо законодавства про кредитні спілки у різних країнах світу для використання їх у контактах НАКСУ з державним регулятором та Верховною Радою. Було досягнуто домовленості про активну підтримку НАКСУ у питаннях консалтингу та супроводу діяльності кредитних спілок. Крім того, НАКСУ було отримано запрошення до членства у європейській мережі кредитних спілок, яка має представництво у Брюсселі. Було висловлено готовність WOCCU лобювати інтереси України серед євродепутатів.

НАКСУ висловлює слова щирої вдячності Всесвітній раді кредитних спілок за високий рівень організації та змістовності Всесвітньої конференції кредитних спілок, а також за надану можливість взяти у ній участь.

СТАТИСТИЧНА ІНФОРМАЦІЯ ПО ПОКАЗНИКАХ КРЕДИТНИХ СПІЛОК СВІТУ (за даними ВРКС станом на 01.01.2015 (в доларах США))

АФРИКА							
Члени ВРКС	Кількість КС	Кількість членів	Заощадження та пайові внески (дол. США)	Кредитний портфель (дол. США)	Резерви (дол. США)	Активи (дол. США)	Проникнення*
Гамбія	92	65 996	16 090 240	11 696 873	Н.Д.	Н.Д.	5,9%
Гана	476	571 479	185 417 435	106 631 671	24 266 547	221 772 512	3,9%
Камерун	218	448 176	232 776 399	187 328 112	18 423 021	305 516 330	3,6%
Кенія	4 965	5 103 231	3 266 230 227	4 287 967 019	390 913 619	5 069 054 967	20,5%
Ліберія (а)	45	3 459	726 295	571 596	Н.Д.	Н.Д.	0,2%
Малаві	47	87 034	10 950 285	7 174 592	642 076	11 976 741	1%
Сейшельські острови (а)	1	13 069	10 841 257	11 866 980	1 183 654	15 655 865	19,9%
ВСЬОГО по членах	5 844	6 292 444	3 723 032 138	4 613 236 843	435 428 916	5 623 976 415	9,8%
Інші країни							
Бенін (b)	36	1 272 020	112 833 826	94 497 936	21 815 911	170 476 529	23,4%
Буркіна-Фасо (b)	67	1 181 025	343 986 495	177 419 893	82 849 688	475 352 635	12,3%
Гвінея-Бісау (b)	6	9 726	346 520	140 831	44 473	429 907	1%
Ефіопія	5 500	1 112 195	40 120 506	25 075 208	Н.Д.	Н.Д.	2,2%
Замбія (а)	11	20 767	4 761 899	15 695 323	Н.Д.	18 969 316	0,3%
Зімбабве	72	150 000	3 700 000	1 300 000	1 200 000	5 200 000	1,9%
Кот-д'Івуар(b)	64	673 307	196 543 328	84 858 390	Н.Д.	Н.Д.	5,1%
Лесото (а)	90	76 000	Н.Д.	Н.Д.	Н.Д.	7 300 000	6,4%
Малі (b)	70	911 794	83 112 821	84 589 699	22 742 434	129 615 011	11,2%
Маврикій (с)	138	66 000	Н.Д.	Н.Д.	Н.Д.	35 000 000	7%
Нігерія (b)	44	180 584	17 776 271	23 168 635	14 881 813	29 324 454	2,2%
Південно-Африканська Республіка (а)	26	33 400	Н.Д.	Н.Д.	Н.Д.	23 000 000	0,1%
Руанда	463	1 556 427	11 782 720	42 661 328	21 468 839	111 295 812	22,8%
Свазіленд	73	40 582	Н.Д.	Н.Д.	Н.Д.	100 400 000	4,8%
Сенегал (b)	214	1 767 506	351 461 683	372 006 404	151 777 442	582 232 624	23,7%
Танзанія (а)	5 559	1 153 248	283 000 000	545 000 000	Н.Д.	599 500 000	4,4%
Того (b)	82	1 196 652	229 660 967	183 368 171	Н.Д.	Н.Д.	29,1%
Уганда	2 063	1 187 580	132 077 341	128 101 771	Н.Д.	167 709 131	6,7%
ВСЬОГО по інших країнах	14 578	12 588 813	1 811 164 375	1 777 883 589	316 780 600	2 455 805 418	6,0%
ВСЬОГО по Африці	20 422	18 881 257	5 534 196 513	6 391 120 431	752 209 516	8 079 781 833	6,9%

АЗІЯ							
Члени ВРКС	Кількість КС	Кількість членів	Заощадження та пайові внески (дол. США)	Кредитний портфель (дол. США)	Резерви (дол. США)	Активи (дол. США)	Проникнення*
Азербайджан (а)	107	30 155	26 066 061	64 000 950	34 147 330	70 450 062	0,4%
Афганістан	30	105 230	3 495 751	20 433 698	2 338 617	24 780 809	0,6%
Сінгапур (а)	26	137 423	500 432 058	181 025 747	142 758 831	893 479 674	3,2%
ВСЬОГО по членах	163	272 808	529 993 870	265 460 396	179 244 778	988 710 546	0,8%

Інші країни							
Бангладеш (с)	753	460 235	198 000 000	179 000 000	17 000 000	216 000 000	0,4%
В'єтнам (с)	1 146	1 967 755	2 581 000 000	2 270 000 000	Н.Д.	2 639 000 000	3,0%
Гонконг (с)	40	83 472	1 371 000 000	48 000 000	38 000 000	1 504 000 000	1,6%
Індія	1 589	20 000 000	50 663 251 304	33 116 823 712	6 952 703 321	60 450 919 247	2,5%
Індонезія (а, с)	921	2 353 704	1 371 000 000	1 228 000 000	73 000 000	1 635 000 000	1,4%
Іран	966	415 000	257 931 390	36 847 341	Н.Д.	Н.Д.	0,7%
Камбоджа (с)	25	51 213	3 580 000	9 000 000	560 000	10 000 000	0,5%
Киргизстан	135	20 047	2 821 423	19 578 400	Н.Д.	22 598 563	0,5%
Корея	920	5 722 160	52 722 000 000	32 876 000 000	2 479 000 000	55 603 000 000	15,9%
Лаос (с)	25	9 526	2 600 000	2 000 000	470 000	3 000 000	0,2%
Малайзія (с)	18	207 586	139 000 000	70 000 000	Н.Д.	339 000 000	1,1%
Маянмар (с)	2 191	371 720	Н.Д.	Н.Д.	Н.Д.	37 000 000	1%
Монголія (с)	159	30 698	34 000 000	32 000 000	1 180 000	42 000 000	1,5%
Непал (с)	2 024	1 162 500	413 000 000	333 000 000	20 000 000	512 000 000	5,9%
Таїланд (с)	2 272	4 083 874	22 894 000 000	47 276 000 000	1 984 000 000	56 376 000 000	8,3%
Тайвань (с)	339	215 373	699 000 000	290 000 000	71 000 000	801 000 000	1,2%
Філіппіни (с)	1 442	5 396 521	1 846 000 000	1 508 000 000	145 000 000	2 336 000 000	8,1%
Шрі-Ланка (с)	9 424	1 040 493	49 000 000	11 000 000	10 000 000	79 000 000	7,2%
ВСЬОГО по інших країнах	24 389	43 591 877	135 247 184 117	119 305 249 454	11 791 913 321	182 605 517 810	3%
ВСЬОГО по Азії	24 552	43 864 685	135 777 177 987	119 570 709 850	11 971 158 099	183 594 228 356	3%

КАРИБСЬКИЙ БАСЕЙН							
Члени ВРКС	Кількість КС	Кількість членів	Заощадження та пайові внески (дол. США)	Кредитний портфель (дол. США)	Резерви (дол. США)	Активи (дол. США)	Проникнення*
Антигуа і Барбуда (d)	6	30 746	63 612 782	53 253 612	4 565 169	73 550 229	49,3%
Багамські острови (d)	8	39 690	291 739 800	217 651 730	49 528 683	347 858 571	17,7%
Барбадос	35	167 817	739 677 369	653 514 849	98 702 125	876 545 146	81,5%
Беліз	12	140 305	316 002 817	258 031 419	104 290 673	381 445 951	67,4%
Бермудські острови (d)	1	3 044	7 359 258	7 121 457	1 028 092	8 683 804	6,6%
Гайана (d)	28	31 819	18 347 590	16 118 376	4 536 300	27 651 750	6,6%
Гренада (d)	10	52 659	155 416 485	135 852 244	4 978 351	181 779 921	72,4%
Домініка (d)	8	67 092	205 920 849	162 058 450	14 289 657	233 493 384	Н.Д.
Домініканська Республіка	15	577 223	626 489 312	568 713 295	116 267 899	800 166 918	8,6%
Кайманові острови (d)	1	15 454	233 299 864	193 831 969	21 592 527	260 964 884	39,9%
Кюрасао (d)	8	26 772	92 402 786	134 065 934	9 722 343	168 565 302	27,4%
Монсеррат (d)	1	5 435	15 968 509	12 123 589	864 177	17 953 141	Н.Д.
Сент-Вінсент і Гренадіни (d)	4	69 086	113 262 881	81 308 381	16 437 669	115 263 163	98,0%
Сент-Кітс і Невіс (d)	4	20 958	74 108 097	62 719 634	11 790 145	88 771 257	57,5%
Сент-Люсія (d)	14	74 642	171 828 670	164 207 451	22 872 972	221 876 008	66,9%
Суринам (а)	3	9 513	3 012 121	2 166 061	353 939	3 784 242	2,4%
Тринідад і Тобаго (d)	126	586 877	1 775 873 487	1 256 858 422	293 161 090	2 073 514 970	67,5%
Ямайка	37	988 719	569 876 712	493 965 350	135 660 363	728 375 351	53,0%
ВСЬОГО по членах	321	2 907 851	5 474 199 390	4 473 562 222	910 642 173	6 610 243 993	25,1%

Інші країни							
Гаїті (е)	70	529 209	62 016 939	58 244 221	Н.Д.	95 776 092	8,6%
ВСЬОГО по інших країнах	70	529 209	62 016 939	58 244 221	Н.Д.	95 776 092	8,6%
ВСЬОГО по Карибському Басейну	391	3 437 060	5 536 216 329	4 531 806 443	910 642 173	6 706 020 085	19,4%

ЄВРОПА**

Члени ВРКС	Кількість КС	Кількість членів	Заощадження та пайові внески (дол. США)	Кредитний портфель (дол. США)	Резерви (дол. США)	Активи (дол. США)	Проникнення*
Білорусь	6	500	Н.Д.	Н.Д.	Н.Д.	150 000	0,01%
Велика Британія	365	1 197 292	1 669 461 404	1 118 564 264	205 867 236	1 960 412 124	3%
Естонія	22	5 627	34 349 020	29 583 976	2 716 992	39 504 644	0,7%
Ірландія (а)	479	3 300 000	16 111 669 397	6 015 720 716	2 794 488 113	19 079 608 496	74,7%
Македонія	1	7 838	2 480 574	3 883 132	1 820 478	4 414 397	0,5%
Молдова	303	121 104	13 506 369	22 280 683	9 872 902	31 488 270	4,7%
Нідерланди	20	400	5 464 415	2 853 639	182 147	7 285 886	0,004%
Польща	52	2 192 287	3 556 185 060	2 405 929 166	82 676 587	3 932 125 019	8,1%
Росія	250	330 481	348 490 582	249 218 479	Н.Д.	366 196 182	0,3%
Румунія	20	65 938	51 187 764	41 685 227	8 103 782	59 562 427	0,4%
УКРАЇНА	589	821 600	70 183 209	128 028 348	53 069 111	150 130 314	2,6%
ВСЬОГО по членах	2 107	8 043 067	21 862 977 794	10 017 747 630	3 158 797 349	25 630 877 759	3,3%
Інші країни							
Албанія	117	48 410	21 600 000	Н.Д.	Н.Д.	47 400 000	2,3%
Латвія	31	25 788	24 400 835	19 658 634	5 344 197	27 554 211	1,7%
Литва (а)	63	142 603	553 723 017	377 483 912	69 627 437	655 323 042	5,9%
ВСЬОГО по інших країнах	211	216 801	599 723 852	397 142 546	74 971 634	730 277 252	5,5%
ВСЬОГО по Європі	2 318	8 259 868	22 462 701 646	10 414 890 176	3 233 768 983	26 361 155 011	3,4%

ЛАТИНСЬКА АМЕРИКА

Члени ВРКС	Кількість КС	Кількість членів	Заощадження та пайові внески (дол. США)	Кредитний портфель (дол. США)	Резерви (дол. США)	Активи (дол. США)	Проникнення*
Бразилія	650	6 016 889	24 881 954 870	23 819 324 485	5 880 828 676	39 036 189 744	4,3%
Гватемала	25	1 384 892	1 023 949 069	706 699 294	170 148 917	1 246 449 647	15,8%
Колумбія	178	3 584 725	3 193 858 130	3 453 452 728	487 171 754	4 256 983 516	11,4%
Коста Ріка	16	552 486	2 607 266 309	2 529 489 522	183 051 727	3 689 178 254	16,7%
Мексика	142	5 140 944	4 960 557 961	3 769 415 102	1 008 836 111	6 179 080 857	6,5%
Панама	177	115 992	387 717 514	381 435 344	52 320 000	714 935 141	5%
Парагвай (а)	22	695 000	855 636 308	1 030 343 556	361 521 681	1 287 955 110	15,4%
Перу	163	1 413 109	2 417 698 045	2 177 891 357	132 599 190	2 801 398 358	7,1%
Сальвадор	32	205 380	392 600 000	385 700 000	19 800 000	489 800 000	5,2%
ВСЬОГО по членах	1 411	19 143 852	40 721 455 959	38 253 751 389	8 296 278 055	59 701 970 627	6,5%
Інші країни							
Болівія	26	515 640	752 000 000	649 200 000	76 400 000	925 200 000	7,8%
Гондурас	93	882 712	689 863 611	710 887 624	127 743 362	959 379 553	16,8%
Еквадор	900	4 758 802	Н.Д.	Н.Д.	Н.Д.	8 100 000 000	47,1%
Нікарагуа (а)	6	34 435	217 753	Н.Д.	Н.Д.	Н.Д.	0,9%
Уругвай	54	800 000	119 439 042	206 787 377	105 530 815	272 993 018	36,9%
Чилі	7	1 250 000	1 155 854 309	2 242 925 573	704 316 672	2 516 190 410	10,4%
ВСЬОГО по інших країнах	1 080	8 207 154	2 717 156 961	3 809 800 573	1 013 990 849	12 773 762 981	23%
ВСЬОГО по Латинській Америці	2 491	27 351 006	43 438 612 920	42 063 551 962	9 310 268 904	72 475 733 608	8,3%

ПІВНІЧНА АМЕРИКА							
Члени ВРКС	Кількість КС	Кількість членів	Заощадження та пайові внески (дол. США)	Кредитний портфель (дол. США)	Резерви (дол. США)	Активи (дол. США)	Проникнення*
Канада	694	10 120 994	229 585 779 318	238 767 609 884	24 136 887 211	283 025 537 565	43,2%
Сполучені Штати Америки	6 399	100 513 991	963 116 397 718	720 787 978 315	124 603 673 176	1 136 122 466 854	47,6%
ВСЬОГО по Північній Америці	7 093	110 634 985	1 192 702 177 036	959 555 588 199	148 740 560 387	1 419 148 004 419	47,2%
ТИХООКЕАНСЬКИЙ РЕГІОН							
Члени ВРКС	Кількість КС	Кількість членів	Заощадження та пайові внески (дол. США)	Кредитний портфель (дол. США)	Резерви (дол. США)	Активи (дол. США)	Проникнення*
Австралія	99	4 500 000	64 482 270 200	58 834 606 473	6 207 681 412	75 223 311 145	29,9%
Нова Зеландія	16	182 802	559 520 948	422 399 515	116 167 832	688 396 210	6,3%
Папуа Нова Гвінея (f, e)	21	236 216	188 720 788	93 180 889	189 507 124	384 125 436	5,9%
ВСЬОГО по членах	136	4 919 018	65 230 511 936	59 350 186 877	6 513 356 368	76 295 832 792	22,4%
Інші країни							
Мікронезія (f)	1	2 195	1 921 361	4 213 034	50 000	6 255 632	3,2%
Самоа (f)	3	1 345	1 300 113	Н.Д.	242 740	2 042 832	1,1%
Соломонові острови (a, f)	9	6 320	5 773 040	5 042 960	Н.Д.	6 989 840	1,7%
Східний Тимор (f)	33	9 213	164 632 160	143 941 179	15 338 577	247 438 115	1,4%
Тонга (e, a)	4	1 523	642 763	1 357 116	55 324	1 400 750	2,5%
Фіджі (f)	27	4 849	7 153 816	7 500 023	Н.Д.	10 210 208	0,8%
ВСЬОГО по інших країнах	77	25 445	181 423 253	162 054 312	15 686 641	274 337 377	1,4%
ВСЬОГО по Тихоокеанському регіону	213	4 944 463	65 411 935 189	59 512 241 189	6 529 043 009	76 570 170 169	20,8%
ВСЬОГО							
Члени (включаючи афілійованих та асоційованих)	Кількість КС	Кількість членів	Заощадження та пайові внески (дол. США)	Кредитний портфель (дол. США)	Резерви (дол. США)	Активи (дол. США)	Проникнення*
	17 075	152 214 025	1 330 244 348 123	1 076 529 533 555	168 234 308 026	1 593 999 616 550	17%
Інші країни	40 405	65 159 299	140 618 669 498	125 510 374 695	13 213 343 045	198 935 476 931	3,7%
ВСЬОГО у світі	57 480	217 373 324	1 470 863 017 621	1 202 039 908 250	181 447 651 071	1 792 935 093 481	8,2%

Н.Д. Немає даних.

- (a) Дані станом на 31 грудня 2012 або 2013 року.
 (b) Дані Західно-Африканського Центрального банку.
 (c) Дані Асоціації Азіатської конфедерації кредитних спілок.
 (d) Дані Карибської конфедерації кредитних спілок.
 (e) Дані системи міжнародного розвитку Дежарден.
 (f) Дані Конфедерації Ліги Кредитних спілок Океанії.

Країни, які не надали дані і не включені до статистики: Аргентина, Боснія і Герцеговина, Ботсвана, Китай, Хорватія, Габон, Грузія, Гвінея, Японія, Казахстан, Кірибаті, Мадагаскар, Мавританія, Марокко, Нігерія, Пакистан, Судан, Швейцарія, Тувалу, Вануату та Венесуела.

*Проникнення розраховується як відношення кількості членів кредитних спілок до економічно активного населення віком від 15 до 64 років.

** Дані Європейської асоціації кооперативних банків щодо фінансових кооперативів з 20 європейських країн станом на 31 грудня 2013 року: 4 229 регіональних/місцевих кооперативних банків; 77 791 983 членів; заощадження - 4 439 000 000 дол. США; кредити - 5 199 млрд. дол. США; активи - 9 497 млрд. дол. США.

ПІДСУМКИ ДІЯЛЬНОСТІ КРЕДИТНИХ СПІЛОК ЗА I ПІВРІЧЧЯ 2015 РОКУ

(за офіційною інформацією Нацкомфінпослуг)

Станом на 30.06.2015 у Державному реєстрі фінансових установ кількість кредитних спілок становила 588, відокремлених підрозділів - 607. У порівнянні з аналогічною датою минулого року їх кількість зменшилася на 39 одиниць (6,2%).

Аналіз діяльності кредитних спілок проведено на підставі поданих звітних даних за I півріччя 2015 року.

Результати діяльності кредитних спілок та динаміку основних показників їх діяльності наведено в табл. 1.

За кількістю членів кредитних спілок лідирують Львівська область (125,2 тис. осіб), м. Київ та Київська область (63,9 тис. осіб), Івано-

Франківська (61,9 тис. осіб) та Закарпатська область (58,0 тис. осіб).

Лідерами за розмірами активів є кредитні спілки м. Києва та Київської області (607,8 млн. грн.), Харківської (174,7 млн. грн.), Львівської (157,1 млн. грн.) та Херсонської областей (146,2 млн. грн.).

За результатами I півріччя 2015 року, як і раніше, більшість кредитних спілок 249 (60,0%) об'єднує невелику кількість членів - до 1,0 тис. осіб. При цьому достатньо велика кількість кредитних спілок 152 (36,6%) об'єднує від 1,0 тис. до 10,0 тис. членів. Розподіл кредитних спілок за кількістю членів наведено в табл. 2 та зображено на рис. 1.

Таблиця 1. Динаміка основних показників діяльності кредитних спілок

	Станом на 30.06.2013	Станом на 30.06.2014	Станом на 30.06.2015	Темпи приросту, %	
				30.06.2014/30.06.2013	30.06.2015/30.06.2014
Кількість зареєстрованих кредитних спілок	622	627	588	0,8	-6,2
Кількість членів КС (тис. осіб)	1 009,6	878,7	775,0	-13,0	-11,8
Кількість членів КС, які мають внески на депозитних рахунках на кінець періоду (тис. осіб)	42,0	34,7	27,3	-17,4	-21,3
Кількість членів КС, які мають діючі кредитні договори (тис. осіб)	242,5	207,5	170,9	-14,4	-17,6
Загальні активи (млн. грн.)	2 803,1	2 361,9	2 232,3	-15,7	-5,5
Капітал (млн. грн.)	1 187,2	981,7	1 015,2	-17,3	3,4
Кредити, надані членам КС (залишок на кін. періоду) (млн. грн.)	2 586,2	2 202,0	1 957,4	-14,9	-11,1
Внески членів КС на депозитні рахунки (залишок на кін. періоду) (млн. грн.)	1 304,9	1 171,5	937,0	-10,2	-20,0

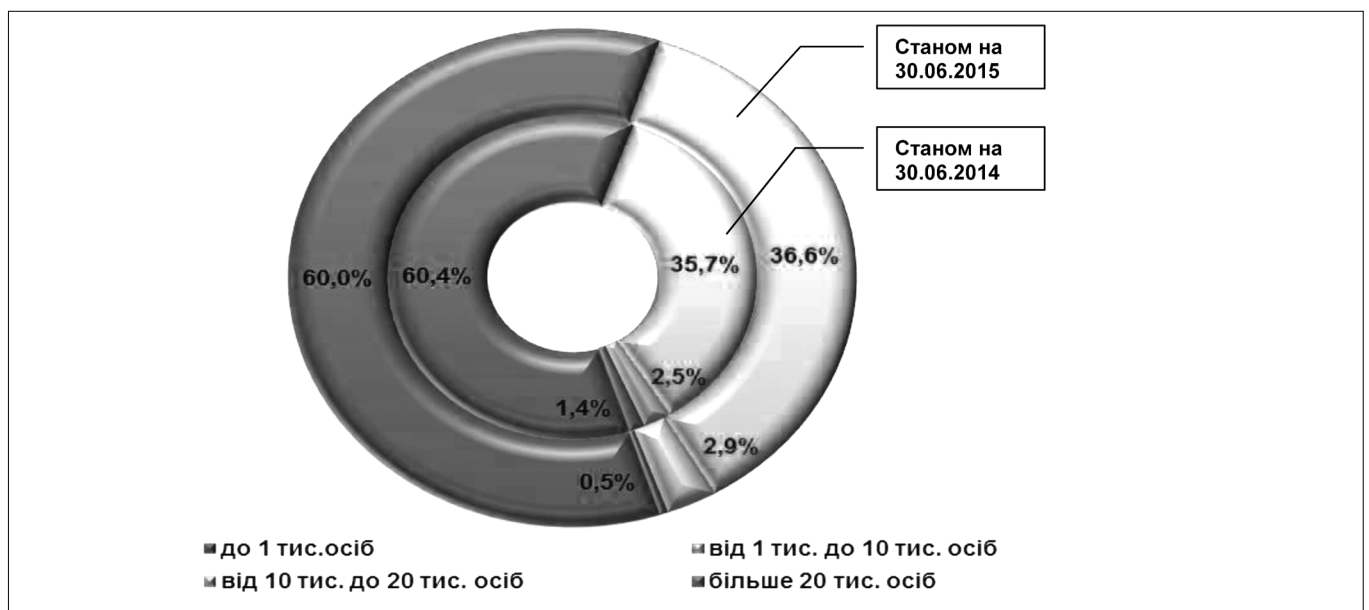

Рис. 1. Групування кредитних спілок за кількістю членів станом на 30.06.2015

Таблиця 2. Розподіл кредитних спілок за кількістю членів

Показник	Станом на 30.06.2014	Станом на 30.06.2015
до 1 тис. осіб	264	249
від 1 тис. до 10 тис. осіб	156	152
від 10 тис. до 20 тис. осіб	11	12
більше 20 тис. осіб	6	2
Всього (кількість поданих звітних даних)	437	415

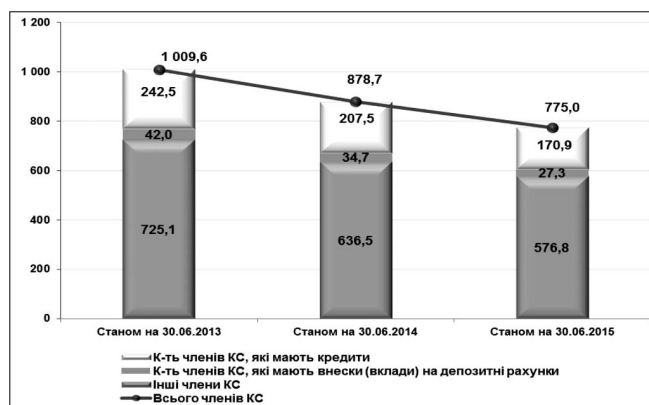

Рис.2. Динаміка кількості членів кредитних спілок

Станом на 30.06.2015 кількість членів кредитних спілок становила 775,0 тис. осіб, що на 103,7 тис. осіб (11,8%) менше, ніж за відповідний період 2014 року. Також відбулося зменшення і в структурі членів кредитних спілок. Так, зменшилися частки членів кредитних спілок, які мають діючі кредитні договори, з 207,5 тис. осіб до 170,9 тис. осіб та членів кредитних спілок, які мають діючі депозитні договори, з 34,7 тис. осіб до 27,3 тис. осіб (рис. 2).

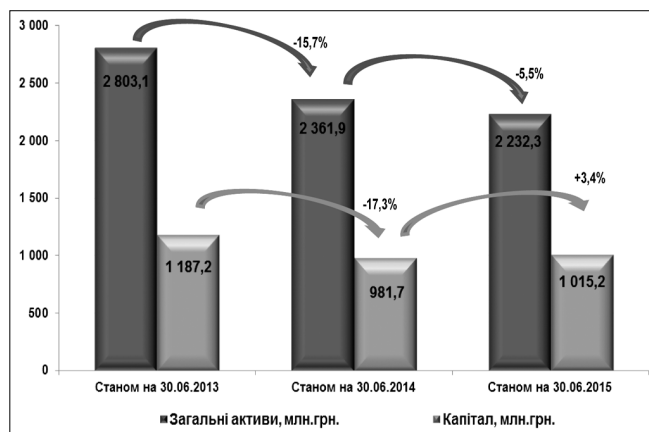

Рис. 3. Динаміка основних показників діяльності кредитних спілок

Крім того, відбулося зменшення частки інших осіб, які не користуються послугами кредитних спілок, але залишаються їх членами, з 636,5 тис. осіб станом на 30.06.2014 до 576,8 тис. грн. станом на 30.06.2015.

Система кредитних спілок за I півріччя 2015 року порівняно з аналогічним періодом 2014 року демонструє незначне зменшення активів та збільшення капіталу (рис. 3.).

Загальний обсяг активів кредитних спілок станом на 30.06.2015 становив 2 232,3 млн. грн. і зменшився на 129,6 млн. грн., або на 5,5% порівняно з відповідним періодом минулого року (станом на 30.06.2014 - 2 361,9 млн. грн.). Загальний обсяг капіталу станом на 30.06.2015 становив 1 015,2 млн. грн. та порівняно з 30.06.2014 збільшився на 33,5 млн. грн., або на 3,4%.

Загальний капітал сформовано на:

- 52,4% (532,2 млн. грн.) за рахунок пайових внесків членів кредитних спілок;
- 44,6% (453,2 млн. грн.) за рахунок резервного капіталу;
- 4,5% (45,2 млн. грн.) за рахунок додаткового капіталу.

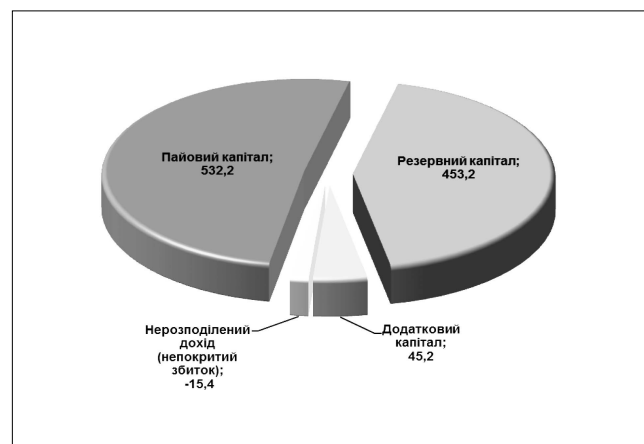

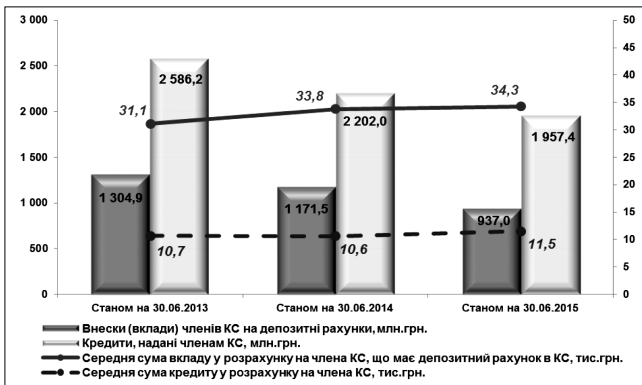
Рис.4. Структура капіталу станом на 30.06.2015 (млн. грн.)

Групування кредитних спілок за обсягом активів станом на 30.06.2015 наведено в табл. 3.

Таблиця 3. Розподіл кредитних спілок за обсягом їх активів станом на 30.06.2015

Групи кредитних спілок за обсягом активів	Обсяг активів групи кредитних спілок, млн. грн.	Кількість кредитних спілок, що належать до кожної групи	Частка кредитних спілок, що належать до кожної групи, %	Частка активів, що належать до кожної групи
більше 100 млн. грн.	388,6	3	17,4	0,7
50 - 100 млн. грн.	153,1	2	6,9	0,5
10 - 50 млн. грн.	945,8	46	42,3	11,1
5 - 10 млн. грн.	235,1	33	10,5	8,0
1 - 5 млн. грн.	454,7	186	20,4	44,8
до 1 млн. грн.	55,0	145	2,5	34,9
ВСЬОГО	2 232,3	415	100%	100%

Дані таблиці 3 свідчать, що в загальному обсязі активів найбільшу частку (42,3%) становить група із 46 кредитних спілок (11,1% від кількості кредитних спілок, які подали звітні дані за I півріччя 2015 року) з обсягом активів від 10 до 50 млн. грн.

Рис. 5. Динаміка кредитування та залучення внесків членів кредитних спілок

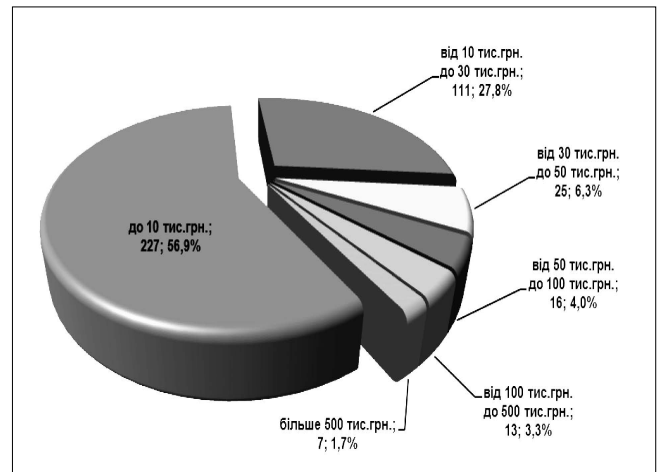
Обсяг кредитного портфеля перевищує обсяг залучених депозитних внесків (вкладів) у 2 рази.

Станом на 30.06.2015 кредити, надані членам кредитних спілок, становлять 1 957,4 млн. грн. та порівняно з відповідним періодом 2014 року зменшилися на 11,1% (244,6 млн. грн.). Середній розмір одного кредиту станом на 30.06.2015 становить 11,5 тис. грн. (станом на 30.06.2013 - 10,7 тис. грн., станом на 30.06.2014 - 10,6 тис. грн.).

Станом на 30.06.2015 на депозитних рахунках членів кредитних спілок обліковувалось вкладів на загальну суму 937,0 млн.

грн., що менше на 20,0% (234,5 млн. грн.), ніж за аналогічний період минулого року. Середня сума внесків на депозитні рахунки становить 34,3 тис. грн. (станом на 30.06.2013 - 31,1 тис. грн., станом на 30.06.2014 - 33,8 тис. грн.).

Із загальної кількості кредитних спілок, які подали звітні дані за I півріччя 2015 року,

Рис. 6. Групування кредитних спілок за наданими кредитами на одного позичальника станом на 30.06.2015

399 кредитних спілок (96,1%) надали кредити членам спілки. У 227 кредитних спілок (56,9%) середній показник по наданих кредитах на одного позичальника менший 10,0 тис. грн. Питома вага активів таких кредитних спілок у загальному обсязі активів становить 41,8 % (932,7 млн. грн.).

У більше ніж четвертої частини кредитних спілок (111) показник середнього розміру кредиту на 1 позичальника від 10,0 до 30,0 тис. грн. Частка активів таких кредитних спілок у загальному обсязі активів становить 18,4% (409,5 млн. грн.)

У 7 кредитних спілок показник середнього розміру кредиту перевищує 500,0 тис. грн., у т.ч. у трьох кредитних спілках перевищує 1 млн. грн.

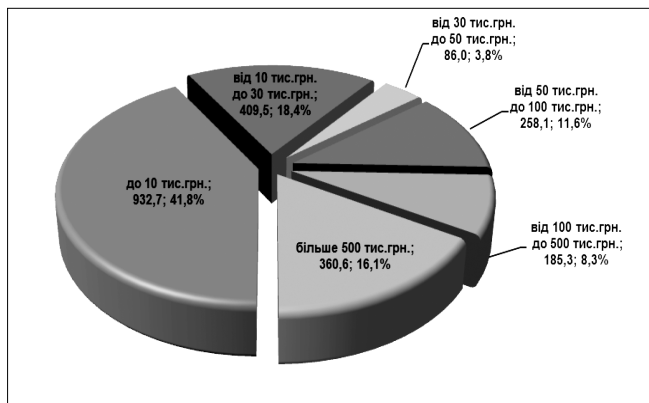

Рис. 7. Групування кредитних спілок за обсягами активів залежно від показника середнього кредиту на 1 позичальника станом на 30.06.2015

Таблиця 4. Структура заборгованості за неповернутими та простроченими кредитами

	Станом на 30.06.2014		Станом на 30.06.2015	
	Сума, млн. грн.	Питома вага, %	Сума, млн. грн.	Питома вага, %
1-й рівень прострочення (31-90 днів)	78,7	18,6	70,4	14,0
2-й рівень прострочення (91-180 днів)	41,1	9,7	46,9	9,3
3-й рівень прострочення (181-365 днів)	42,4	10,1	62,9	12,5
більше 12 місяців	260,6	61,6	324,4	64,2
Всього	422,8	100,0	504,6	100,0

Станом на 30.06.2015 загальна сума заборгованості становить 504,6 млн. грн., що на 81,8 млн. грн. (19,3%) більше, ніж за відповідний період 2014 року. У структурі заборгованості з прострочених і неповерне-

Рис. 8. Питома вага прострочених кредитів у кредитному портфелі кредитних спілок

них кредитів переважають неповернені кредити терміном понад 12 місяців, питома вага яких становить 64,2% (324,4 млн. грн.).

Показник частки простроченої заборгованості у кредитному портфелі кредитних спілок станом на 30.06.2015 становить 25,8%, що на 6,6 в. п. більше, ніж станом на 30.06.2014.

Найбільшу питому вагу в кредитному портфелі продовжують займати споживчі кредити із часткою 61,4% (1 205,1 млн. грн.). У складі споживчих кредитів кредити на придбання автотранспорту становлять 3,1% (37,0 млн. грн.); на придбання аудіотехніки, відео- та побутової техніки 3,4% (40,8 млн. грн.) та на інші потреби - 93,5% (1 127,3 млн. грн.).

Друге місце посідають кредити, надані на придбання, будівництво та ремонт нерухомого майна - 18,3% (358,2 млн. грн.). Найменшу частку в загальному обсязі виданих кредитів 2,5% (48,4 млн. грн.), як і в попередні періоди, має кредитування ведення фермерських господарств.

Найбільш ризиковими є комерційні кредити (станом на 30.06.2015 середній кредит становить 35,0 тис. грн.). Простроченість понад три місяці мають 28,7% (55,7 млн. грн.) комерційних кредитів.

Діапазон середньозважених відсоткових ставок за кредитами, які надані членам кредитних спілок, досить широкий. Найбільша кількість кредитних спілок - 126 (30,4%) - надають кредити за середньозваженою ставкою в межах від 40% до 50%

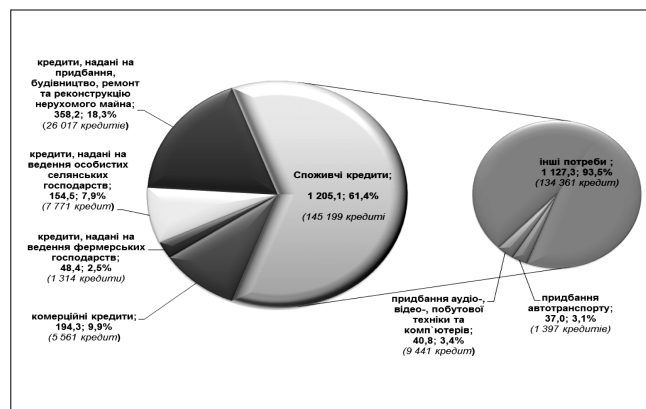

Рис. 9. Структура кредитів за видами станом на 30.06.2015

річних (табл. 5). Більше половини кредитних спілок (50,6%) надають своїм членам кредити за відсотковою ставкою в межах від 30% до 50% річних.

Таблиця 5. Розподіл кредитних спілок за середньозваженими відсотковими ставками за кредитами станом на 30.06.2015

Інтервали відсоткових ставок	Кількість кредитних спілок, які подали звітні дані за I півріччя 2015 року	Частка від загальної кількості кредитних спілок, %
До 10 %	43	10,4
10%-20%	19	4,6
20%-30%	35	8,4
30%-40%	84	20,2
40%-50%	126	30,4
50%-60%	69	16,6
60%-70%	24	5,8
70%-80%	6	1,4
Більше 80%	9	2,2
Всього	419	100%

У структурах кредитного та депозитного портфелів кредитних спілок значні частки припадають на кредити та депозити строком понад 12 місяців та строком від 3 до 12 місяців.

Станом на 30.06.2015 у кредитному портфелі найбільшу частку 52,8% (1 032,9 млн. грн.) становлять кредити з терміном погашення понад 12 місяців. Також значну частку (44,9%) мають кредити з терміном погашення від 3 до 12 місяців. Частка кре-

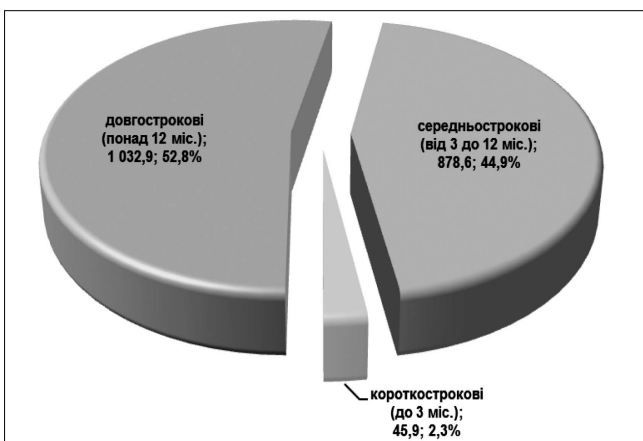

Рис.10. Структура кредитного портфеля кредитних спілок станом на 30.06.2015

дитів з терміном погашення до 3 місяців у загальному кредитному портфелі становить 2,3%.

У структурі депозитного портфеля кредитних спілок найбільшу частку мають довгострокові внески (вклади) (понад 12 місяців) 60,3% (565,1 млн. грн.), у тому числі внески понад 12 місяців з погашенням у поточному році становлять 313,6 млн. грн. (33,5%). Істотну частку 31,3% (293,0 млн. грн.) становлять середньострокові внески (вклади) на депозитні рахунки (від 3 до 12 місяців).

Внески до запитання та внески (вклади) на депозитні рахунки на строк до 3 місяців становлять 2,6% та 5,8% відповідно.

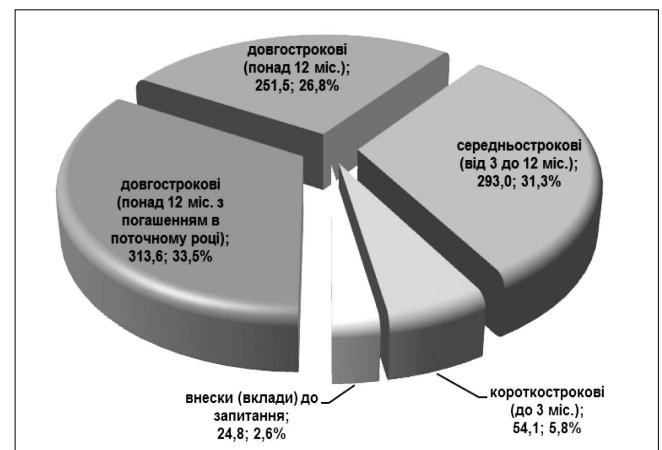

Рис.11. Структура депозитного портфеля кредитних спілок станом на 30.06.2015

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ КРЕДИТНИХ СПІЛОК - ЧЛЕНІВ НАКСУ ЗА І ПІВРІЧЧЯ 2015 РОКУ

Членами НАКСУ станом на 30.06.2015 року є 139 кредитних спілок. Дані по кредитних спілках, які виключені з Державного реєстру фінансових установ, у цьому аналізі відсутні. Крім того, у зв'язку з відомою ситуацією з кримськими та севастопольськими кредитними спілками, дані по цих спілках не включені до загального під-

рахунку. До того ж, частина кредитних спілок, які знаходяться на окупованих та прилеглих територіях, тимчасово змушені припинити свою діяльність і зупинили подання звітності. Таким чином, у розрахунках даних, приведених на одну кредитну спілку, враховується 106 кредитних спілок - членів НАКСУ.

ЗВЕДЕНИЙ РЕЙТИНГ ВСІХ КРЕДИТНИХ СПІЛОК - ЧЛЕНІВ НАКСУ

Таблиця 1. Рейтингові показники кредитних спілок, що є членами НАКСУ

Категорія	Назва показника бальної оцінки	Мета	30.06.2014		30.09.2014		31.12.2014		31.03.2015		30.06.2015	
			Фактичне значення	Бал	Фактичне значення	Бал	Фактичне значення	Бал	Фактичне значення	Бал	Фактичне значення	Бал
ДОХОДНІСТЬ	Балансовий прибуток до активів	>0	-1,4%	-10	-1,3%	-10	-3,3%	-10	-1,5%	-10	-1,3%	-10
	Доходи до витрат	>100%	113,2%	10	116,1%	10	104,1%	10	114,9%	10	115,7%	10
КАПІТАЛ	Резерви до активів	>= 11%	29,1%	10	30,2%	10	31,1%	10	34,9%	10	34,9%	10
	Прострочені до власного капіталу	<30%	65,6%	3	67,6%	3	67,0%	3	60,7%	3	62,2%	3
	Капітал до активів	>=30%	41,4%	10	43,2%	10	43,7%	10	45,4%	10	44,3%	10
	Власний капітал до активів	>=10%	18,5%	10	19,0%	10	18,2%	10	21,2%	10	21,1%	10
АКТИВИ	Доходні активи до платних зобов'язань	>115%	160,0%	5	162,0%	5	159,5%	5	170,5%	5	167,2%	5
	Доходні активи до активів	90%	84,9%	3	83,0%	3	80,3%	3	82,6%	3	80,3%	3
	Основні засоби до активів	3-5%	3,2%	5	3,2%	5	3,1%	5	3,2%	5	3,0%	5
	Кредити до активів	85%	91,6%	4	90,7%	4	89,9%	4	93,0%	4	90,8%	4
	Чисті кредити до активів	85%	81,0%	5	79,5%	4	77,0%	4	79,4%	4	77,1%	4
ПРОСТРОЧЕНІСТЬ	Працюючі кредити до активів	>80%	72,5%	2	70,3%	2	69,1%	1	71,9%	2	69,1%	1
	Прострочені до кредитів	<4%	10,1%	0	11,5%	0	9,9%	1	9,2%	1	9,9%	1
	Прострочені до активів	<3,5%	8,4%	1	9,2%	0	7,9%	1	7,5%	1	8,0%	1
ЛІКВІДНІСТЬ	Ліквідні активи до активів	10%	18,6%	4	18,3%	4	18,1%	4	17,4%	4	17,4%	4
	Разом			62		60		61		62		61

Другий квартал 2015 року характеризується незначним приростом активів та внесків (вкладів) на депозитні рахунки членів, що супроводжується зменшенням кредитного портфеля. При цьому зростання прострочення за умови зменшення загального розміру

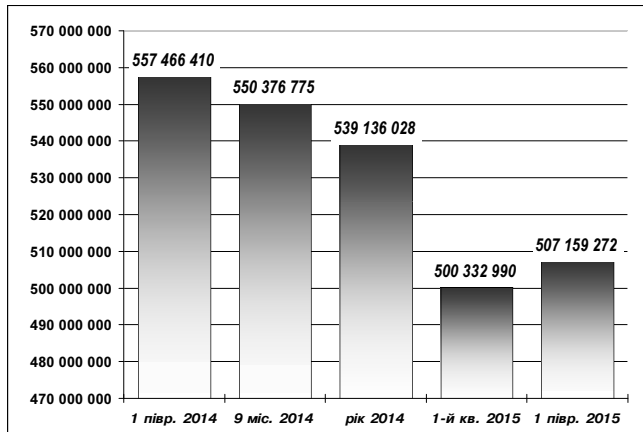
кредитного портфеля та зростання активів призвело до зменшення питомої ваги працюючих кредитів у активах кредитних спілок.

В цілому система кредитних спілок - членів НАКСУ за результатами 2 кварталу 2015 року має оцінку "добре".

ЗВЕДЕНІ ДАНІ КРЕДИТНИХ СПІЛОК — ЧЛЕНІВ НАКСУ (ОСНОВНІ ПОКАЗНИКИ)

■ АКТИВИ

Діаграма 1. Сумарні активи кредитних спілок (грн.)

Активи кредитних спілок - членів НАКСУ на 01.07.2015 склали 507,2 млн. грн., що свідчить про зростання сумарних активів потягом другого кварталу 2015 року на 6,9 млн. грн.(1,4%). У порівнянні з аналогічним періодом минулого року падіння активів склало 50,3 млн. грн. (9%).

Уявлення про наявну структуру активів кредитних спілок - членів НАКСУ дає наступна таблиця:

Таблиця 2. Структура кредитних спілок — членів НАКСУ за активами

	Кількість КС	% від загальної кількості КС	Активи	% від загальної суми активів	Середні активи по групі КС
Менше 100 тис. грн.	4	3,77%	255 060	0,05%	63 765
Від 100 до 500 тис. грн.	8	7,55%	2 089 920	0,41%	261 240
Від 500 тис. грн. до 1 млн. грн.	16	15,09%	11 697 461	2,31%	731 091
Від 1 до 2 млн. грн.	27	25,47%	38 803 604	7,65%	1 437 171
Від 2 до 5 млн. грн.	31	29,25%	102 217 897	20,15%	3 297 352
Понад 5 млн. грн.	20	18,87%	352 095 330	69,43%	17 604 767
	106	100%	507 159 272	100 %	4 784 521

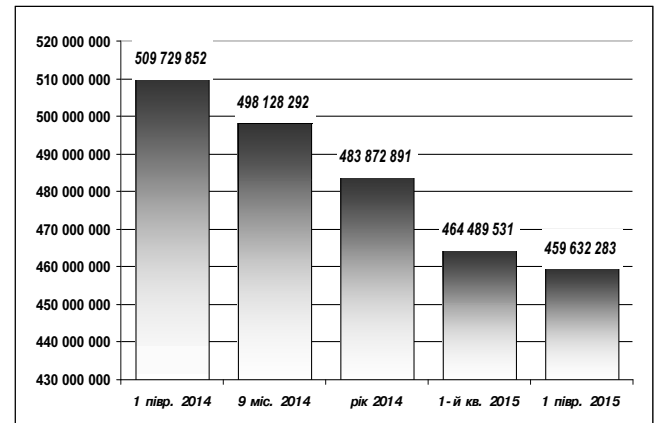
У другому кварталі 2015 року середні активи кредитних спілок - членів НАКСУ, порівняно з першим кварталом, зросли на 64,4 тис. грн. При цьому протягом останніх 12 місяців середні активи кредитних спілок - членів НАКСУ зросли на 139 тис. грн.

Переважає більшість кредитних спілок -

членів НАКСУ (73,6%) мають в активах понад мільйон грн., у таких спілках акумульовано 97,2% активів системи. В той же час, на 26,4 % від загальної кількості кредитних спілок з активами менше 1 млн. грн. припадає лише 2,8% активів.

■ КРЕДИТНИЙ ПОРТФЕЛЬ

Діаграма 2. Кредитний портфель кредитних спілок (грн.)

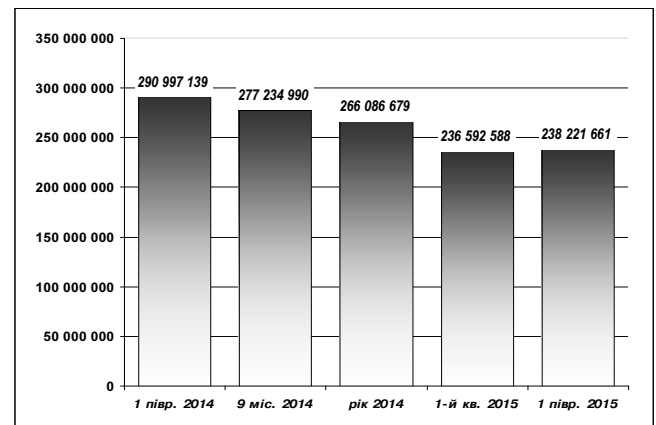

Незважаючи на незначний приріст активів, кредитний портфель кредитних спілок - членів НАКСУ у другому кварталі 2015 року зменшився на 4,9 млн. грн. (1%) і на 01.07.2015 року склав 459,6 млн. грн. Протягом 12 місяців кредитний портфель зменшився на 50,1 млн. грн. (9,8 %).

До загальної стабілізації ситуації в економіці України слід очікувати подальшого падіння обсягів кредитування, а, відповідно, і доходності та погіршення співвідношення прострочених кредитів до кредитного портфеля кредитних спілок - членів НАКСУ.

■ ЗАОЩАДЖЕННЯ

Діаграма 3. Заощадження членів кредитних спілок (грн.)

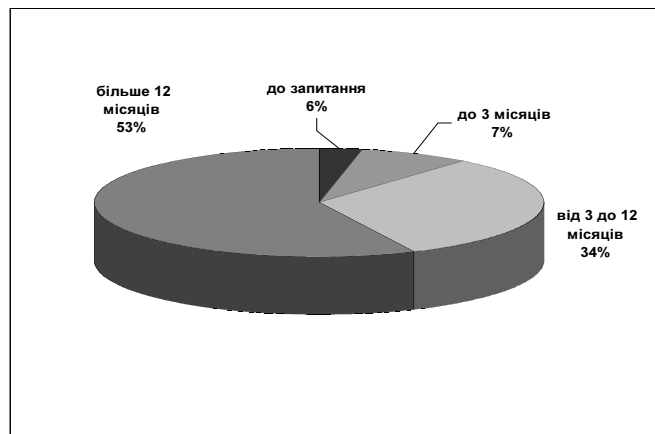
У другому кварталі 2015 року внески (вклади) членів кредитних спілок на депозитні рахунки, порівняно з першим кварта-

лом, зросли (вперше за півтора останніх роки!) на 1,6млн. грн. (0,7%) і склали 238,2 млн. грн. Порівняно з аналогічним періодом 2014 року загальна сума заощаджень зменшилася на 52,8 млн. грн. (18,1%).

Активи кредитних спілок фінансуються за рахунок внесків (вкладів) на депозитні рахунки на 47%, що на 5,2% менше, ніж на 30.06.2014 р. Втім внески (вклади) членів КС на депозитні рахунки залишаються вагомим джерелом коштів у кредитних спілках - членах НАКСУ. Від процентних ставок за цими вкладками залежать, в основному, процентні ставки за кредитами.

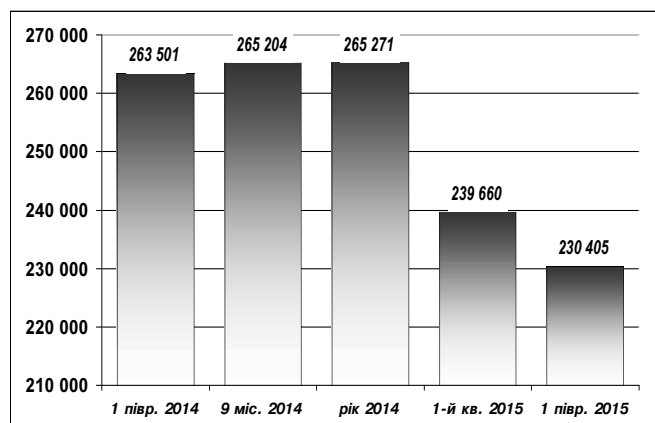
Структура внесків (вкладів) на депозитні рахунки членів кредитних спілок у другому кварталі 2015 р., порівняно з першим кварталом, зазнала незначних змін: як і у попередньому кварталі, переважають довгострокові договори, в той же час питома вага таких вкладів зменшилася на 4% і складала 53%; договори на строк від трьох до дванадцяти місяців складають 34%; вдвічі зросла питома вага внесків (вкладів) "до запитання" і складала 6%.

Діаграма 4. Структура вкладів на депозитні рахунки

■ КІЛЬКІСТЬ ЧЛЕНІВ КРЕДИТНИХ СПІЛОК

Діаграма 5. Кількість членів кредитних спілок

Протягом останніх 12 місяців кількість членів кредитних спілок зменшилась на 12,6%. Суттєве зменшення на 25,6 тисяч осіб відбулося протягом першого кварталу 2015 р. у зв'язку з тим, що частина кредитних спілок, які знаходяться на окупованих та прилеглих територіях, тимчасово змушені припинити свою діяльність і зупинили подання звітності. В той же час, протягом другого кварталу кількість членів кредитних спілок - членів НАКСУ зменшилася на 9,3тис.осіб і станом на 01.07.2015 загальна кількість членів складала 230 405 осіб.

Наступна таблиця розкриває структуру кредитних спілок - членів НАКСУ за кількістю членів спілок станом на 01.07.2015 року.

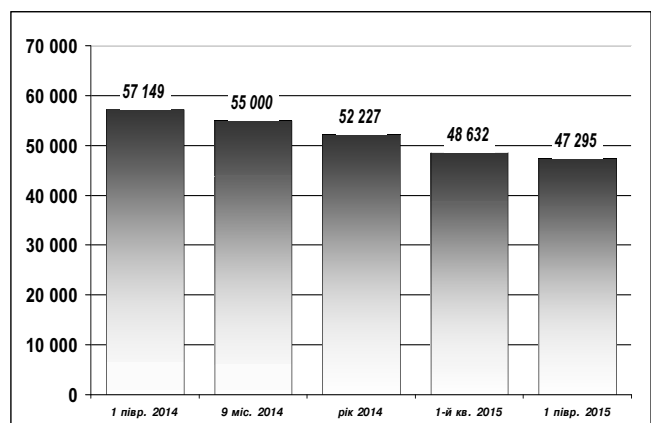
Таблиця 3. Структура кредитних спілок за кількістю членів

Кількість членів	Кількість КС	% від загальної кількості КС	Кількість членів КС	% від загальної кількості членів
Менше 100	5	4,72%	328	0,14%
від 100 до 500	27	25,47%	7 337	3,18%
від 500 до 1000	17	16,04%	12 056	5,23%
від 1000 до 2000	25	23,58%	35 358	15,35%
від 2000 до 5000	20	18,87%	63 114	27,39%
понад 5000	12	11,32%	112 212	48,71%
	106	100%	230 405	100 %

Група спілок, в яких обслуговується від 100 до 500 осіб (27 спілок), залишається найчисленнішою за кількістю. При цьому майже половина - 48,7% членів - обслуговуються у великих кредитних спілках з кількістю членів понад 5000 осіб. В кредитних спілках з кількістю членів до 1000 осіб обслуговується лише 8,6 % загальної кількості членства; в той же час, кількість таких спілок складає 46,2 % - майже половину від загальної кількості КС - членів НАКСУ.

■ КІЛЬКІСТЬ ПОЗИЧАЛЬНИКІВ

Діаграма 6. Кількість позичальників кредитних спілок

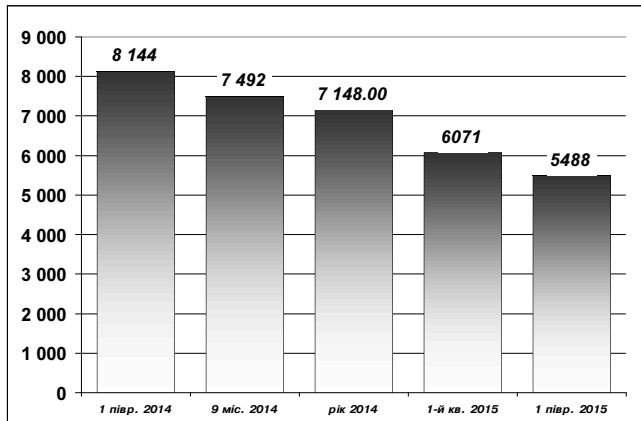

У другому кварталі 2015 року простежується зменшення на 1,3 тисячі осіб загальної кількості позичальників, на 01.07.2015 їх кількість склала 47,3 тис. осіб., а за 12 місяців вона зменшилась на 9,8 тисяч осіб. В той же час, як було показано вище, кредитний портфель за 12 місяців зменшився на 50,1 млн. грн. Середній розмір кредиту станом на 01.07.2015 року склав 9 718 грн. Порівняно з аналогічним періодом попереднього року середній розмір кредиту збільшився на 799 грн.

■ КІЛЬКІСТЬ ВКЛАДНИКІВ

Кількість вкладників кредитних спілок у другому кварталі 2015 року зменшилась порівняно з першим кварталом на 9,6 % і на кінець кварталу їх кількість становила 5 488 осіб. Протягом 12 місяців кількість вкладників зменшилась на 32,6 %.

Діаграма 7. Кількість вкладників кредитних спілок

В процесі аналізу членства виділяються три групи кредитних спілок:

- спілки, в яких обслуговується менше 1000 осіб;
- спілки, в яких обслуговується від 1000 до 5000 осіб;
- спілки, в яких обслуговується понад 5 000 осіб.

Розглянемо активи цих груп кредитних спілок, відображені у наступній таблиці.

Таблиця 4. Структура кредитних спілок — членів НАКСУ за активами

Кількість членів	Кількість КС	Кількість членів КС	Активи	Середні активи по групі КС	Кількість позичальників	Кількість вкладників	Питома вага активних членів
Менше 1000	49	19 721	66 835 264	1 363 985	6 476	743	37%
від 1000 до 5000	45	98 472	294 955 081	6 554 557	19 877	2 803	23%
понад 5000	12	112 212	145 368 927	12 114 077	20 942	1 942	20%
	106	230 405	507 159 272	4 784 521	47 295	5 488	23%

Підсумовуючи наведену інформацію, можна констатувати наступне: кредитні спілки - члени НАКСУ можна об'єднати у три групи, які дуже подібні до груп режимів регулювання, визначених Нацкомфінпослуг.

Зокрема, 46,2% кредитних спілок з невеликим розміром активів об'єднують 8,6% загальної кількості членів. Ця група кредитних спілок, де 13,7% позичальників і 13,5% вкладників, за суттю близька до третьої групи режимів регулювання. При цьому питома вага активних членів (співвідношення кількості вкладників та позичальників до загальної кількості членів спілки) в цій групі складає 37%.

Друга група - 42,5% кредитних спілок, яка об'єднує 42,7% загальної кількості членів (42% позичальників і 51,1% вкладників), - близька до другої групи режимів регулювання. Питома вага активних членів в цій групі складає 23%.

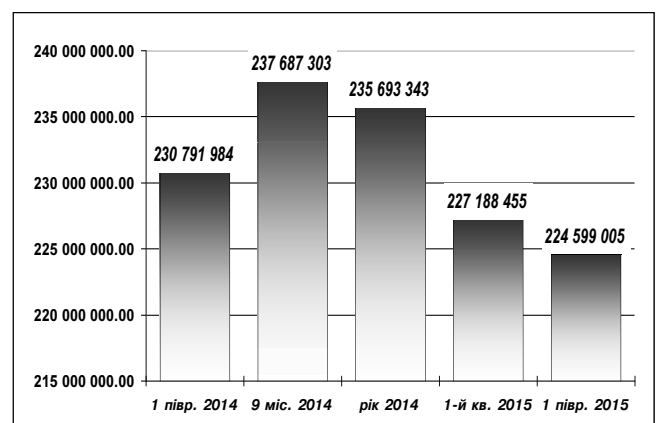
Група спілок, яка об'єднує понад 5000 членів, найменша за кількістю (11,3% від загальної кількості кредитних спілок - членів НАКСУ), має найвищий розмір середніх активів, в ній сконцентровано найбільше членів - 48,7% від загальної кількості, вкладників - 35,4%, а позичальників - 44,3%. Ця група аналогічна до першої групи режимів регулювання. Питома вага активних членів по цій групі складає 20%.

В цілому по кредитних спілках - членах НАКСУ питома вага активних членів кредитних спілок складає 23% від загальної кількості.

► КАПІТАЛ КРЕДИТНИХ СПІЛОК — ЧЛЕНІВ НАКСУ

■ СУМАРНИЙ КАПІТАЛ

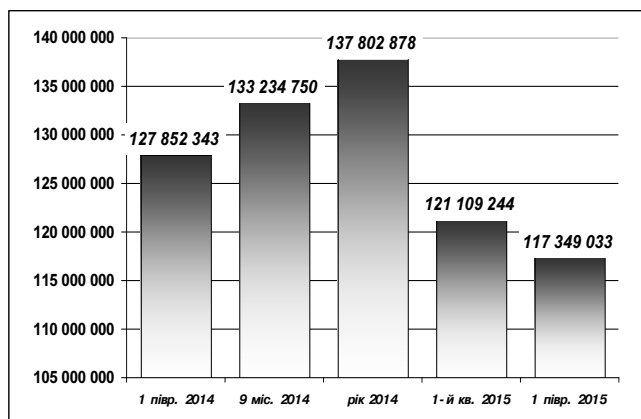
Діаграма 8. Сумарний капітал кредитних спілок (грн.)

Сумарний капітал кредитних спілок у другому кварталі 2015 року зменшився на 2,6 млн. грн. (1,1 %) і склав 224,6 млн. грн. Протягом 12 місяців сумарний капітал зменшився на 6,2 млн. грн. (2,6 %).

ПАЙОВИЙ КАПІТАЛ

Діаграма 9. Пайовий капітал кредитних спілок (грн.)

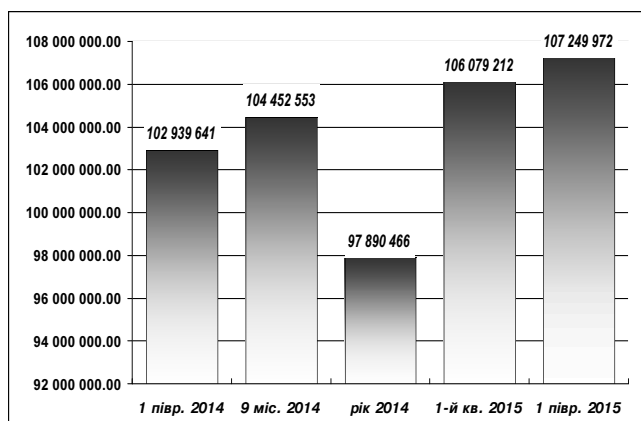

Протягом другого кварталу 2015 року пайовий капітал кредитних спілок зменшився на 3,8 млн. грн. (3,1 %). Питома вага пайового капіталу у складі загального капіталу станом на 01.07.2015 року склала 52,2%, при цьому якщо протягом кварталу питома вага пайового капіталу у складі загального капіталу знизилася на 1,1%, то за 12 місяців цей показник зменшився на 3,2%. Таким чином кредитні спілки намагаються змінити структуру капіталу в бік таких джерел його формування, які здатні, за необхідності, поглинати збитки, а також бути джерелом неплатних коштів, що на даний момент сприяє фінансовій стійкості.

ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ

У другому кварталі 2015 року власний капітал кредитних спілок - членів НАКСУ збільшився на 1,1 млн. грн. і склав 107,2 млн. грн. За останні 12 місяців власний капітал зріс на 4,3 млн. грн. - 4,2%.

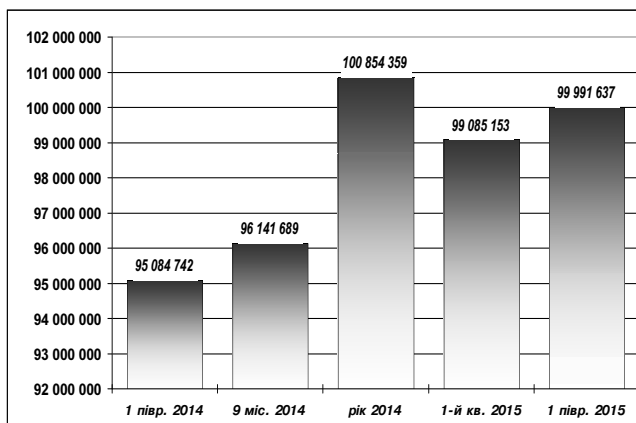
Діаграма 10. Власний капітал кредитних спілок (грн.)

На 01.07.2015 сумарний резервний капітал склав 100 млн. грн., що на 4,9 млн. грн. (5,1%) більше, ніж його значення на 01.07.2014 р., протягом першого кварталу 2015 року сумарний резервний капітал збільшився на 0,9 млн. грн.

РЕЗЕРВНИЙ КАПІТАЛ

Діаграма 11. Резервний капітал кредитних спілок (грн.)

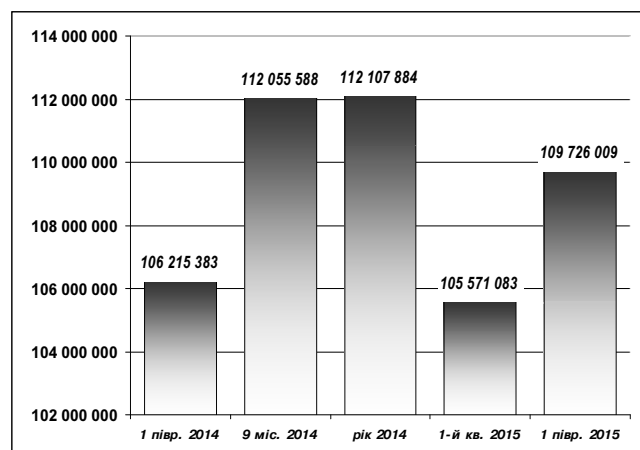

ЯКІСТЬ КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЯ КРЕДИТНИХ СПІЛОК - ЧЛЕНІВ НАКСУ

СУМА ПРОСТРОЧЕНИХ КРЕДИТІВ

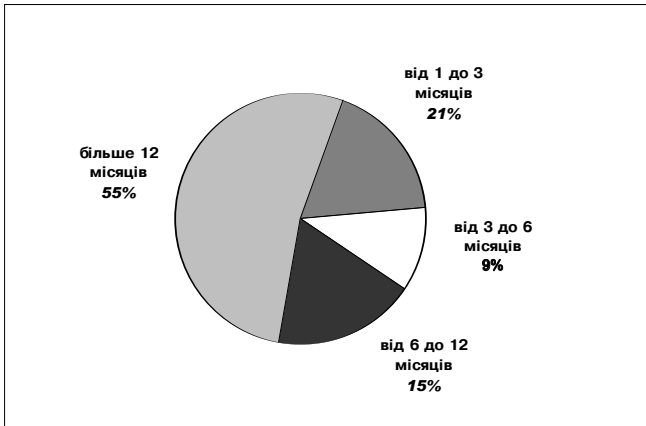
У другому кварталі 2015 року сума прострочених кредитів, порівняно з минулим кварталом, зросла на 4,1 млн. грн. і склала 109,7 млн. грн. За останні 12 місяців цей показник збільшився на 3,5 млн. грн. Порівняно з аналогічним періодом 2014 року рівень прострочення збільшився на 3,1% і склав на 1 липня 2015 року 23,9% від загальної суми кредитного портфеля.

Діаграма 12. Сума прострочених кредитів (грн.)

Наступна діаграма дає уявлення про структуру прострочених кредитів.

Діаграма 13. Структура прострочених кредитів

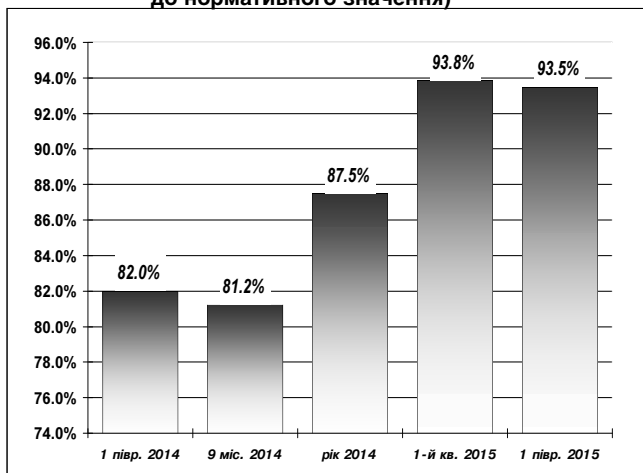

В структурі прострочених кредитів продовжують переважати прострочені кредити терміном більше 12 місяців. Їх питома вага, у загальній простроченості, порівняно з минулим кварталом, зросла на 2 % і склала 55 %. Протягом другого кварталу 2015 року на 3% зросла питома вага кредитів, прострочених від 1 до 3 місяців: станом на 01.07.2015 року вона склала 21%, а питома вага кредитів, прострочених від 3 до 6 місяців, зменшилася на 2 % і склала 9% від загальної суми прострочених кредитів; одночасно на 3% зменшилася питома вага кредитів, прострочених від 6 до 12 місяців, і станом на 01.07.2015 склала 15% від загальної простроченості.

Подальші діаграми відображають динаміку співвідношень РЗПВ до нормативного значення, простроченості до власного капіталу, а також співвідношення суми прострочених кредитів, не перекритих РЗПВ, до кредитного портфеля по системі в цілому.

■ ДОСТАТНІСТЬ РЗПВ

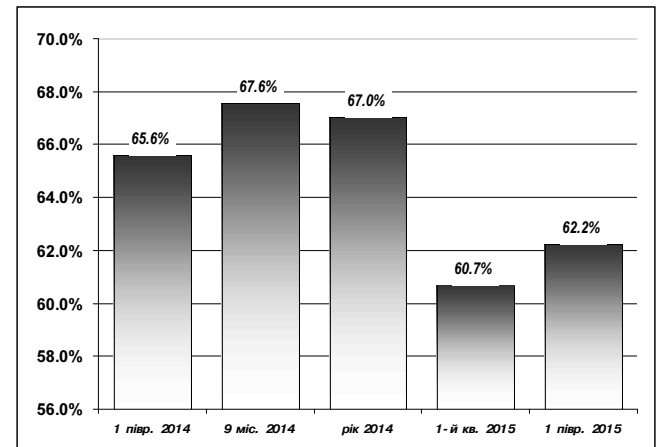
Діаграма 14. Достатність резерву забезпечення покриття втрат від неповернених кредитів (в процентах до нормативного значення)

Співвідношення фактично сформованого РЗПВ до його нормативного значення у другому кварталі 2015 року погіршилося на 0,3%. У порівнянні з аналогічним періодом 2014 року це співвідношення зросло на 11,5%.

■ СПІВВІДНОШЕННЯ ПРОСТРОЧЕНИХ КРЕДИТІВ ДО ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ

Діаграма 15. Співвідношення прострочених кредитів до власного капіталу

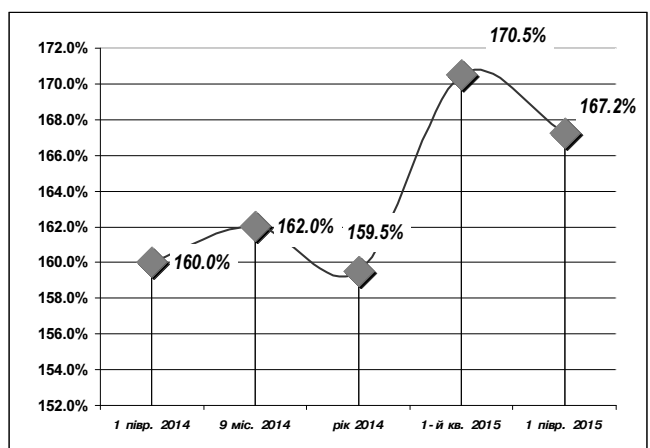

У другому кварталі 2015 року внаслідок зростання загальної суми прострочених кредитів співвідношення прострочених кредитів до власного капіталу збільшилося на 1,5% і склало 62,2 %. За останні 12 місяців цей показник зменшився на 3,4%.

▶ ДОХОДИ ТА ВИТРАТИ КРЕДИТНИХ СПІЛОК НАКСУ

■ ДОХОДНІ АКТИВИ ДО ПЛАТНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ

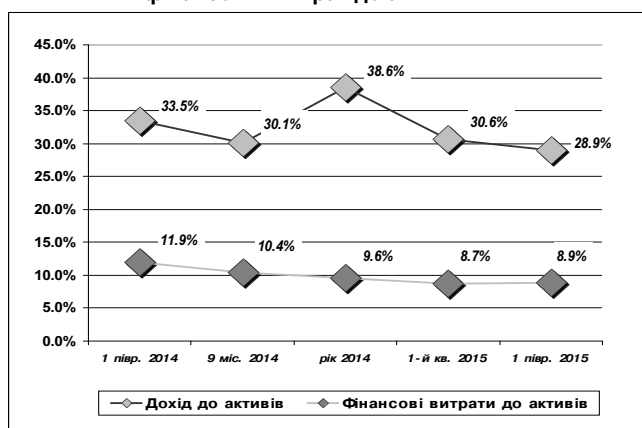
Діаграма 16. Співвідношення доходних активів до платних зобов'язань (нормативне значення: не менше 100%)

У другому кварталі 2015 року співвідношення між доходними активами та платними зобов'язаннями порівняно з попереднім кварталом зменшилося на 3,3% і склало 167,2%. При цьому за останні 12 місяців це співвідношення зросло на 7,2%. Така динаміка у другому кварталі напряму пов'язана зі скороченням обсягів кредитування з одночасним зростанням розміру залучених внесків (вкладів) на депозитні рахунки. На даний момент співвідношення доходних активів до платних зобов'язань не є критичним за умови поступового збільшення у подальшому обсягів кредитування за рахунок залучених коштів.

■ ДОХІД ДО АКТИВІВ, ФІНАНСОВІ ВИТРАТИ ДО АКТИВІВ

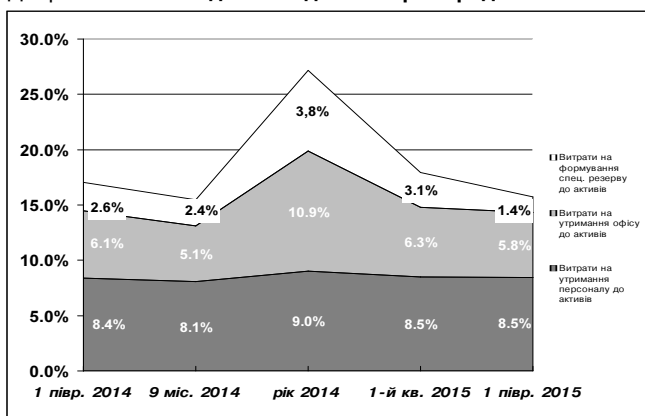
Діаграма 17. Співвідношення доходу до активів та фінансових витрат до активів

Рівень доходності активів протягом другого кварталу 2015 року зменшився на 1,7%, а рівень вартості активів збільшився на 0,8%. Протягом останніх 12 місяців рівень доходності зменшився на 4,6%, в той час як рівень вартості активів зменшився на 3%. Загальне співвідношення доходності активів та їх вартості на рівні, відповідно, 28,9% та 8,9% забезпечує кредитним спілкам джерела як покриття операційних витрат, так і адекватного резервування.

■ РОЗПОДІЛ ЗА ВИДАМИ ВИТРАТ

Діаграма 18. Розподіл за видами витрат кредитних спілок

У другому кварталі 2015 року витрати на утримання персоналу склали 8,5% від активів, що на 0,1% більше, ніж у аналогічному періоді минулого року, витрати на утримання офісу до активів протягом року зменшилися на 0,3% і склали 5,8% від середніх активів. При цьому витрати на формування РЗПВ протягом року знизилися на 1,2% і склали 1,4% від активів. Таке зменшення витрат на формування РЗПВ у другому кварталі корелює зі зміною структури прострочених кредитів - збільшенням питомої ваги кредитів, прострочених від 1 до 3 місяців, за якими нормативно не передбачено формування РЗПВ.

Втім, для різних категорій кредитних спілок як структура витрат в цілому, так і структура операційних витрат має певні особливості, про що свідчать дані наступних таблиць.

Таблиця 4. Загальна структура витрат кредитних спілок, %

Розмір активів	до 100 тис. грн.	від 100 до 500 тис. грн.	від 500 тис. грн. до 1 млн. грн.	від 1 до 2 млн. грн.	від 2 до 5 млн. грн.	понад 5 млн. грн.	Разом по НАКСУ
Процентні витрати разом	3,3%	3,6%	10,5%	27,2%	21,6%	38,7%	31,8%
Операційні витрати разом	90,7%	73,4%	61,7%	58,6%	61,0%	47,1%	52,5%
Витрати на формування РЗПВ	6,0%	22,0%	21,5%	5,5%	6,2%	8,3%	8,2%
Витрати на формування резервного капіталу	0,0%	0,0%	0,0%	0,4%	0,5%	0,0%	0,2%
Витрати на проценти на паї	0,0%	1,0%	6,3%	8,3%	10,7%	5,9%	7,3%

Питома вага процентних витрат в основному пропорційна розміру активів кредитних спілок. Виключення складають кредитні спілки з активами від 2 до 5 млн. грн., які більш активно розподіляють доходи на додаткові пайові внески. Найбільший відсоток процентних витрат притаманний спілкам з активами понад 5 млн. грн. Ця група кредитних спілок має також найменший відсоток операційних витрат. Найбільша частка операційних витрат притаманна кредитним спілкам з активами до 100 тис. грн. Розподіл доходу на додаткові пайові внески притаманний спілкам з активами понад 500 тис. грн. Негативні очікування, пов'язані з позбавленням кредитних спілок статусу неприбуткових організацій, вплинули на формування резервного капіталу за рахунок частини доходів. Якщо у аналогічному періоді 2014 року в цілому по НАКСУ на формування резервного капіталу припадало 1,6% від загальних витрат, то в цьому періоді на таке формування припадає лише 0,2%, при цьому резервний капітал формують лише кредитні спілки з акти-

вами від 1 до 5 млн. грн.

Розмір активів кредитних спілок впливає і на структуру операційних витрат. В цілому уявлення про структуру операційних витрат для різних груп кредитних спілок дає наступна таблиця:

Таблиця 5. Структура операційних витрат кредитних спілок

Розмір активів	до 100 тис. грн.	від 100 до 500 тис. грн.	від 500 тис. грн. до 1 млн. грн.	від 1 до 2 млн. грн.	від 2 до 5 млн. грн.	понад 5 млн. грн.	Разом по НАКСУ
Витрати на зарплату	38,6%	66,7%	62,5%	62,6%	63,6%	54,3%	58,4%
Офісні витрати	60,4%	31,6%	36,3%	36,2%	35,2%	44,9%	40,6%
Витрати на формування спільних фінансових фондів	0,0%	0,3%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Витрати на нарахування податку на прибуток	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,1%	0,1%	0,1%
Інші витрати	1,0%	1,4%	1,2%	1,2%	1,1%	0,7%	0,9%

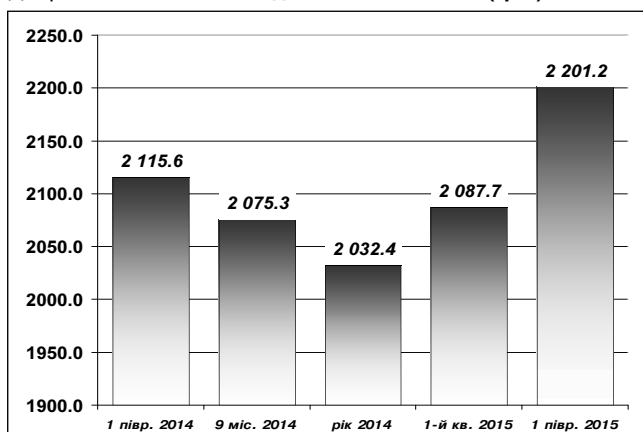
Максимальна питома вага витрат на оплату праці в складі операційних витрат притаманна кредитним спілкам з активами від 500 тис. грн. до 1 млн. грн., а мінімальна - кредитним спілкам з активами до 100 тис. грн. Вони ж мають найбільшу частку витрат на утримання офісу.

Зростання питомої ваги витрат на утримання офісу напряму пов'язане зі зростанням тарифів. Аналогічно і зростання витрат на оплату праці пов'язане з тим, що, відповідно до законодавчих новацій, у випадку нарахування працівнику за основним місцем роботи суми меншої, ніж мінімальна зарплата, нарахування ЄСВ відбувається з суми мінімальної зарплати. Зрозуміло, що такі новації в першу чергу вплинули на кредитні спілки з невеликими активами.

ЗВЕДЕНІ ДАНІ ПО ЧЛЕНАХ КРЕДИТНИХ СПІЛОК НАКСУ

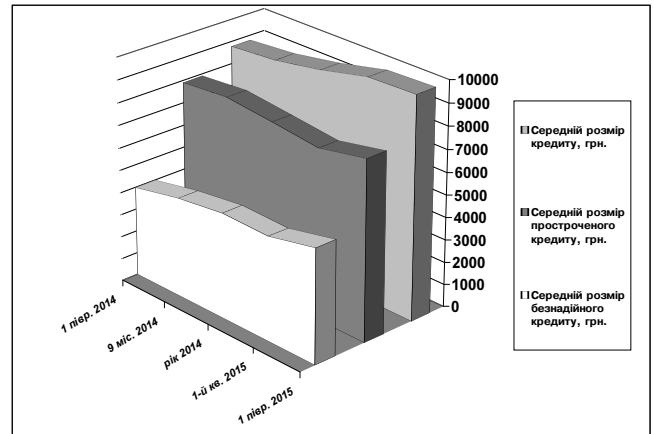
■ АКТИВИ НА ОДНОГО ЧЛЕНА СПІЛКИ

Діаграма 19. Активи на одного члена спілки (грн.)

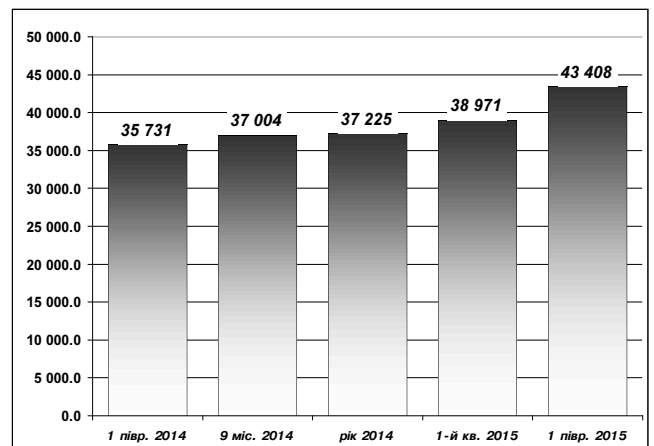
■ СЕРЕДНІ РОЗМІРИ КРЕДИТУ, ПРОСТРОЧЕНОГО КРЕДИТУ ТА БЕЗНАДІЙНОГО КРЕДИТУ

Діаграма 20. Середній розмір кредиту, середній розмір простроченого кредиту, середній розмір безнадійного кредиту (грн.)

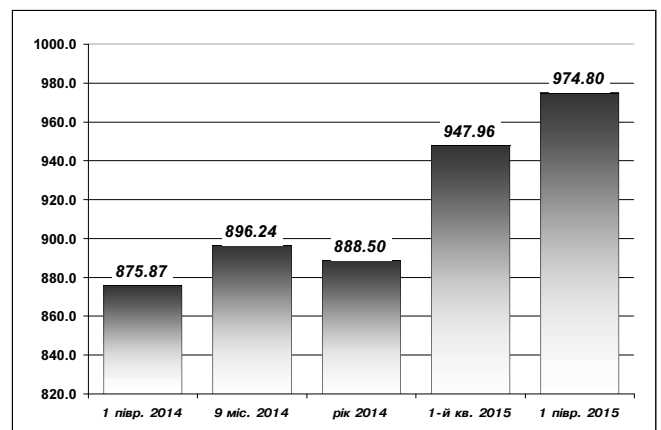
■ ЗАОЩАДЖЕННЯ НА ОДНОГО ВКЛАДНИКА

Діаграма 21. Заощадження на одного вкладника, грн.

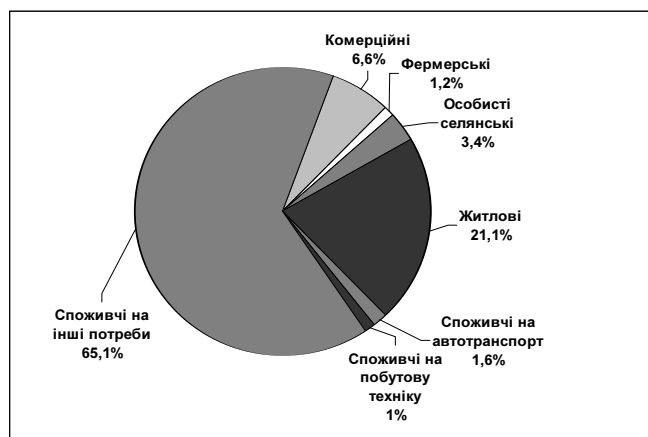
■ КАПІТАЛ НА ОДНОГО ЧЛЕНА СПІЛКИ

Діаграма 22. Капітал на одного члена спілки (грн.)

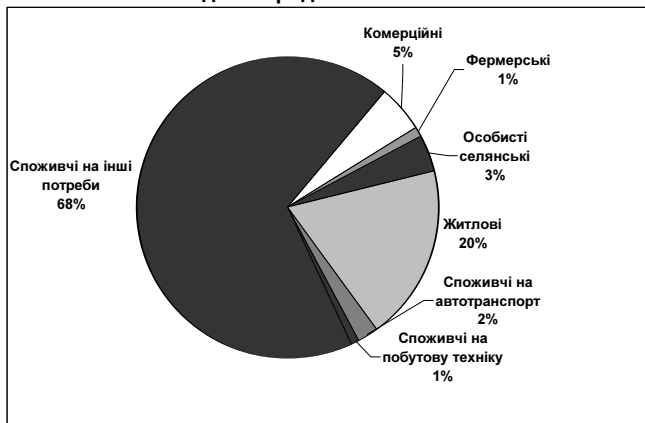
■ СТРУКТУРА КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЯ ЗА ВИДАМИ

Діаграма 23. Структура кредитного портфеля за видами

■ ДОХОДНІСТЬ КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЯ ЗА ВИДАМИ КРЕДИТІВ

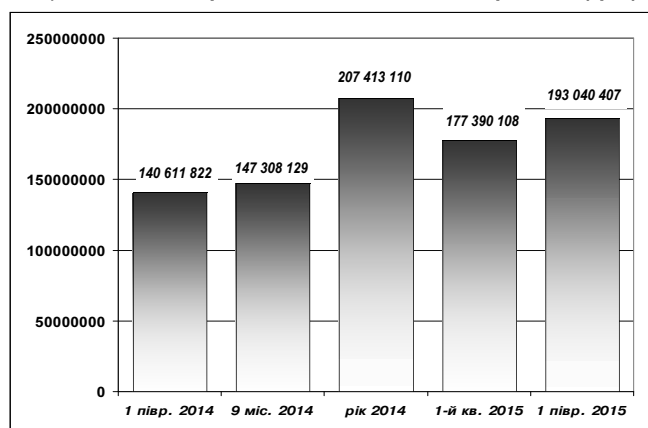
Діаграма 24. Доходність кредитного портфеля за видами кредитів

Структура кредитного портфеля у другому кварталі 2015 року практично не змінилася - споживчі кредити переважають в структурі кредитного портфеля і забезпечують спілкам 71 % доходності.

Поквартальна динаміка видачі кредитів представлена наступною діаграмою:

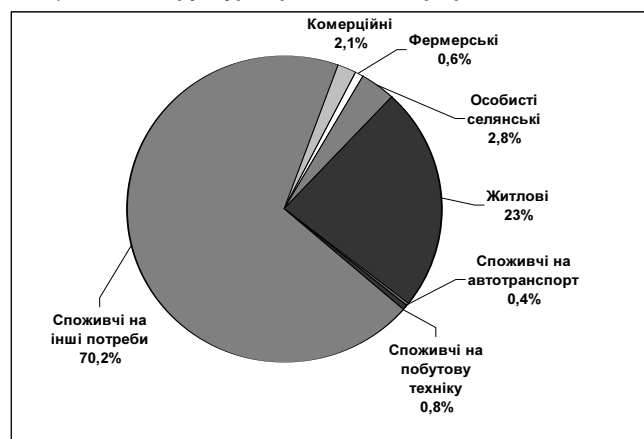
Діаграма 25. Поквартальна динаміка видачі кредитів (грн.)

Сума виданих кредитів у другому кварталі 2015 року зросла, порівняно з першим кварталом, на 15,6 млн. грн. і склала 193,0 млн. грн. Порівняно з другим кварталом 2014 року, сума виданих кредитів збільшилася на 37,3 %.

■ СТРУКТУРА КРЕДИТІВ, ВИДАНИХ У ДРУГОМУ КВАРТАЛІ 2015 РОКУ

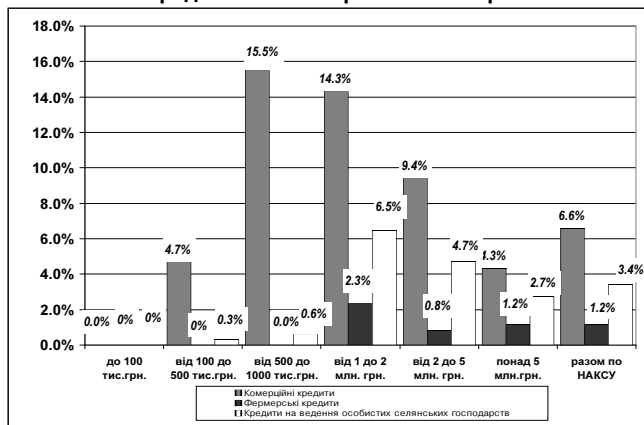
Діаграма 26. Структура кредитного портфеля за видами

У структурі виданих кредитів переважають споживчі кредити на інші потреби (70,2%), на другому місті - кредити на придбання, ремонт та реконструкцію житла - 23,0% від загальної суми виданих кредитів. Протягом другого кварталу на комерційні цілі видано 5,5% від загальної суми виданих кредитів, в той час як залишок за цими кредитами складає 11,2% від загальної суми кредитного портфеля.

Загальна картина буде неповною, якщо не представити відсоток комерційних, фермерських та особистих селянських кредитів в кредитних портфелях спілок різних категорій:

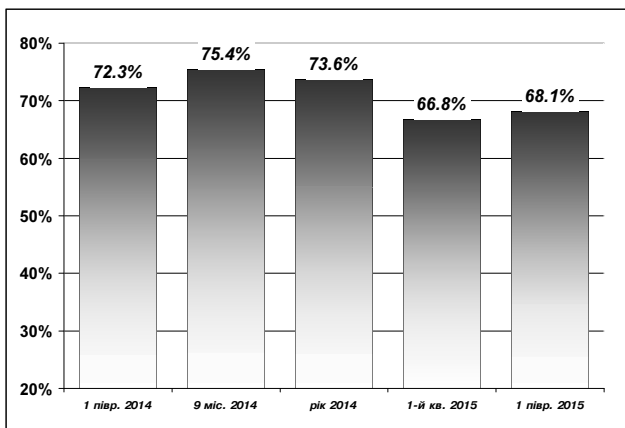
Діаграма 27. Структура кредитних портфелів кредитних спілок різних категорій

Питома вага бізнес-кредитів у кредитному портфелі всіх кредитних спілок - членів НАКСУ складає 11,2 %, порівняно з попереднім кварталом цей показник практично не змінився, що корелює з даними попередніх діаграм щодо структури кредитного портфеля. Найбільшою часткою бізнес-кредитів характеризуються кредитні портфелі кредитних спілок з активами від 1 до 2 млн. грн. (23,1 %), а найменшою (5 %) - кредитні портфелі кредитних спілок з активами від 100 до 500 тис. грн. Кредитні спілки з активами до 100 тис. грн. бізнес-кредитів не надають. Найбільша питома вага кредитів, наданих на ведення фермерських та особистих селянських господарств (8,8%), притаманна кредитним спілкам з активами від 1 до 2 млн. грн.

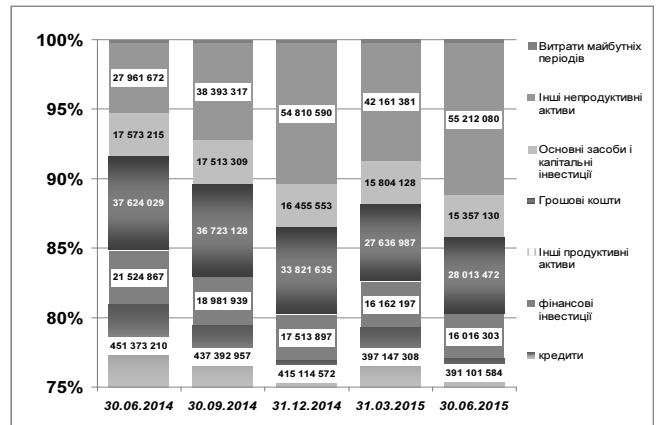
Наступна діаграма представляє виконання кредитними спілками - членами НАКСУ нормативу 3.1.1 - покриття прострочених кредитів регулятивним капіталом як одного з найважливіших. Дані наведеної діаграми свідчать про те, що станом на 01 липня 2015 року, як і у попередньому році, кредитними спілками - членами НАКСУ цей норматив виконується. В другому кварталі 2015 року фактичне значення показника збільшилося на 1,3 % порівняно з першим кварталом і склало 68,1 %. У порівнянні з аналогічним періодом 2014 року співвідношення прострочених, неповернених, безнадійних та пролонгованих кредитів до регулятивного капіталу зменшилося на 4,2%.

Діаграма 28. Дотримання нормативу 3.1.1.

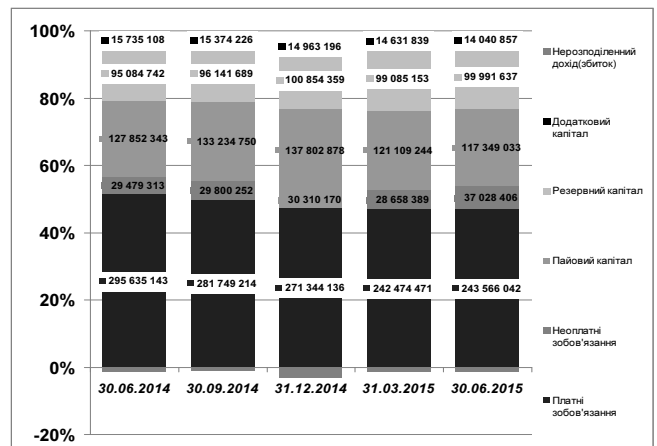
З метою оцінки рівня стабільності системи кредитних спілок - членів НАКСУ порівняємо структуру активів кредитних спілок і джерел їх фінансування - зобов'язань та капіталу:

Діаграма 29. Структура активів кредитних спілок і джерел їх фінансування

Станом на 01.07.2015 року питома вага продуктивних активів в структурі активів кредитних спілок - членів НАКСУ складає 80,3 %. Левову частку активів складає кредитний портфель - 77,1 % від загальних активів. Порівняно з аналогічним періодом попереднього року питома вага продуктивних активів зменшилася на 3,6 %. При цьому, питома вага кредитного портфеля в загальних активах зменшилася на 3,9 %. Частка фінансових інвестицій порівняно з другим кварталом 2014 року зменшилася на 0,7 % і склала 3,2%. Питома вага непродуктивних активів складає 19,7 %, при цьому, порівняно з другим кварталом 2014 року, частка непродуктивних активів зросла на 4,6 %. Частка основних засобів протягом року зменшилася на 0,2% і склала 3 % а зростання інших непродуктивних активів склало 5,9 %. В той же час на 2,2 % зменшилася питома вага грошових коштів і склала 5,5 % від загальних активів.

Діаграма 30. Структура зобов'язань та капіталу кредитних спілок

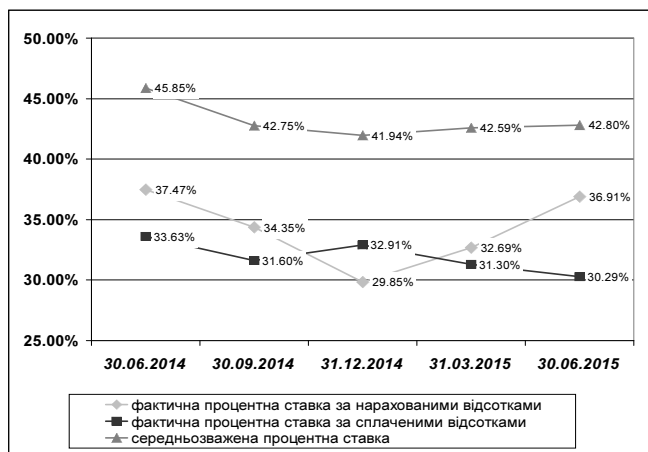

На відміну від структури активів, структура зобов'язань та капіталу протягом 12 місяців змінилася: якщо станом на 30.06.2014р. активи кредитних спілок - членів НАКСУ фінансувалися за рахунок капіталу на 41,7%, а за рахунок зобов'язань, відповідно, на 58,3%, то станом на 30.06.2015 р. за рахунок зобов'язань фінансується 55,3 % активів кредитних спілок - членів НАКСУ, а за рахунок капіталу - 44,7 % активів; при цьому за рахунок платних зобов'язань фінансується 48% від загальних активів, протягом року цей показник зменшився на 5 %.

Станом на кінець другого кварталу 2015 року за рахунок резервного капіталу фінансується 19,7% активів кредитних спілок - членів НАКСУ. Такий рівень фінансування активів дозволяє не тільки у повному обсязі поглинати непокритий збиток, а й забезпечити фінансування необхідної ліквідності на рівні понад 5% від активів.

Аналіз процентних ставок за кредитами представлений наступною діаграмою:

Діаграма 31. Аналіз процентних ставок за кредитами

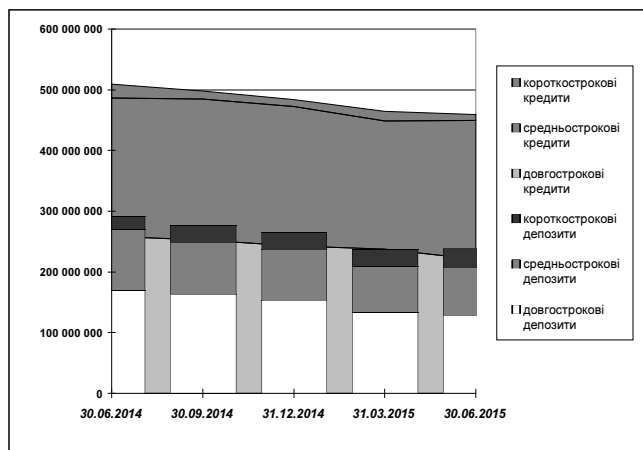
На діаграмі представлене порівняння середньозваженої процентної ставки (лінія з піктограмою трикутника) з фактичною доходністю кредитного портфеля як за нарахуванням (лінія з піктограмою ромба), так і за отриманими процентами (лінія з піктограмою квадрата). Фактична доходність кредитного портфеля за нарахуванням та сплаченими процентами у другому кварталі 2015 року складає, відповідно, 36,9 % та 30,3%. Таким чином, протягом другого кварталу фактична доходність кредитного портфеля

за нарахуванням зросла на 4,2% пункти, а фактична доходність за сплатою зменшилася на 1% пункт, що відповідає описаному вище зростанню рівня прострочення кредитного портфеля у другому кварталі. Протягом року процентна ставка за нарахуванням скоротилася на 0,6 % пунктів, а за сплаченими процентами - на 3,3 % пункти.

Проте протягом усього періоду середньозважена процентна ставка суттєво відрізняється від фактичної доходності кредитного портфеля як за нарахованими, так і за отриманими процентами. При цьому станом на 01.07.2014 розрив складав 8,4% за нарахованими і 12,3% за сплаченими процентами. Протягом року цей розрив збільшився і станом на 01.07.2015 за нарахуванням він складає 5,9%, а за сплаченими процентами - 12,5%. Тому ситуація потребує від кредитних спілок додаткової уваги під час планування майбутньої доходності кредитного портфеля, адже орієнтація на середньозважену процентну ставку може призвести до неотримання очікуваного доходу.

Під час аналізу загальної структури активів та пасивів було визначено, що частка активів, що фінансуються за рахунок платних зобов'язань, складає по кредитних спілках - членах НАКСУ станом на 30.06.2015 48%. В той же час, сума кредитів, виданих членам спілок, за виключенням резерву забезпечення покриття втрат від неповернених позичок, складає 77,1 % від загальних активів. Наступна діаграма представляє деталізацію кредитного портфеля та портфеля вкладів за строками.

Діаграма 32. Порівняння кредитного портфеля та портфеля вкладів за строками

На представленій діаграмі області відображають кредитний портфель за строками від довгострокових до короткострокових, а стовпчики - портфель вкладів (також від довгострокових до короткострокових). Враховуючи той факт, що дані щодо фактично сформованого РЗПВ не містять диференціації його за строками кредитів, в цій діаграмі представлений кредитний портфель "брутто" - не зменшений на суму РЗПВ. Необхідно відмітити, що суттєвим ризиком ліквідності для кредитних спілок (в тому числі і невиконання нормативу короткострокової ліквідності) є розміщення середньострокових вкладів у довгострокові кредити.

Протягом всього періоду, що аналізувався по кредитних спілках - членах НАКСУ, в цілому кредитний портфель переважає портфель вкладів у зв'язку з частковим фінансуванням кредитного портфеля за рахунок капіталу. При цьому, як було показано вище, частка фінансування активів за рахунок капіталу постійно зростає.

Фінансування довгострокових кредитів за рахунок довгострокових внесків (вкладів) на депозитні рахунки коливається в межах від 65,8 % до 57,5 %. Станом на кінець другого кварталу 2015 року довгострокові кредити фінансуються за рахунок довгострокових вкладів на 57,5 %, середньострокові кредити - за рахунок середньострокових вкладів на 35 %, а короткострокові кредити - за рахунок короткострокових вкладів на 307,8 %. Враховуючи те, що фінансування кредитного портфеля, крім внесків (вкладів) членів кредитної спілки на депозитні рахунки, відбувається за рахунок капіталу кредитних спілок, таку структуру фінансування кредитного портфеля можна вважати достатньо безпечною, оскільки вона не несе у собі загрози проблем з ліквідністю. В той же час кредитні спілки, кредитний портфель яких фінансується за рахунок вкладів в більшому обсязі, ніж у середньому по НАКСУ, повинні приділяти увагу відповідності кредитного портфеля портфелю вкладів за строками.

Виклики, які були описані у попередніх

підсумовуючих даних, на жаль, не зникли. Проте звітні дані, подані кредитними спілками за другий квартал 2015 року, свідчать про те, що переважна більшість кредитних спілок - членів НАКСУ пристосовується до "агресивного зовнішнього середовища" і продовжує працювати для своїх членів, на жаль, не завдяки, а всупереч. Про це, зокрема, свідчить:

- зростання активів кредитних спілок;
- зростання сум залучених внесків (вкладів) на депозитні рахунки;
- переорієнтація кредитних спілок на споживче кредитування, наслідком чого стало і зростання загальних обсягів кредитування у другому кварталі поточного року за умови зменшення загального розміру кредитного портфеля і зростання доходності кредитного портфеля за нарахуванням.

Катерина КАЛУСТОВА,
Віце-президент Національної асоціації
кредитних спілок України з питань
саморегульвності, Директор фінансового
департаменту НАКСУ

СЕМІНАР "ЗАСТОСУВАННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ТА ІНШІ АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ КС"

З 30 липня по 4 серпня 2015 року в с. Коблево Навчально-методичним центром НАКСУ був проведений традиційний бухгалтерський семінар на тему «Застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності та інші актуальні питання діяльності КС». У навчальному заході взяли участь біля 30 представників кредитних спілок України.

Тему викладали директор аудиторської фірми «НАКС-Аудит» Наталя Аксьонова та віце-президент НАКСУ з питань саморегульованості, директор фінансового департаменту НАКСУ Катерина Калустова. Протягом навчального тижня були детально розглянуті питання переходу кредитних спілок на міжнародні стандарти фінансової звітності за трьома основними напрямками. По-перше, стосовно особливостей такого переходу, зокрема, щодо управління ризиками, забезпечень, умовних зобов'язань та умовних активів, подій після дати балансу, виплат працівникам. По-друге, щодо ведення податкового обліку у кредитних спілках на загальних підставах. Детально розглядалися загальні правила податкового обліку, податкові різниці, податковий облік доходів та витрат. Найбільш активне обговорення викликало третє питання навчальної програми — щодо застосування реєстраторів розрахункових операцій у кредитних спілках, а також новації, внесені до Закону України „Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законів України щодо застосування реєстраторів розрахункових операцій” № 569-VIII від 01.07.2015 року. Крім того, були розглянуті інші зміни в законо-

давстві щодо діяльності кредитних спілок і надані практичні рекомендації щодо їх застосування.

Окрім великого обсягу необхідної інформації кожен учасник семінару отримав ґрунтовні збірники методичних матеріалів.

Кредитні спілки, які не мали можливості взяти участь у вищезазначеному семінарі НАКСУ, мають змогу придбати методичні матеріали в електронному вигляді. Заявки на придбання матеріалів прохання надсилати у довільній формі за електронною адресою: iks@unascu.org.ua. Тел. для довідок: (044) 501-18-74, 501-18-75.

Коментарі учасників семінару

Головний бухгалтер КС «Господар» (м. Макарів Київської обл.) Вишнева С.В.:

— Перехід на МСФЗ хоч насправді і відбувся, але нез'ясованих питань ще багато. Додали клопотів і зміни в податковому законодавстві. Розібратись в усьому самотужки іноді важко.

Семінаром дуже задоволена. Після таких зустрічей зникають сумніви в тому, чи правильно ми виходили з ситуації, що склалася. Викладач Наталія Аксьонова вміє розставити всі крапки над «і», до того ж в зрозумілій і доступній формі. А її „списком добрих справ” керуюся, як планом роботи, і звіряю, чи все зроблено.

Крім гарної організації навчального процесу, хочеться також відмітити і те, що працівники НАКСУ, безумовно, обрали якнайкраще місце для проведення семінару.

Голова правління кредитної спілки «АЖІО» (м. Київ) Боголюбова І.Д.:

— Нарешті... Літо, сонце, море, семінар «Застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності та інші актуальні питання діяльності КС». Ароматом квітів зустрічала учасників семінару база відпочинку «Лотос» у смт. Коблево. Щирими обіймами зустрічали ми один одного. Давно не бачились, скучили. Особливо раділи нашим колегам зі Сходу України, які змогли приєднатися до нас, незважаючи на всі труднощі. Раділи, що вони можуть хоч на кілька днів забути про всі жахіття, які принесла війна, насолодитися свободою, «відійти» серцем і душею.

Семінар проходив під девізом: «Три «антикризові» пігулки для кредитних спілок». Інформація про перехід на МФСЗ, систему оподаткування, використання РРО у детальному викладенні Наталії Аксьонової дала змістовні відповіді на питання, які виникали останнім часом у роботі кредитних спілок. Катерина Калустова ознайомила учасників семінару щодо проектів нормативних документів, які наразі розробляються у Нацкомфінпослуг, та участі НАКСУ у цьому процесі. Усі питання, розглянуті в ході семінару, були настільки актуальними, що не залишили байдужим жодного його учасника. Обговорення та обмін думками тривали і на пляжі, і на вечірніх прогулянках.

Від імені усіх учасників семінару хочу щиро подякувати НАКСУ за організацію та проведення його на високому професійному та змістовному рівні.

Головний бухгалтер КС „МОЯ РОДИНА“ (м. Чернігів) Юлія СКАКУН:

— Зміни законодавчих основ діяльності кредитних спілок анонсувалися ще з початку року. Але до середини літа ми так і не отримали чіткого розуміння цих змін, а лише нові і нові питання. Накопичувалися „листи щастя” з податкової та від державного регулятора з приводу неприбутковості та контролю нерезидентів, суперечливі консультації різних територіальних органів ДФС щодо необхідності використання кредитівками РРО та нові питання щодо застосування МСФЗ.

Всі ці питання потребували не тільки негай-

ного вирішення, а й формування єдиної позиції з боку ринку кредитних спілок. Тому семінар НАКСУ був дуже очікуваним. Слід відмітити, що на даному заході було розглянуто найбільш хвилюючі та актуальні теми: придбання та використання РРО, особливості застосування загальної системи оподаткування кредитними спілками, тонкощі застосування МСФЗ у щоденній роботі спілки та уніфіковані відповіді на питання, що виникли у зв'язку з отриманням великою кількістю спілок так званих „листів щастя”. Як завжди чітко і професійне викладення матеріалу, різнобічне освітлення проблемних питань та декілька (на вибір) варіантів рішень на поставлені завдання – це відмінна риса лекторів Катерини Віталіївни та Наталії Валеріївни. Особисто для мене важливо було почути їх професійну оцінку подій в умовах нових вимог законодавчої та нормативної бази до діяльності КС.

Також протягом усього часу проведення семінару відбувався активний обмін досвідом і напрацюваннями між колегами з різних куточків України, що для одних в новину, а для інших – звична практика. Особливістю цього заходу був не лише обмін інформацією, а й обмін енергією, відчувалася дружність і згуртованість спілчан. На тлі подій, що відбуваються, особливо приємно було поспілкуватися з колегами з Луганської області, відчути спорідненість настроїв та сподівань. Після отриманої на семінарі інформації та наданих роз'яснень панічні настрої змінилися на більш оптимістичне сприйняття майбутньої діяльності та розуміння принципів роботи спілки в нових умовах. Дорогу здолає той, хто йде!

ЯК ЖИВЕШ, КРЕДИТНА СПІЛКО?

Відкритість, прозорість, доступність - запорука розвитку і процвітання

Стара і непорушна істина — як корабель назвеш, так він і попливе. Районна кредитна спілка „Гетьман” має символічну назву: поняття, яке вкладено в неї, асоціюється з правителем, котрому притаманно перемагати з честю та шляхетністю.

КС «Гетьман» майже півтора десятки років працює на теренах Прилуччини, шість з яких її очолює Світлана ХАРЧЕНКО.

— Світлано Іванівно, пригадайте, будь ласка, якими були перші роки роботи спілки?

— Перед колективом нашої кредитної спілки тоді постало непросте завдання — необхідно було завоювати довіру прилуччан, створити відповідну репутацію та сформуванати про себе позитивну суспільну думку. Іншими словами, довести всім, що КС “Гетьман” — це високий професіоналізм, відкрита та зрозуміла кредитна політика, гарантованість збереження і примноження кожної гривні, внесеної членами спілки. Крок за кроком, з кожним днем КС «Гетьман» дедалі впевненіше ставала на ноги та згуртовувала навколо себе свідомих і порядних людей. Завдяки грамотно розробленим програмам лояльності спілка стала стабільною, міцною і популярною установою в регіоні.

В 2009 році передчасно пішов з життя перший голова правління спілки Анатолій Вікторович Швед. Для спілки це було велике горе. Але життя триває, і ми маємо гідно продовжувати нашу спільну справу, щоб не ганьбити довіру тисяч людей.

— Хто сьогодні працює у кредитній спілці?

— Штат нашої кредитної спілки невеликий, лише шість осіб, і це дійсно професіонали, люди, які мають творчий підхід до своєї справи, з розумінням і відповідальністю ставляться до потреб кожного з членів спілки.

— Як би Ви охарактеризували сьогодиншній фінансовий стан КС „Гетьман”?

— Наша кредитна спілка і сьогодні залишається потужною фінансовою установою, яка об'єднує майже 3,5 тисячі членів та нарахує у своїх активах понад 9,5 мільйона гривень.

— Чи маєте проблему заборгованості членів вашої КС за кредитами?

— Тривалий час — більше 5 років — ми працювали без неповернутих і прострочених кредитів. Важливим чинником у цьому є те, що в кризовий період ми змогли не тільки втриматись на фінансовому ринку, а й покращити свої показники щодо зростання як активів, так і кількісного складу членів кредитної спілки. За результатами ж 2014 року прострочені кредити становили 1,9% до загального кредитного портфеля. У цьому напрямку постійно ведемо активну роботу, зокрема, починаючи з першого дня затримки платежу наполегливо проводимо роз'яснювальну роботу щодо неприпустимості порушень графіку платежів з самим позичальником. Якщо протягом двох днів не проходить проплата, починаємо турбувати поручителів і паралельно проводимо досудову процедуру.

Ми досить наполегливо працюємо з простроченими кредитами та вживаємо заходи, щоб якнайшвидше повернути ці кошти. Всі

кредити оформляються тільки за наявності офіційних доходів та поручителів незалежно від кількості отриманих кредитів. І при порушенні виплат по попередніх кредитах без поважної причини позики більше не видаються.

Члени спілки, яким доводилось користуватися послугами інших фінансових установ, можуть порівняти сукупну вартість отриманих кредитів. Наша кредитна спілка видає найдешевші кредити серед всіх фінансових установ Прилуччини.

— Кредитна спілка „Гетьман” є популярною серед малих та середніх сільгоспвиробників Прилуччини. Чи змінилися обсяги кредитування даної категорії споживачів протягом останніх півтора років?

— Так. За 2014 рік в порівнянні з 2013 роком кредитування фермерських господарств та особистих селянських господарств виросло на майже 700 тис. грн. Варто зауважити, що працюємо ми з сільгоспвиробниками злагоджено і результативно на взаємній довірі і повазі. Тому і не маємо прострочених кредитів по даній категорії споживачів. Крім того, ми є учасниками Робочої групи НАКСУ та Проекту USAID АгроІнвест з питань агрокредитування та регулярно беремо участь у навчальних заходах.

— Яка відсоткова політика діє у вашій КС?

— Кілька років тому у нашій КС було запроваджено пільгове кредитування фермерських господарств зі знижкою на 25 % річної кредитної ставки. З 35 677 850 грн. виданих кредитів за три роки сільгоспвиробників прокредитовано на 5 159 600 грн.

Також у нашій кредитній спілці діють знижки для постійних позичальників. В результаті цього близько 50% наших позичальників кредитуються за пільговими кредитними ставками.

Хочу відзначити, що у нашій КС щороку нараховуються біля 30% на обов'язкові пайові внески, також ми стабільно сплачуємо високі відсотки на додаткові пайові внески, незважаючи на вкрай несприятливу фінан-

сово-економічну ситуацію в країні. Протягом всіх років діяльності залучаємо внески на депозитні рахунки від 18 до 22 % річних. Жодного дня не припиняли кредитування. Депозитні внески виплачуються вчасно, в т.ч. й ті, що достроково розриваються. За весь період діяльності ми не зменшували відсотки по депозитних внесках, але кожного року на постійній основі знижували вартість кредитів. Таким чином загальна вартість кредитів зменшилась на 14%, а для постійних позичальників, які мають максимальну знижку, — на 17 %.

— Як вдається підтримувати достатньо високий рівень довіри людей до кредитної спілки?

— Діяльність нашої спілки та її працівників побудована виключно на плідній тісній співпраці зі спілчанами. Адже люди відчувають, коли до них ставляться з розумінням, турботою, повагою, а найголовніше — завжди допоможуть в тяжку мить. Ми намагаємося допомогти кожній людині досягти своєї мети, зробити все можливе, щоб наші члени були успішними і процвітаючими. Мета нашої спілки — допомагати спілчанам вирішувати фінансові проблеми, бути потрібною своєму місту і району. І це нам вдається: отримавши кредит, кожен позичальник нашої спілки впевнений, що умови договору ні за яких умов не будуть порушені, перерахунку відсотків не станеться. Вкладники також не відчувають жодних неприємних змін відсоткових ставок, їхні гроші працюють, а за необхідності — повертаються за першою вимогою. Оскільки кредитна

спілка не має на меті отримання прибутку, на відміну від комерційних банків, то у разі виникнення тимчасових фінансових труднощів з погашенням кредиту до позичальника у кожному окремому випадку ми підходимо індивідуально, враховуючи сімейні проблеми. Члени нашої спілки добре знають: якщо потрібні кошти, то у нашій кредитній спілці вони можуть отримати їх того ж дня, маючи добру кредитну історію і витративши лише півгодини на оформлення.

— **Які індивідуальні риси вашої КС можете виділити?**

— Нашу кредитну спілку від інших кредитних установ відрізняє оперативність, мінімальна переплата по кредиту, вигідні умови для вкладників. Крім того, важливим пріоритетом в роботі нашої установи є підтримання тісного зв'язку з членами спілки. Тільки добре знаючи людину, її соціальне становище та життєву позицію, розділяючи з нею хвилини радості та смутку, можна найбільш оптимально задовольнити її потреби. Перед колективом спілки ставиться завдання не тільки професійно обслуговувати своїх членів, а й надати добру пораду, підтримати, вислухати. Відмінною рисою спілки є те, що ми розглядаємо людину, яка до нас приходить зі своїми проблемами, не як одноразового клієнта, а як потенційного члена нашої великої родини, яка міцніє, думає про своє майбутнє і майбутнє своїх родин. Головним досягненням спілки є відкритість і прозорість послуг, що надаються її членам.

Практика свідчить, що доступність, простота і мінімальні затрати часу на укладання кредитної угоди надають можливість скористатися послугами кредитної спілки широким масам населення міста й району.

— **Чи маєте план розвитку вашої КС на майбутнє?**

— Звичайно. По-перше, ми дуже бережливо ставимося до усіх наших членів, бо той, хто гідно оцінив відкритість і прозорість умов послуг нашої спілки, користується ними вже не один рік поспіль і користуватиметься і надалі. По-друге, у своїй

роботі на чільне місце ставимо надійність, зростання кредитної спілки, щоб наші члени були успішними та процвітаючими, для чого розробляємо і впроваджуємо нові фінансові продукти у відповідності до запитів та потреб людей. Ми поступово рухаємося вперед і тішимося, що не втратили довіри прилучан. Навпаки, вона зростає, бо наша кредитна спілка — не лише потужна фінансова установа, яка постійно підтверджує свій статус лідера ринку кредитних спілок зростаючими основними фінансовими показниками, а ще організація, яка об'єднує однодумців.

У нинішні кризові часи кредитна спілка — це чи не єдина структура, яка задовольняє потреби українців у дрібних позиках і кредитує малих сільгоспвиробників. Тому їхній розвиток йде на користь не лише громадянам, але й державі, адже саме завдяки кредитній спілці малозабезпечені верстви населення мають змогу вирішувати свої соціальні та побутові питання, а економіка України — розвиватися шляхом отримання інвестицій від малого підприємництва та сільгоспвиробництва.

Запорука успіху — це взаємна довіра й системна робота. Довіра — це коли, з одного боку, під час кризи спілчани розміщують заощадження в нашій кредитівці на депозитних рахунках, а з іншого — ми гарантуємо, що позички за будь-яких умов будуть повернені. У планах на майбутнє у нас і надалі буде поліпшення умов як кредитування, так і залучення та збереження внесків, зростання добробуту спілчан.

КС "ПРОМІНЬ": БАЛАНС ІНТЕРЕСІВ, ДОВІРА, ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

Переважна більшість кредитних спілок в Україні працює в сільській місцевості. Пояснюється це просто: досі не створено іншого ефективного механізму кредитування села. Не маючи з об'єктивних причин доступу до банківського кредитування, люди у невеликих населених пунктах вже не одне десятиліття звертаються по допомогу до кредитних спілок. Яскравим прикладом фінансової самоорганізації сільського населення є кредитна спілка „Промінь” з с. Клітицька Камінь-Каширського району, що на Волині, яка за понад 15 років роботи стала незамінним помічником для майже тисячі односельців. Про життя кредитної спілки „Промінь” – наша бесіда з її Головою правління Віктором КОРОЛЬЧУКОМ.

— Вікторе Степановичу, цьогорічний липень був ювілейним для вашої кредитної спілки. Пригадайте, будь-ласка, про перші роки роботи вашої установи.

— Кредитна спілка «Промінь» організувалась наступним чином. Ідея про створення виникла ще в 1999 році, ініціатором створення був Пугач Василь Кирилович, помічник лісничого Клітицького лісництва. Придбавши в луцькій букіністичній лавці посібник А. Чайнова «Краткий курс кооперації», зацікавився цією справою. А трохи згодом через телебачення дізнався, що в Україні діє Канадська програма по створенню кредитних спілок як фінансових кооперативів. Тоді він переконав мене – теперішнього голову правління та учителя Клітицької школи Кузьмича Миколу Андрійовича у перспективності кредитної кооперації. Протягом трьох місяців, з лютого до квітня 2000 року, ми займалися організаційними питаннями, підготовкою документів, пошуком та

агітацією жителів нашого району до членства кредитної спілки. З ближніх сіл району ми запросили ще 47 засновників і після сплати вступних внесків – 5 грн. та обов'язкових пайових – 10 грн., з бюджетом 750,00 грн. наша кредитна спілка розпочала свою роботу. 23.04.2000 року відбулися установчі збори, а 14 липня того ж року управлінням юстиції був зареєстрований статут спілки.

Пригадую, як ми розпочинали: без комп'ютера, без телефону, без власного приміщення. Перші півроку працювали без оплати праці, але поступово, крок за кроком наша спільна справа набирала обертів. На початку було легко працювати лише в тому плані, що і реєстрація спілки, і її перереєстрація у 2004 році не потребували багато коштів, підготовки численних документів та дарма витрачених нервів. Тоді все було набагато простіше.

Сьогодні наша кредитна спілка є членом НАКСУ та ОК НАКСУ. Невеликий друж-

ній колектив спілки складається з Голови правління Корольчука В.С., головного бухгалтера Кашуби О.С. та бухгалтера-касира Дмитрук Н.С. КС „Промінь” працює з суворим дотриманням чинного законодавства і старається виконувати усі нормативи Нацкомфінпослуг.

— **Як протягом усієї історії КС «Промінь» змінювалися активи, кількість членів, обсяги кредитування?**

— Як я вже сказав, розпочали ми роботу з 750 гривень, і початок не можна назвати легким. А вже станом на 01.01.2003 року активи спілки становили 146 тисяч гривень при кількості членів 161 осіб, залишок по кредитах становив 135 тис. грн. 2006 рік ми завершували з такими показниками: кількість членів спілки – 284, активи – 326 тис. грн., залишок по кредитах – 325 217 грн. 2007 р. відповідно – 397 членів спілки, активи – 714 700 грн., залишок по кредитах – 671 500 грн. 2010 р. – кількість членів спілки – 729, активи – 988 500 грн. залишок по кредитах – 967 987 грн. У минулому році кількість членів спілки становила 925 осіб, активи – 1 190 900 грн., залишок по кредитах – 1 289 982 грн. Дані показники свідчать, що з року в рік ми рухаємося вперед, хоча хотілось би значно більшого.

— **Які види кредитів сьогодні переважають у кредитному портфелі вашої кредитної спілки і чи змінилось їх призначення останнім часом? Які фактори на вашу думку, на це впливають?**

— В нашому районі 80 % населення проживає в селах, тому основними видами кредитів є споживчі та житлові кредити. Члени спілки беруть у нас кредити, призначення яких варіюється від купівлі корів та коней до придбання автомобілів. Також надаємо кредити на навчання дітей, весілля, будівництво та ремонт житла, лікування. Маємо велику кількість позичальників і серед дрібних підприємців – на закупівлю сезонного товару.

Розмір кредитів коливається від 500 гривень до 40 000 грн. Надавати більші кредити вважаємо ризикованим.

— **Чи є серед членів спілки такі, що кредитуються повторно? Чи були випадки, коли люди брали кредит у вашій спілці для погашення банківського кредиту?**

— Більшість кредитів, які ми надаємо останні 2 роки, – це повторні кредити членам спілки, люди звертаються до нас вдруге, втретє і більше разів. Є навіть члени спілки, які брали кредити більше 10 разів. Звичайно, з такими людьми працювати легко і просто, вони стають на чергу за кредитом на 2-4 місяці вперед. Це переважно дрібні підприємці. Офіційно у заявках на надання кредиту формулювання «на погашення банківського кредиту» у нас відсутнє. Але фактично видача кредитів на погашення банківських кредитів – це постійне явище. Лише у 2014 році таких позичальників було більше 20 осіб.

— **Яку роботу веде ваша КС в частині по-**

вернення простроченої заборгованості?

— Дуже болюче питання. Оскільки наш район — це сільська місцевість, тому зарплати в людей низькі, пенсії невеликі, дуже багато хто не має постійної роботи. 50 % чоловіків, а, можливо, і більше, годують свої родини за рахунок сезонних робіт в Білорусії, Росії, Польщі, Чехії, Італії, Іспанії, Німеччині — географія дуже широка.

Часто буває так, що люди повертаються без грошей — особливо з Росії, а кредит — «висить». Тому доводиться з розумінням ставитися до тимчасових труднощів наших членів і використовувати різноманітні доступні нам інструменти. Я маю на увазі і зміну графіка сплати заборгованості, і реструктуризацію, і укладання мирової угоди, яка на даний час найбільш дієва. Звичайно, до злісних порушників ми вживаємо крайніх заходів — направляємо справу до суду. Послугами колекторських компаній не користуємося і переконані, що це зайве. Маємо великі претензії до роботи виконавчої служби, яка працює неефективно і переважно лише фіксує виконавчі листи.

— **Усі кредитні спілки, які сьогодні працюють в Україні, мають гарний досвід роботи в кризових умовах. З Вашого досвіду, які методи виживання є найефективнішими?**

— Я не думаю, що наш досвід прийнятний для інших спілок, адже кожна спілка працює в різних регіонах, з різними людьми, має різні фінансові ресурси, але вважаю, що основним фактором стійкості є взаєморозуміння між правлінням спілки та її членами — пайовиками. Головне — не втратити клієнтів, то-

му політика спілки повинна бути гнучкою, з миттєвою реакцією на будь-які негативні фактори.

Нам вдалося зберегти як кількісний склад працівників спілки, так і активи, зокрема, додаткові пайові внески, хоча сьогодні, при нестабільності як на фінансовому ринку, так і в цілому у державі, працювати дуже важко.

З 2011 року ми перейшли з депозитів на додаткові пайові внески і це для нашої спілки виявилось більш прийнятним, ніж вклади (внески) при нинішній фінансово-економічній ситуації. Нараховуючи щомісячно проценти на паї, ми маємо можливість переглядати процентні ставки на додаткові паї щомісяця, що і робимо залежно від ситуації.

— **Які найважливіші досягнення вашої кредитної спілки Ви можете виділити на сьогодні?**

— Найважливіші досягнення — це наявність постійної черги на кредити на місяць, а то і два наперед та довіра людей, їх впевненість у збереженні заощаджень у спілці та обов'язковому поверненні їх на першу ж вимогу.

— **Враховуючи досвід останніх років, якою бачите роботу кредитної спілки «Промінь» наступного року?**

— Особливих планів не будуємо. Головне — зберегти членство, враховуючи як інтереси позичальників, так і пайовиків, за гроші яких ми несемо відповідальність. Небезпеки спаду у роботі немає, тому працюємо спокійно та з оптимізмом дивимось у майбутнє.

ПРАВОВІ ВИСНОВКИ ВЕРХОВНОГО СУДУ УКРАЇНИ

Верховним Судом України був виданий Лист від 01 березня 2015 року «Висновки Верховного Суду України, викладені в постановках, ухвалених за результатами розгляду заяв про перегляд судового рішення з підстави, передбаченої п. 1 ч. 1 ст. 355 ЦПК України, за II півріччя 2014 р.». Пропонуємо до вашої уваги найактуальніші для кредитних спілок правові позиції Верховного Суду України, зокрема, щодо вирішення спорів, що виникають із договорів позики, кредитних договорів, а також спорів щодо забезпечення виконання зобов'язань.

Витяг з Висновків Верховного Суду України, викладених в постановках, ухвалених за результатами розгляду заяв про перегляд судового рішення з підстави, передбаченої п. 1 ч. 1 ст. 355 ЦПК України, за II півріччя 2014 р.

Спори, що виникають із договорів позики, кредитних договорів

...

2. Відповідно до норм статей 1046, 1047 ЦК України договір позики (на відміну від договору кредиту) за своєю юридичною природою є реальною односторонньою, оплатною або безоплатною угодою, на підтвердження якої може бути надана розписка позичальника або інший письмовий документ, незалежно від його найменування, з якого дійсно вбачається як сам факт отримання в борг (тобто із зобов'язанням повернення) певної грошової суми, так і дата її отримання.

За змістом ст. 1048 зазначеного Кодексу позикодавець має право на одержання від позичальника процентів від суми позики на рівні облікової ставки Національного

банку України лише в тому разі, якщо договір позики не передбачає інших умов. Передбачене в цій нормі право сторін на встановлення умов оплати за користування позикою з урахуванням норм ст. 6, ч. 1 ст. 627 ЦК України необхідно розуміти як право сторін на визначення саме розміру процентів та порядку їх сплати, а не обрання ними іншого способу оплати (наприклад, у твердій грошовій сумі безвідносно до суми боргу), оскільки в законі - статті 536, 1048 ЦК України - визначено, що плата за користування чужими грошми встановлюється й нараховується у вигляді процентів на основну суму боргу.

Згідно зі статтями 526, 527 зазначеного Кодексу належним виконанням зобов'язання є, зокрема, виконання його належними сторонами або уповноваженими особами, під якими слід розуміти будь-яку особу, яка має повноваження сторони зобов'язання, про що може бути зазначено в договорі або виданій відповідно до закону довіреності.

Аналіз норм ст. 99 Конституції України, статей 192, 533 ЦК України дає підстави для висновку про те, що незалежно від валюти боргу (тобто грошової одиниці, в якій визначена сума зобов'язання) валютою платежу, тобто засобом погашення грошового зобов'язання і його виконання, є національна валюта України - гривня. Отже, у національній валюті України підлягають обчисленню та стягненню й інші складові грошового зобов'язання (пеня, штраф, неустойка, проценти) та виплати, передбачені ст. 625 ЦК України (*постанова Судової палати у цивільних справах Верховного Суду України від 2 липня 2014 р. у справі № 6-79цс14*).

3. За правилами п. 1 ч. 2 ст. 258 ЦК України період, за який нараховується пеня за прострочення виконання зобов'язання, не

може перевищувати одного року. **З огляду на правову природу пені, яка нараховується за кожен день прострочення, право на позов про стягнення пені за кожен окремих день виникає щодня на відповідну суму, а позовна давність за позовом про стягнення пені відповідно до ст. 253 ЦК України обчислюється по кожному дню, за який нараховується пеня, окремо, починаючи з дня, коли кредитор дізнався або повинен був дізнатися про порушення права.**

Частиною 3 ст. 551 зазначеного Кодексу, зокрема, передбачено, що розмір неустойки може бути зменшений за рішенням суду, якщо він значно перевищує розмір збитків.

Отже, ч. 3 ст. 551 ЦК України з урахуванням положень ст. 3 цього Кодексу щодо загальних засад цивільного законодавства та ч. 4 ст. 10 ЦПК України щодо обов'язку суду сприяти сторонам у здійсненні їхніх прав дає право суду зменшити розмір неустойки за умови, що він значно перевищує розмір збитків (*постанова Судової палати у цивільних справах Верховного Суду України від 3 вересня 2014 р. у справі № 6-100цс14*).

4. Установлення додатковою угодою до кредитного договору нових умов щодо збільшення розміру процентної ставки шляхом визначення конкретних (збільшених) процентних ставок, що застосовуються у зв'язку з порушенням позичальником кредитної дисципліни тощо, за відсутності згоди поручителя на укладення такої додаткової угоди призводить до збільшення обсягу відповідальності останнього (*постанова Судової палати у цивільних справах Верховного Суду України від 10 вересня 2014 р. у справі № 6-70цс14*).

5. У разі неналежного виконання позичальником зобов'язання за кредитним договором позовна давність за вимогами кредитора про повернення кредитних коштів та процентів за користування кредитом, повернення яких відповідно до умов договору визначено періодичними щомісячними платежами, повинна обчислюватися з моменту настання строку погашення чергового платежу.

Суди залишили поза увагою те, що відповідно до пп. 3.1.1, 5.4 Правил користування платіжною картою строк дії картки вказаний на лицьовому боці карти (місяць і рік) і вона діє до останнього календарного дня зазначеного місяця, строк погашення процентів за кредитом визначено щомісячними платежами, а строк погашення кредиту в повному обсязі - останнім днем місяця, указанного на картці, і що останній платіж здійснено в листопаді 2008 р., дія картки закінчилася 30 жовтня 2009 р., а з позовом до суду банк звернувся лише у вересні 2013 р.

Суди апеляційної й касаційної інстанцій, погоджуючись із доводами позивача щодо неодноразової пролонгації кредитного договору, не звернули уваги на те, що пролонгація договору передбачає продовження строку дії договору після виконання сторонами його умов і переукладання договору на тих самих умовах, на яких він був укладений, а також на те, що після закінчення строку дії договору банк не видавав боржнику грошових коштів і нової платіжної картки, а боржник своїх зобов'язань за договором від 13 жовтня 2006 р. не виконав (*постанови Судової палати у цивільних справах Верховного Суду України: від 24 вересня 2014 р. у справі № 6-103цс14; від 12 листопада 2014 р. у справі № 6-167цс14*).

6. Відповідно до ч. 1 ст. 259 ЦК України позовна давність, встановлена законом, може бути збільшена за домовленістю сторін. Договір про збільшення позовної давності укладається у письмовій формі.

Сторони досягли згоди й уклали договір, в якому передбачили, що позовна давність, встановлена законом, збільшена за домовленістю сторін до п'яти років, що відповідає вимогам зазначеної норми та свідчить про дотримання позивачем строків позовної давності (*постанова Судової палати у цивільних справах Верховного Суду України від 24 вересня 2014 р. у справі № 6-144цс14*).

...

9. Договір позики як загальна договірна конструкція є підставою для виникнення правовідносин, учасниками яких є

будь-які фізичні або юридичні особи, оскільки ЦК України не містить жодного винятку як щодо суб'єктного складу, так і щодо права на одержання від позичальника процентів від суми позики, розмір яких і порядок їх одержання встановлюється договором (ч. 1 ст. 1048 ЦК України).

Закон України від 12 липня 2001 р. № 2664-III «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» є спеціальним нормативним актом, який регулює відносини спеціальних суб'єктів - учасників ринку фінансових послуг, і не поширюється на всіх інших юридичних та фізичних осіб - суб'єктів договору позики, правовідносини яких регулюються нормами статей 1046-1048 ЦК України (постанова Судової палати у цивільних справах Верховного Суду України від 5 листопада 2014 р. у справі № 6-132цс14).

10. Відповідно до ст. 261 ЦК України початок перебігу позовної давності збігається з моментом виникнення в зацікавленій сторони права на позов.

Перебіг позовної давності за вимогами кредитора, які випливають із порушення боржником умов договору (графіка погашення кредиту) про погашення боргу частинами (щомісячними платежами) починається щодо кожної окремої частини, від дня, коли відбулося це порушення. Позовна давність у таких випадках обчислюється окремо за кожним простроченим платежем.

У разі порушення боржником строків сплати чергових платежів, передбачених договором, відповідно до ч. 2 ст. 1050 ЦК України кредитор протягом усього часу – до встановленого договором строку закінчення виконання останнього зобов'язання має право заявити в суді вимоги про дострокове повернення тієї частини позики (разом із нарахованими процентами – ст. 1048 ЦК України), що підлягає сплаті.

Не сплачені до моменту звернення кредитора до суду платежі підлягають стягненню в межах позовної давності за кожним платежем.

Відповідно до вимог ст. 266, ч. 2 ст.

258 ЦК України стягнення неустойки (пені, штрафу) обмежується останніми 12 місяцями перед зверненням кредитора до суду та починається від дня (місяця), з якого вона нараховується, у межах строку позовної давності за основною вимогою (постанова Судової палати у цивільних справах Верховного Суду України від 19 листопада 2014 р. у справі № 6-160цс14).

Спори щодо забезпечення виконання зобов'язань

1. Виходячи із загальних засад цивільного законодавства та судочинства, права особи на захист у суді порушених або невизнаних прав, рівності процесуальних прав і обов'язків сторін (статті 3, 12–15, 20 ЦК України; статті 3–5, 11, 15, 31 ЦПК України) необхідно дійти висновку, що в разі невизнання кредитором права поручителя, передбаченого ч. 1 ст. 559 ЦК України, на припинення зобов'язання за договором поруки таке право підлягає захисту судом за позовом поручителя шляхом визнання його права на підставі п. 1 ч. 2 ст. 16 ЦК України.

Умови договору поруки про його дію до повного припинення всіх зобов'язань боржника не свідчать про те, що договором встановлено строк припинення поруки в розумінні ст. 251 ЦК України, тому в цьому разі підлягають застосуванню норми ч. 4 ст. 559 цього Кодексу про те, що порука припиняється, якщо кредитор протягом шести місяців від дня настання строку виконання основного зобов'язання не пред'явить вимоги до поручителя, а оскільки банк відповідно до умов кредитного договору змінив строк виконання основного зобов'язання, то відповідно до ч. 4 ст. 559 ЦК України вимоги до поручителів повинні бути заявлені в межах шести місяців від дня настання цього строку (постанова Судової палати у цивільних справах Верховного Суду України від 10 вересня 2014 р. у справі № 6-32цс14).

...

3. Строк поруки не є строком для захисту порушеного права. Це строк існуван-

ня самого зобов'язання поруки. Таким чином, і право кредитора, і обов'язок поручителя після його закінчення припиняються, а це означає, що жодних дій щодо реалізації цього права, у тому числі застосування примусових заходів захисту в судовому порядку, кредитор вчиняти не може.

Вимога до поручителя про виконання взятого ним зобов'язання повинна бути пред'явлена в межах строку дії поруки (шести місяців, одного року чи будь-якого іншого строку, який установили сторони в договорі), тому, навіть якщо в межах строку дії поруки була пред'явлена претензія й поручитель не виконав указаних у ній вимог, кредитор не має права на задоволення позову, заявленого поза межами зазначеного строку, оскільки із закінченням строку припинилось матеріальне право (*постанова Судової палати у цивільних справах Верховного Суду України від 17 вересня 2014 р. у справі № 6-6цс14*).

4. Виходячи з положень другого речення ч. 4 ст. 559 ЦК України необхідно дійти висновку, що вимога до поручителя про виконання ним солідарного з боржником зобов'язання за договором повинна бути пред'явлена в судовому порядку в межах строку дії поруки, тобто протягом шести місяців з моменту настання строку погашення чергового платежу за основним зобов'язанням (якщо умовами договору передбачено погашення кредиту періодичними платежами) або від дня, встановленого кредитором для дострокового погашення кредиту в порядку реалізації ним свого права, передбаченого ч. 2 ст. 1050 ЦК України, або від дня настання строку виконання основного зобов'язання (у разі якщо кредит має бути погашений одноразовим платежем).

Закінчення строку, встановленого договором поруки, так само як спливи шести місяців від дня настання строку виконання основного зобов'язання або одного року від дня укладення договору поруки, якщо строк основного зобов'язання не встановлений, припиняє поруку за умови, що кредитор протягом строку дії поруки не

звернувся з позовом до поручителя (*постанова Судової палати у цивільних справах Верховного Суду України від 17 вересня 2014 р. у справі № -53цс14*).

5. Відповідно до ч. 1 ст. 546 ЦК України виконання зобов'язання може забезпечуватися неустойкою, порукою, гарантією, притриманням, завдатком.

Згідно із ч. 1 ст. 553 цього Кодексу за договором поруки поручитель поручається перед кредитором боржника за виконання ним свого обов'язку.

Частиною 1 ст. 554 ЦК України передбачено, що боржник і поручитель відповідають перед кредитором як солідарні боржники.

Відповідно до ст. 572 зазначеного Кодексу в силу застави кредитор (заставодержатель) має право у разі невиконання боржником (заставодавцем) зобов'язання, забезпеченого заставою, одержати задоволення за рахунок заставленого майна переважно перед іншими кредиторами цього боржника.

Аналогічні положення містять ч. 1 ст. 20 Закону України від 2 жовтня 1992 р. № 2654- XII «Про заставу» та ч. 1 ст. 33 Закону України від 5 червня 2003 р. № 898-IV «Про іпотеку».

Аналіз наведених норм дає підстави для висновку, що **застава (іпотека) і порука є різними видами забезпечення зобов'язань, тому норми, які регулюють поруку (статті 553-559 ЦК України), не застосовуються до правовідносин кредитора з майновим поручителем, оскільки він відповідає перед заставо-/іпотекодержателем за виконання боржником основного зобов'язання виключно в межах вартості предмета застави/іпотеки.**

Однак суд касаційної інстанції, залишаючи в силі рішення апеляційного суду, помилково погодився з висновками судів попередніх інстанцій щодо солідарного стягнення всієї заборгованості за основним зобов'язанням із майнових поручителів (*постанова Судової палати у цивільних справах Верховного Суду України від 17 вересня 2014 р. у справі № 6-109цс14*).

6. Відповідно до вимог ч. 2 ст. 1054 та ч. 2 ст. 1050 ЦК України **якщо договором встановлений обов'язок позичальника повернути позику частинами, то в разі прострочення повернення чергової частини позикодавець має право вимагати дострокового повернення частини позики, що залишилася, та сплати процентів.**

Згідно з положеннями ч. 4 ст. 559 ЦК України порука припиняється після закінчення строку, встановленого в договорі поруки. У разі, якщо такий строк не встановлено, порука припиняється, якщо кредитор протягом шести місяців від дня настання строку виконання основного зобов'язання не пред'явить вимоги до поручителя.

Пред'явленням вимоги до поручителя є пред'явлення до нього позову.

Установивши, що договором поруки не визначено строк, після закінчення якого порука припиняється, оскільки умовами цього договору встановлено, що він діє до повного припинення всіх зобов'язань боржника за кредитним договором та що кредитор протягом шести місяців від дня настання строку виконання основного зобов'язання, який був змінений відповідно до кредитного договору, не пред'явив протягом шести місяців позову до поручителя про виконання зобов'язання, суд дійшов правильного висновку про те, що зобов'язання за договором поруки припинилися (*постанова Судової палати у цивільних справах Верховного Суду України від 17 вересня 2014 р. у справі № 6-125цс14*).

7. За змістом ч. 4 ст. 559 ЦК України порука припиняється після закінчення строку, встановленого в договорі поруки. У разі, якщо такий строк не встановлено, порука припиняється, якщо кредитор протягом шести місяців від дня настання строку виконання основного зобов'язання не пред'явить вимоги до поручителя.

У разі неналежного виконання позичальником своїх зобов'язань за основним договором строк пред'явлення кредитором до поручителя вимоги про повернення отриманих у кредит коштів повинен обчислюватися з моменту настання строку погашення

зобов'язання згідно з такими умовами, тобто з моменту настання строку виконання зобов'язання або у зв'язку із застосуванням права на повернення кредиту достроково.

За умови пред'явлення банком до боржника та поручителя вимог про дострокове виконання зобов'язання повернути кредит змінюється в односторонньому порядку строк виконання основного зобов'язання й порука припиняється, якщо кредитор не пред'явить вимоги до поручителя протягом шести місяців від зміненої дати виконання основного зобов'язання (*постанови Судової палати у цивільних справах Верховного Суду України: від 24 вересня 2014 р. у справі № 6-106цс14; від 26 листопада 2014 р. у справі № 6-75цс14*).

8. Відповідно до ч. 1 ст. 553 ЦК України за договором поруки поручитель поручається перед кредитором боржника за виконання ним свого обов'язку. Поручитель відповідає перед кредитором за порушення зобов'язання боржником.

Згідно із ч. 4 ст. 559 зазначеного Кодексу порука припиняється після закінчення строку, встановленого в договорі поруки. У разі, якщо такий строк не встановлено, порука припиняється, якщо кредитор протягом шести місяців від дня настання строку виконання основного зобов'язання не пред'явить вимоги до поручителя.

Установивши, що договором поруки не визначено строк, після закінчення якого порука припиняється, оскільки умовами цього договору встановлено, що він діє до моменту припинення дії основного договору та що кредитор протягом шести місяців від дня настання строку виконання основного зобов'язання не пред'явив вимогу до поручителя про виконання зобов'язання, суд дійшов правильного висновку про те, що зобов'язання за договором поруки припинилися (*постанова Судової палати у цивільних справах Верховного Суду України від 8 жовтня 2014 р. у справі № 6-128цс14*).

9. У разі якщо кредитор змінив строк виконання основного зобов'язання, направивши боржнику вимогу про повне дострокове погашення заборгованості за креди-

том, процентів за користування кредитом та інших платежів, при цьому договором поруки не визначено строку, після закінчення якого порука припиняється, шестимісячний строк, передбачений ч. 4 ст. 559 ЦК України, для пред'явлення вимоги до поручителя обчислюється від дня дострокового повного погашення заборгованості, зазначеного кінцевим строком у вимозі кредитора до боржника.

Одночасне направлення боржнику та поручителю вимоги про дострокове повернення кредиту у зв'язку з наявністю заборгованості не є вимогою кредитора до поручителя в сенсі ч. 4 ст. 559 ЦК України (*постанова Судової палати у цивільних справах Верховного Суду України від 10 вересня 2014 р. у справі № 6-28цс14*).

10. У разі якщо кредитор змінив строк виконання основного зобов'язання (дострокове виконання основного зобов'язання), звернувшись до суду з вимогою про видачу судового наказу про дострокове стягнення з позичальника суми за кредитним договором, при цьому договором поруки не визначено строку, після закінчення якого порука припиняється, шестимісячний строк, передбачений ч. 4 ст. 559 ЦК України, для пред'явлення вимоги до поручителя обчислюється від наступного дня видачі судового наказу або від наступного дня, зазначеного кредитором у вимозі про дострокове повернення кредиту як дата дострокового повернення всього кредиту (*постанова Судової палати у цивільних справах Верховного Суду України від 17 вересня 2014 р. у справі № 6-41цс14*).

11. Згідно з ч. 1 ст. 559 ЦК України порука припиняється, зокрема, у разі зміни зобов'язання без згоди поручителя, внаслідок чого збільшується обсяг його відповідальності.

Вирішуючи питання про надання поручителем згоди на зміну зобов'язання, суди повинні надавати належну оцінку діям поручителя, які б свідчили про надання ним згоди на збільшення обсягу своєї відповідальності (*постанова судових палат у цивільних та господарських справах Верховного*

Суду України від 22 жовтня 2014 р. у справі № 6- 101цс14).

12. Відповідно до ст. 1 Закону України від 5 червня 2003 р. № 898-IV «Про іпотеку» (далі – Закон № 898-IV) іпотека – вид забезпечення виконання зобов'язання нерухомим майном, що залишається у володінні й користуванні іпотекодавця, згідно з яким іпотекодержатель має право в разі невиконання боржником забезпеченого іпотекою зобов'язання одержати задоволення своїх вимог за рахунок предмета іпотеки переважно перед іншими кредиторами цього боржника у порядку, встановленому цим Законом.

Згідно зі ст. 599 ЦК України зобов'язання припиняється виконанням, проведеним належним чином.

Відповідно до ч. 5 ст. 3 Закону № 898-IV іпотека має похідний характер від основного зобов'язання і є дійсною до припинення основного зобов'язання або до закінчення строку дії іпотечного договору.

Статтею 17 цього Закону встановлено, що іпотека припиняється у разі:

- припинення основного зобов'язання або закінчення строку дії іпотечного договору;
- реалізації предмета іпотеки відповідно до цього Закону;
- набуття іпотекодержателем права власності на предмет іпотеки;
- визнання іпотечного договору недійсним;
- знищення (втрати) переданої в іпотеку будівлі (споруди), якщо іпотекодавець не відновив її. Якщо предметом іпотечного договору є земельна ділянка і розташована на ній будівля (споруда), в разі знищення (втрати) будівлі (споруди) іпотека земельної ділянки не припиняється;
- з інших підстав, передбачених цим Законом.

Аналіз вищенаведених правових норм дає підстави для висновку про те, що **сам факт закінчення строку дії кредитного договору за наявності заборгованості боржника за цим договором не є підставою для припинення договору іпотеки, який укла-**

дений для забезпечення виконання кредитного договору боржником (постанова Судової палати у цивільних справах Верховного Суду України від 22 жовтня 2014 р. у справі № 6-153цс14).

13. За загальним правилом перебіг загальної і спеціальної позовної давності починається від дня, коли особа довідалася або могла довідатися про порушення свого права або про особу, яка його порушила (ч. 1 ст. 261 ЦК України).

Для обчислення позовної давності застосовуються загальні положення про обчислення строків, що містяться у статтях 252-255 ЦК України.

При цьому початок перебігу позовної давності пов'язується не стільки зі строком дії (припинення дії) договору, скільки з певними моментами (фактами), які свідчать про порушення прав особи (ст. 261 ЦК України).

За змістом цієї норми початок перебігу позовної давності збігається з моментом виникнення в зацікавленої сторони права на позов, тобто можливості реалізувати своє право в примусовому порядку через суд.

Оскільки умовами кредитного договору (графіком погашення кредиту) установлені окремі самостійні зобов'язання, які деталізують обов'язок боржника повернути весь борг частинами та встановлюють самостійну відповідальність за невиконання цього обов'язку, то право кредитора вважається порушеним з моменту недотримання боржником строку погашення кожного чергового траншу, а отже, і початок перебігу позовної давності за кожний черговий платіж починається з моменту порушення строку його погашення.

Таким чином, якщо за умовами договорів погашення кредиту та процентів повинно здійснюватись позичальниками частинами щомісяця, у рахунок чого вносяться кошти, початок позовної давності для стягнення цих платежів необхідно обчислювати з моменту (місяця, дня) невиконання позичальниками кожного із цих зобов'язань (постанова Судової палати у ци-

вільних справах Верховного Суду України від 29 жовтня 2014 р. у справі № 6-169цс14).

...

15. Відповідно до ч. 3 ст. 554 ЦК України особи, які спільно дали поруку, відповідають перед кредитором солідарно, якщо інше не встановлено договором поруки.

Норми закону, якими врегульована порука, не містять положень щодо солідарної відповідальності поручителів за різними договорами, якщо в договорах поруки не передбачено іншого. У разі укладення між поручителями кількох договорів поруки на виконання одного й того самого зобов'язання між ними не виникає солідарної відповідальності між собою.

Договір поруки припиняється за наявності двох умов, а саме: внесення без згоди поручителя змін до основного зобов'язання та збільшення обсягу відповідальності поручителя внаслідок таких змін.

Установлення додатковою угодою до кредитного договору збільшеного розміру суми кредиту без згоди поручителя призводить до збільшення обсягу відповідальності останнього та відповідно до вимог ч. 1 ст. 559 ЦК України є підставою для визнання поруки такою, що припинилася (постанова Судової палати у цивільних справах Верховного Суду України від 17 грудня 2014 р. у справі № 6-185цс14).

...

З повним текстом Висновків Верховного Суду України, викладених в постановках, ухвалених за результатами розгляду заяв про перегляд судового рішення з підстави, передбаченої п. 1 ч. 1 ст. 355 ЦПК України, за II півріччя 2014 р., можна ознайомитися на офіційному веб-сайті Верховного Суду України (<http://www.scourt.gov.ua>) у підрозділі «Правові висновки Верховного Суду України» розділу «Судова практика».

ЖИТТЯ В МСФЗ

На початку маємо привітати кредитні спілки, тому що насправді перехід на МСФЗ відбувся. Хтось із працівників кредитних спілок це вже відчув у своїй роботі, а хтось про це ще не знає, в такому випадку значний шматок роботи ще попереду.

На даному етапі необхідно згадати про наказ щодо переходу на МСФЗ, який описує деталі переходу, винятки із застосування міжнародних стандартів, передбачених МСФЗ 1, використані під час переходу, та ін. Тобто 31.12.2014 р. Голова правління кожної кредитної спілки мав видати два накази: перший — «Про облікову політику», другий — «Про особливості переходу на Міжнародні стандарти фінансової звітності»

Основні рекомендовані пункти наказу «Про облікову політику»:

- Твердження про застосування МСФЗ
- Організаційний розділ, в якому описується:
 - реєстраційна інформація кредитної спілки;
 - структурна інформація;
 - ліцензії та види діяльності;
 - організація бухгалтерського обліку;
 - повноваження осіб на здійснення господарських операцій та підписання документів;
 - особливості проведення інвентаризацій;
 - програмне забезпечення, що використовується для обліку;
 - особливості документообігу та зберігання документів;
 - робочий план рахунків бухгалтерського обліку тощо.
- Методичний розділ, в якому описується:

- межа суттєвості для фінансової звітності, окремих об'єктів обліку, оприбуткування активів на баланс тощо;
 - особливості визнання та обліку основних засобів;
 - особливості визнання та обліку нематеріальних активів;
 - особливості визнання та обліку фінансових інвестицій;
 - особливості визнання та обліку дебіторської заборгованості;
 - особливості визнання та обліку грошових коштів та їх еквівалентів;
 - особливості визнання та обліку зобов'язань та забезпечень;
 - особливості визнання та обліку капіталу;
 - особливості визнання та обліку доходів та витрат;
 - особливості визнання та обліку інших активів та зобов'язань;
 - інші положення щодо виплат працівникам, податкового обліку тощо;
- опис складу та порядку складання фінансової звітності за МСФЗ.

Основні рекомендовані пункти наказу «Про особливості переходу на Міжнародні стандарти фінансової звітності»:

- визначення дати переходу на МСФЗ (01.01.2015);
- визначення чинності застосовуваних стандартів;
- визначення складу першої фінансової звітності за МСФЗ;
- застосування винятків для визначення вартості фінансових активів та фінансових зобов'язань на дату переходу та при первісному визнанні;
- визначення доцільність застосування МСФЗ до несуттєвих статей;
- визначення об'єкти, які підлягають

списанню в зв'язку з невідповідністю критеріям визнання їх активами;

– визначення відхилення від вимоги МСБО 39 щодо зменшення корисності активів та формування РЗПВ відповідно до параграфу 20 МСБО 1;

– визначення відповідності номінальної та ефективної ставки відсотка за умови відсутності комісійних платежів;

– визначення особливості проведення інвентаризації на дату переходу на МСФЗ.

Далі необхідно звернути увагу на особливості оформлення результатів інвентаризації на дату переходу, тобто на 01.01.2015р. відповідно до Положення про інвентаризацію. Загалом порядок проведення інвентаризації залишається незмінним. Однак, відповідно до Положення, результати інвентаризації оформляються протоколом. Також необхідно звернути увагу на те, що обов'язковості застосування окремих форм для оформлення результатів інвентаризації немає, але Положенням визначено, що під час формування відомостей, описів та інших реєстрів необхідно керуватися ЗУ «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» щодо змісту первинного документу. Так, статтею 9 зазначеного Закону передбачені необхідні реквізити первинного документу:

«2. Первинні та зведені облікові документи можуть бути складені на паперових або машинних носіях і повинні мати такі обов'язкові реквізити:

– назву документа (форми);

– дату і місце складання;

– назву підприємства, від імені якого складено документ;

– зміст та обсяг господарської операції, одиницю виміру господарської операції;

– посади осіб, відповідальних за здійснення господарської операції і правильність її оформлення;

– особистий підпис або інші дані, що дають змогу ідентифікувати особу, яка брала участь у здійсненні господарської

операції.».

На базі вже розкритих для розуміння МСФЗ таких як МСФЗ 1, 7, 9, МСБО 1, 8, 16, 18, 23, 24, 32, 39, для коректного ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності за 2015 рік необхідно ще вивчити вимоги МСФЗ 7, МСБО 37, МСБО 10, МСБО 19, про що – далі в цій статті.

Управління ризиками (МСФЗ 7)

МСФЗ 7 «Фінансові інструменти: розкриття інформації» (параграфи 31-42) передбачає обов'язок розкриття інформації, яка дає змогу користувачам фінансової звітності **оцінити характер та рівень ризиків, що виникають унаслідок фінансових інструментів та на які кредитна спілка наражається на кінець звітного періоду.**

Такими ризиками, відповідно до МСФЗ 7, можуть бути, але не виключно: кредитний ризик, ризик ліквідності та ринковий ризик. Стандарт передбачає необхідність розкриття якісної та кількісної інформації.

Розкриття якісної інформації. Мається на увазі:

а) вплив ризику і як він виникає;

б) свої цілі, політика та процеси щодо управління ризиком та методи, використані для оцінки ризику;

в) будь-які зміни в а) чи б) порівняно з попереднім періодом.

Пояснення.

Розкриття інформації слід наводити у фінансовій звітності або включати шляхом перехресного посилання фінансової звітності на якийсь інший звіт, такий як коментарі управлінського персоналу або звіт з оцінки ризиків, що є доступним для користувачів фінансової звітності на тих самих умовах, що й фінансова звітність, та в той самий час. Без інформації, що додається шляхом перехресного посилання, фінансова звітність є неповною.

Тут рекомендується в якості розкриття інформації використати 5-й та 6-й додатки до звітних даних. В примітках до фінансової звітності надати перехресні посилення на окремі рядки додатків та надати опис політики щодо управління ризиками.

Розкриття кількісної інформації:

а) підсумкові кількісні дані про вплив цього ризику на кінець звітного періоду. Таке розкриття має базуватися на внутрішній інформації, наданій провідному управлінському персоналові суб'єкта господарювання, наприклад, раді директорів суб'єкта господарювання або вищій виконавчій особі;

б) розкриття інформації, що вимагається в параграфах 36-42, в обсязі, що не був наданий відповідно до а);

в) концентрації ризику, якщо вони не очевидні з інформації, розкритої відповідно до а) та б).

Пояснення.

Б7 Параграф 34 а) вимагає розкриття підсумкових кількісних даних про вплив ризиків на суб'єкт господарювання, що базується на внутрішній інформації, наданій провідному управлінському персоналові суб'єкта господарювання. Коли суб'єкт господарювання використовує кілька методів для управління рівнем ризиків, він розкриває інформацію, застосовуючи метод або методи, які забезпечують найдоречнішу та найдостовірнішу інформацію. МСБО 8 «Облікові політики, зміни в облікових оцінках та помилки» розглядає доречність та достовірність.

Б8 Параграф 34 в) вимагає розкриття інформації про концентрації ризику. Концентрації ризику виникають унаслідок фінансових інструментів, що мають подібні характеристики і на які зміни економічних або інших умов впливають подібним чином. Визначення концентрацій ризику вимагає судження з урахуванням обставин суб'єкта господарювання. Розкриття інформації про концентрації ризику має містити:

а) опис того, як управлінський персонал визначає концентрації;

б) опис спільної характеристики, яка визначає кожну концентрацію (наприклад, контрагент, географічний регіон, валюта чи ринок); та

в) величину рівня ризику, пов'язаного з усіма фінансовими інструментами, яким спільно властива ця характеристика.

Тут необхідно зауважити, що процес управління ризиками доцільно було б викласти у відповідній політиці, яку краще затвердити спостережною радою кредитної спілки.

Кредитний ризик

кредитний ризик (credit risk)	Ризик того, що одна сторона контракту про фінансовий інструмент не зможе виконати зобов'язання і це буде причиною виникнення фінансового збитку іншої сторони.
--------------------------------------	--

Вимога МСФЗ

36 Суб'єкт господарювання розкриває за класом фінансового інструмента:

а) суму, яка найкраще відображає його максимальний рівень кредитного ризику на кінець звітного періоду, без урахування будь-якої утримуваної застави або інших посилень кредиту (наприклад, угоди про взаємну компенсацію, що не відповідають вимогам для згортання відповідно до МСБО 32); це розкриття інформації не вимагається для фінансових інструментів, балансова вартість яких найкраще відображає максимальний рівень кредитного ризику;

б) опис застави, утримуваної як забезпечення, та інших посилень кредиту, а також їхнього фінансового впливу (наприклад, кількісна характеристика ступеня, до якого застава або інші посилення кредиту зменшують кредитний ризик) стосовно суми, що найкраще відображає максимальний рівень кредитного ризику (або розкритого відповідно до а), або представленого балансовою

вартістю фінансового інструмента);

в) інформацію про кредитну якість фінансових активів, які не є ані *простроченими*, ані *знеціненими*.

Фінансові активи, які є або простроченими, або знеціненими

37 Суб'єкт господарювання розкриває за класом фінансового активу:

а) аналіз фінансових активів за строками погашення, які є простроченими на кінець звітного періоду, але не знеціненими;

б) аналіз фінансових активів, які окремо визначені як знецінені на кінець звітного періоду, включаючи чинники, що їх розглядав суб'єкт господарювання при визначенні того, що вони знецінені.

В кредитних спілках до прострочених, але не знецінених активів логічно віднести кредити першого рівня прострочення.

Застава та інші отримані посилення кредиту

38 Коли суб'єкт господарювання отримує фінансові або нефінансові активи протягом періоду, вступаючи у володіння заставою, яку він утримує як забезпечення, або вдаючись до інших посилень кредиту (наприклад, гарантій), і такі активи відповідають критеріям визнання, наведеним в інших МСФЗ, то суб'єкт господарювання розкриває для таких активів, утримуваних на звітну дату, таку інформацію:

а) характер і балансову вартість таких активів;

б) у випадку, коли активи не конвертуються легко у грошові кошти, — свої політики щодо їх продажу або використання у своїх операціях.

Пояснення.

Б9 Параграф 36 а) вимагає розкриття суми, яка найкраще відображає максимальний рівень кредитного ризику суб'єкта господарювання. Для фінансового активу ця сума, як правило, є валовою балансовою вартістю за вирахуванням:

а) згорання будь-яких сум відповідно до **МСБО 32**;

б) будь-якого збитку від знецінення, визнаного відповідно до **МСБО 39**.

Б10 Види діяльності, що спричиняють кредитний ризик та пов'язаний з ними максимальний рівень кредитного ризику, включають (але не обмежуються):

а) надання позик клієнтам та розміщення депозитів у інших суб'єктів господарювання. У таких випадках максимальний рівень кредитного ризику є балансовою вартістю відповідних фінансових активів;

б) укладання контрактів на похідні фінансові інструменти, наприклад, валютних контрактів, процентних свопів та кредитних похідних інструментів. Коли актив, що виникає в результаті, оцінюють за справедливою вартістю, максимальний рівень кредитного ризику на кінець звітного періоду дорівнюватиме балансовій вартості;

в) надання фінансових гарантій. У цьому випадку максимальний рівень кредитного ризику є максимальною сумою, яку суб'єкт господарювання міг би сплатити, якби вимагали оплатити гарантію, і яка може суттєво перевищувати суму, визнану як зобов'язання;

г) прийняття зобов'язання з надання позики, яке є безвідкличним протягом строку дії угоди або є відкличним тільки у відповідь на суттєву негативну зміну. Якщо емітент не може погасити зобов'язання з надання позики на нетто-основі грошовими коштами або іншим фінансовим інструментом, тоді максимальний кредитний ризик є всією сумою зобов'язання. Це відбувається тому, що існує невизначеність стосовно того, чи може бути надана в майбутньому сума будь-якої невикористаної частини зобов'язання з надання позики. Вона може суттєво перевищувати суму, визнану як зобов'язання.

Тобто щодо кредитного ризику кредитна спілка розкриває інформацію у примітках до фінансової звітності:

№з/п	Розкриття інформації	Коментар
1.	Максимальний рівень кредитного ризику	Для відображення максимального кредитного ризику кредитній спілці достатньо оцінити розмір кредитного портфеля та наданих гарантій та поручительств за мінусом сформованого РЗПВ.
2.	Опис застави, утримуваної як забезпечення, та інших посилень кредиту, а також їхнього фінансового впливу	Опис забезпечення кредитного портфеля (застава, порука та ін.).
3.	Інформацію про кредитну якість фінансових активів, які не є ані простроченими, ані знеціненими	Тут необхідно надати інформацію щодо кількості кредитів та суми кредитів, які не є простроченими (вираховується з показників звітних даних) та надати загальний опис контрагентів та цільове призначення.
4.	Фінансові активи, які є або простроченими, або знеціненими	Тут доцільно було б надати посилання на додатки 5 та 6 із описом відповідно до розпорядження №177.
5.	Застава та інші отримані посилення кредиту	Якщо кредитна спілка має на балансі майно, утримуване для продажу (рах. 286), в примітках до фінансової звітності щодо такого майна наводиться інформація: - характер і балансова вартість; - у випадку, коли майно не конвертується легко у грошові кошти, - свої політики щодо його продажу або використання у своїй діяльності.

Ризик ліквідності

ризик ліквідності (liquidity risk)	Ризик того, що суб'єкт господарювання матиме труднощі при виконанні зобов'язань, пов'язаних із фінансовими зобов'язаннями, що погашаються шляхом поставки грошових коштів або іншого фінансового активу.
------------------------------------	--

Вимога МСФЗ:

39 Суб'єкт господарювання розкриває:

а) аналіз непохідних фінансових зобов'язань за строками погашення (в тому числі випущених контрактів фінансової гарантії), що показує строки, які лишилися до погашення за контрактами;

б) аналіз похідних фінансових зобов'язань за строками погашення. Аналіз за строками погашення включає період до погашення, який залишився на звітну дату згідно з контрактами, для тих похідних фінансових зобов'язань, для яких періоди до погашення за контрактами є суттєвими для розуміння часу грошових потоків (див. параграф Б11Б);

в) опис того, як він здійснює управління ризиком ліквідності, властивим в а) і б).

Б10А Відповідно до параграфа 34а), суб'єкт господарювання розкриває підсумкові кількісні дані про його рівень ризику ліквідності на основі інформації, наданої для внутрішнього користування провідному управлінському персоналові. Суб'єкт господарювання пояснює, як визначаються такі дані. Якщо вибуття грошових коштів (або іншого фінансового активу), включених у ці дані, могли або:

а) статися значно раніше, ніж вказано в даних, або

б) бути відображені у сумах, що значно відрізняються від наведених у даних (наприклад, для похідного фінансового інструмента, включеного у ці дані на умовах його виконання на нетто-основі, але для якого контрагент має опціон вимагати його поставки на загальну суму),

то суб'єкт господарювання зазначає цей факт і надає кількісну інформацію, яка дає змогу користувачам його фінансової звітності оцінити ступінь цього ризику, окрім випадків, коли ця інформація включена в аналізи фінансових зобов'язань за строками погашення, що їх вимагає параграф 39 а) або б).

Б11 Складаючи аналіз контрактів за строками погашення фінансових зобов'язань, що його вимагає параграф 39 а) і б), **суб'єкт господарювання застосовує своє судження, щоб визначити відповідну кількість часових інтервалів.** Наприклад, суб'єкт господарювання може визначити, що відповідними будуть такі часові інтервали:

- а) не більше одного місяця;
- б) більше одного місяця, але не більше трьох місяців;
- в) більше трьох місяців, але не більше одного року;
- г) більше одного року, але не більше п'яти років.

Б11Г Параграф 39в) вимагає, щоб суб'єкт господарювання описував, як він здійснює управління ризиком ліквідності, властивим статтям, розкритим у кількісній інформації, яку вимагає параграф 39а) і б). Суб'єкт господарювання розкриває аналіз утримуваних ним фінансових активів за строками погашення для управління ризиком ліквідності (наприклад, фінансових активів, які можна легко продати, або таких, що, як очікується, генеруватимуть надходження грошових потоків для покриття ви-

буття грошових потоків за фінансовими зобов'язаннями),

Б11Д Інші чинники, що їх суб'єкт господарювання може врахувати, розкриваючи інформацію, яку вимагає параграф 39в), включають, але не обмежуються тим, чи суб'єкт господарювання:

а) має узгоджені програми з отримання кредитування (наприклад, програму з випуску комерційних паперів) або інші кредитні лінії (наприклад, кредитні лінії «стенд-бай»), до яких він може мати доступ, щоб задовольнити потреби у ліквідності;

б) має депозити в центральних банках для задоволення потреб у ліквідності;

в) має дуже різноманітні джерела фінансування;

г) має значні концентрації ризику ліквідності своїх активів або своїх джерел фінансування;

г) має процеси внутрішнього контролю та плани дій на випадок непередбачених подій для управління ризиком ліквідності;

д) має інструменти, що містять умови прискореного погашення (наприклад, при зниженні кредитного рейтингу суб'єкта господарювання);

е) має інструменти, що можуть вимагати внесення застави (наприклад, вимоги сплати маржі для похідних фінансових інструментів);

є) має інструменти, які дозволяють суб'єктові господарювання вибирати, погашає він свої фінансові зобов'язання, надаючи грошові кошти (чи інший фінансовий актив) чи надаючи свої власні акції; або

ж) має інструменти, що підлягають дії рамкових угод про взаємозалік на нетто-основі.

Тобто щодо ризику ліквідності кредитна спілка розкриває інформацію у примітках до фінансової звітності:

№з/п	Розкриття інформації	Коментар
1.	аналіз непохідних фінансових зобов'язань за строками погашення	Тут доцільно було б використати показники додатку 2 за строками (надати перехресне посилання).
2.	опис того, як кредитна спілка здійснює управління ризиком ліквідності	Тут можливий опис управління ризиком відповідно до Розпорядження №7 та опис практичних заходів щодо управління ліквідністю.

Ринковий ризик

ринковий ризик (market risk)	Ризик того, що справедлива вартість або майбутні грошові потоки від фінансового інструмента коливатимуться внаслідок змін ринкових цін. Ринковий ризик охоплює три типи ризику: валютний ризик, відсотковий ризик та інший ціновий ризик.
-------------------------------------	--

Тут, враховуючи те, що процентні ставки за кредитами та внесками не залежать від коливань відсоткових ставок або валютних курсів, кредитним спілкам, які не застосовують валютний коефіцієнт, можна вважати ринковий ризик несуттєвим, про що необхідно зазначити в примітках.

Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи (МСБО 37)

Для того щоб зрозуміти, відрізнити та відобразити у звітності забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи, необхідно ознайомитися з термінологією. В таблиці, наведеній нижче, представлені визначення, викладені в МСБО, та коментарі для полегшення розуміння.

Забезпечення - зобов'язання з невизначеним строком або сумою.	Мається на увазі, що сума або строк виконання зобов'язання точно не визначені
Зобов'язання - існуюче зобов'язання суб'єкта господарювання, яке виникає в результаті минулих подій і погашення якої, як очікується, призведе до вибуття ресурсів суб'єкта господарювання, котрі втілюють у собі економічні вигоди.	Стандартне поняття зобов'язання
Подія, що зобов'язує - подія, що створює юридичне чи конструктивне зобов'язання, яке призводить до того, що суб'єкт господарювання не має реальної альтернативи виконанню зобов'язання.	Подія, що зобов'язує - підписання договору або обіцянка (див. нижче)
Юридичне зобов'язання - зобов'язання, яке виникає внаслідок: а) контракту (внаслідок його явних чи неявних умов); б) законодавства або в) іншої дії закону.	Юридичне зобов'язання - це зобов'язання, яке виникає з вимог укладеного договору або законодавчих чи інших нормативно-правових вимог
Конструктивне зобов'язання - зобов'язання, яке є наслідком дій суб'єкта господарювання, коли: а) суб'єкт господарювання вказав іншим сторонам, що він візьме на себе певну відповідальність згідно з порядком, установленим його минулою практикою, опублікованими політиками чи достатньо конкретно поточною заявою; б) як наслідок, суб'єкт господарювання створив обґрунтоване очікування у інших сторін, що він виконає ці зобов'язання.	Конструктивне зобов'язання - зобов'язання, яке основане на минулій практиці чи обіцянках, фактично, якщо кредитна спілка щось пообіцяла третім сторонам, або пообіцяла публічно (наприклад на загальних зборах, або по телебаченню/рекламі і т.д. подарувати всім позичальникам або вкладникам цінні подарунки, тощо)
Умовне зобов'язання - це: а) можливе зобов'язання, яке виникає внаслідок минулих подій і існування якого підтвердиться лише після того, як відбудеться або не відбудеться одна чи кілька невизначених майбутніх подій, не повністю контрольованих суб'єктом господарювання, або б) існуюче зобов'язання, яке виникає внаслідок минулих подій, але не визнається, оскільки: і) немає ймовірності, що вибуття ресурсів, котрі втілюють у собі економічні вигоди, буде необхідним для погашення зобов'язання, або іі) суму зобов'язання не можна оцінити достатньо достовірно.	Умовне зобов'язання - це можливе зобов'язання (якого ще фактично немає), яке залежить від минулих подій та від того, чи відбудеться або не відбудеться ще подія (події) в майбутньому та яка не залежить від кредитної спілки. Також це може бути існуюче зобов'язання (юридичне або конструктивне), яке не може бути розкрито в звітності, оскільки невідомо, чи буде в майбутньому вибуття ресурсів, або неможливо оцінити суму.

<p>Умовний актив - можливий актив, який виникає внаслідок минулих подій і існування якого підтвердиться лише після того, як відбудеться або не відбудеться одна чи кілька невизначених майбутніх подій, не повністю контрольованих суб'єктом господарювання.</p>	<p>Умовний актив - це можливий актив (якого ще фактично немає), який залежить від минулих подій та від того чи відбудеться або не відбудеться ще подія (події) в майбутньому та яка не залежить від кредитної спілки.</p>
<p>Обтяжливий контракт - контракт, за яким неминучі витрати на погашення зобов'язання перевищуватимуть очікувані економічні вигоди від контракту.</p>	<p>Обтяжливий контракт - договір, за яким витрати перевищуватимуть економічні вигоди. Наприклад, вимушена оплата за послуги навіть при достроковому розірванні договору при настанні такого розірвання.</p>
<p>Реструктуризація - програма, яку планує та контролює управлінський персонал і яка суттєво змінює: а) обсяг діяльності, здійснюваної суб'єктом господарювання, або б) спосіб здійснення цієї діяльності.</p>	<p>Прикладом реструктуризації в кредитній спілці є суттєві рішення щодо здійснення/припинення кредитної діяльності або діяльності по залученню внесків, наприклад, зупинення нарахування відсотків, переведення депозитів на ДПВ тощо.</p>

Дуже важливо правильно розрізнити забезпечення та умовні зобов'язання, бо по суті їх об'єднує умовність. Але забезпечення відображається у фінансовій звітності та, відповідно, впливає на показники звітності, а умовне зобов'язання розкривається в примітках. Також необхідно розуміти, що існуюче зобов'язання – це ще не кредиторська заборгованість. Наприклад, підписаний договір – це юридичне зобов'язання, а кредиторська заборгованість буде визнана тільки після підписання акта виконаних робіт.

Забезпечення визнається, якщо виконуються всі три умови:

- кредитна спілка має існуюче зобов'язання (юридичне чи конструктивне) внаслідок минулої події;
- ймовірно, що вибуття ресурсів буде необхідним для виконання зобов'язання;

- можна достовірно оцінити суму зобов'язання.

У разі невиконання зазначених умов забезпечення не визнається.

Важливо розуміти, що фінансова звітність відображає фінансовий стан на кінець звітного періоду та не відображає можливий стан в майбутньому. Тому забезпечення не може створюватися до витрат, які кредитна спілка має понести в майбутньому. Лише ті зобов'язання, які виникають внаслідок минулих подій, незалежних від майбутніх дій кредитної спілки (тобто майбутнього ведення діяльності), визнаються як забезпечення.

Яскравими прикладами необхідності створення забезпечення для кредитної спілки є такі:

- внутрішній (або зовнішній) аудитор під час перевірки виявив порушення, які тягнуть за собою можливі штрафні санкції під час перевірок регуляторними органами. Висновок, у якому зазначена оцінка таких можливих санкцій, є підставою для нарахування забезпечення на таку суму.
- Судове рішення проти кредитної спілки в звітному періоді (навіть оспорюване) на суму, що перевищує залишок внеску та процентів на суму судових витрат, послуг адвоката тощо. В такому випадку може бути створене забезпечення на суму перевищення .

Забезпечення оцінюється до сплати податків, оскільки податкові наслідки забезпечення та його змін розглядаються згідно з МСБО 12 «Податки на прибуток»

- **Забезпечення слід переглядати на кінець кожного звітного періоду та коригувати для відображення поточної найкращої оцінки. Якщо вже немає ймовірності, що вибуття ресурсів, котрі втілюють у собі економічні вигоди, буде потрібним для погашення зобов'язання, забезпечення слід стор-**

увати.

- **Забезпечення слід використовувати лише для тих видатків, для яких воно було створено з самого початку.** Лише видатки, пов'язані з забезпеченням, під які воно було створено, згортаються з ним. Згорання видатків із забезпеченням, яке було спочатку визнано з іншою метою, приховуватиме вплив двох різних подій.
- **Якщо кредитна спілка має обтяжливий контракт, існуюче зобов'язання за цим контрактом слід визнавати та оцінювати як забезпечення.**
- Витрати на реструктуризацію можуть бути визнані забезпеченням тільки якщо реструктуризація розпочата в звітному періоді та ці витрати відповідають всім трьом умовам визнання забезпечення.

Умовні зобов'язання

Яскравими прикладами необхідності відображення в примітках до фінансової звітності кредитної спілки умовного зобов'язання є:

- Спірне питання щодо оподаткування/неоподаткування окремих операцій кредитної спілки, які були здійснені в звітному періоді, ПДВ, податком на прибуток, іншими податками, на підставі висновку експерта або самостійного рішення правління.
- Позовна заява проти кредитної спілки із невизначеною сумою можливого збитку.
- Непридбані цінні подарунки членам кредитної спілки, про які заявлено в звітному періоді.
- Частина зобов'язання інших сторін, з якими кредитна спілка виступає солідарно в одному зобов'язанні.
- Надана гарантія члену кредитної спілки.

Розкриття інформації

Для кожного класу забезпечення кредитній спілці слід розкривати інформацію про:

- балансову вартість на початок і кінець періоду;
- додаткові забезпечення, здійснені протягом періоду, включаючи збільшення існуючих забезпечень;
- використані суми (тобто витрачені і списані за рахунок забезпечення) протягом періоду;
- невикористані суми, сторновані протягом періоду;
- збільшення протягом періоду дисконтованої суми, яка виникає з плином часу, і вплив будь-якої зміни ставки дисконту;
- стислий опис сутності зобов'язання і визначення очікуваного часу будь-якого відповідного вибуття економічних вигід;
- інформацію про невизначеність щодо суми або часу такого вибуття. Там, де необхідно подати відповідну інформацію, кредитній спілці слід розкривати основні припущення щодо майбутніх подій, а саме об'єктивні свідчення того, що такі події відбудуться;
- суму будь-якої очікуваної компенсації з зазначенням суми будь-якого активу, визнаного для цієї очікуваної компенсації.

Якщо можливість будь-якого вибуття при погашенні не є віддаленою, суб'єктові господарювання слід розкривати для кожного класу умовного зобов'язання на кінець звітного періоду стислу інформацію про сутність умовного зобов'язання і, якщо можливо:

а) наближену оцінку його фінансового впливу, здійснену згідно з параграфами 36-52;

б) інформацію про невизначеності щодо суми або часу будь-якого вибуття та

в) можливість будь-якої компенсації.

У надзвичайно рідкісних випадках можна очікувати, що розкриття деякої або всієї інформації, що її вимагають параграфи 84 - 89, завдасть серйозної шкоди позиціям кредитної спілки в суперечці з іншими сторонами щодо предмету забезпечення, умовного зобов'язання чи умовного активу. В таких випадках суб'єктові господарювання можна не розкривати інформацію, але слід розкривати загальний характер суперечки, а також той факт, що інформація не була розкрита, і причини цього.

Події після дати балансу (МСБО 10)

Стандарт слід застосовувати для обліку подій після звітного періоду, а також для розкриття інформації про них. Мета МСБО 10 визначити:

- коли кредитній спілці слід коригувати фінансову звітність стосовно подій після звітного періоду;
- яку інформацію кредитній спілці слід розкривати про дату затвердження фінансової звітності до випуску та про події після звітного періоду.

Стандарт також вимагає, щоб фінансова звітність не складалась на основі припущення безперервності, якщо події після звітного періоду свідчать про неприйнятність припущення безперервності.

Події після звітного періоду — це сприятливі та несприятливі події, які відбуваються з кінця звітного періоду до дати затвердження фінансової звітності до випуску. Можна визначити два типи подій:

а) події, які свідчать про умови, що існували на кінець звітного періоду (*події, які вимагають коригування після звітного періоду*), та

б) події, які свідчать про умови, що виникли після звітного періоду (*події, які не*

вимагають коригування після звітного періоду).

Події після звітного періоду — це всі події до дати затвердження фінансової звітності до випуску, навіть якщо ці події відбуваються після оприлюднення фінансового результату чи іншої вибіркової фінансової інформації.

Спершу необхідно визначити, яка дата для кредитної спілки є датою «затвердження фінансової звітності до випуску». МСБО 10 дає два приклади, коли звітність затверджується до випуску до моменту її подання на ухвалення власникам. В будь-якому випадку датою затвердження до випуску є найменша дата затвердження. Тобто для кредитної спілки датою затвердження до випуску можна вважати дату розгляду звітності спостережною радою. **Оскільки відповідно до нормативних вимог спостережна рада зобов'язана розглядати тільки звітні дані, для забезпечення відповідності МСФЗ рекомендується до розгляду річних звітних даних додати ще й затвердження фінансової звітності.**

Тобто події після звітного періоду — це події, які відбулися з 31 грудня до дати затвердження фінансової звітності.

Події, які вимагають коригування після звітного періоду

Стандартом визначені приклади подій, які вимагають коригування після звітного періоду, коли суб'єктові господарювання слід коригувати суми, визнані у фінансовій звітності, або визнавати раніше не визнані статті:

Приклад, зазначений в стандарті	Приклад для кредитної спілки
- Рішення після звітнього періоду в судовій справі, яке підтверджує, що суб'єкт господарювання мав теперішню заборгованість на кінець звітнього періоду. Суб'єкт господарювання коригує будь-яке попередньо визнане забезпечення, пов'язане з цією судовою справою, відповідно до <u>МСБО 37 "Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи"</u> або визнає нове забезпечення. Суб'єкт господарювання не обмежується розкриттям інформації про умовне зобов'язання, тому що рішення надає додаткове свідчення, яке розглядатиметься згідно з <u>параграфом 16 МСБО 37</u> .	- Рішення суду по справі вкладника проти кредитної спілки датоване після звітнього періоду, але до дати затвердження звітності.
- Отримання інформації після звітнього періоду, яка свідчить, що корисність активу зменшилася на кінець звітнього періоду або що суму раніше визнаного збитку від зменшення корисності цього активу треба коригувати. Наприклад: o банкрутство замовника, яке сталося після звітнього періоду, підтверджує, як правило, що збиток за торговельною дебіторською заборгованістю вже існував на кінець звітнього періоду і що суб'єктові господарювання слід коригувати балансову вартість торговельної дебіторської заборгованості; o продаж запасів після звітнього періоду може свідчити про їхню чисту вартість реалізації на кінець звітнього періоду.	- Наприклад, визнання безнадійними кредитів, або звільнення працівника, який мав позику, або невизнання судом певної суми заборгованості тощо.
- Визначення після звітнього періоду собівартості придбаних активів або надходжень від проданих активів до кінця звітнього періоду.	- Оцінка заставленого майна, прийнятого на баланс у звітному періоді
- Визначення після звітнього періоду суми прибутку за програмою участі в прибутках компанії або визначення виплат бонусів, якщо суб'єкт господарювання мав теперішнє юридичне або конструктивне зобов'язання на кінець звітнього періоду здійснити такі виплати внаслідок подій до цієї дати (див. <u>МСБО 19 "Виплати працівникам"</u>).	- Немає прикладів у діяльності кредитних спілок
- Викриття шахрайства або помилок, які свідчать, що фінансова звітність була неправильною.	- Як написано.

Події, які не вимагають коригування після звітнього періоду

У будь-якому випадку, якщо події, які не вимагають коригування після звітнього періоду, є суттєвими, нерозкриття інформації може впливати на економічні рішення користувачів, прийняті на основі фінансової звітності. Відповідно, кредитній спілці слід розкривати таку інформацію про кожну суттєву категорію подій, які не вимагають коригування після звітнього періоду. Тобто **в примітках додавати опис таких подій, який включає характер подій та попередню оцінку їх фінансового впливу або твердження, що така оцінка неможлива.**

Приклади подій, які не вимагають коригування звітності, але вимагають розкриття інформації, викладені в стандарті.	Приклади для кредитних спілок
- Значне об'єднання бізнесу після звітнього періоду (<u>МСФО 3 "Об'єднання бізнесу"</u> вимагає розкриття конкретної інформації в кожному такому випадку) або вибуття значного дочірнього підприємства.	- Об'єднання кредитних спілок.
- Оголошення плану про припинення діяльності.	- Рішення про припинення діяльності.
- Істотні придбання активів, класифікація активів як утримуваних для продажу згідно з <u>МСФЗ 5 "Непоточні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність"</u> , інші вибуття активів або експропріація значних активів урядом.	- Суттєве збільшення статті "Основні засоби" або прийняття на баланс заставного майна.
- Знищення великого виробничого підприємства внаслідок пожежі після звітнього періоду.	- Не стосується кредитних спілок.
- Оголошення про значну реструктуризацію або про початок її запровадження (див. <u>МСБО 37</u>).	- Суттєві рішення щодо здійснення/припинення кредитної діяльності або діяльності по залученню внесків, наприклад, зупинення нарахування відсотків, переведення депозитів на ДПВ тощо.

- Значні операції зі звичайними акціями та операції з потенційними звичайними акціями після звітного періоду (МСБО 33 "Прибуток на акцію" вимагає від суб'єкта господарювання розкривати інформацію з описом таких операцій, за винятком капіталізації або бонусної емісії акцій, чи подрібнення акцій або зворотного подрібнення акцій, що їх потрібно коригувати згідно з МСБО 33).	- Не стосується кредитних спілок.
- Надзвичайно великі зміни після звітного періоду в цінах на активи або в курсах обміну іноземних валют.	- Тільки якщо кредитна спілка застосовує курсовий коефіцієнт.
- Зміни ставок податків або податкового законодавства, прийнятих або оголошених після звітного періоду, які значно впливають на поточні та відстрочені податкові активи та зобов'язання (див. МСБО 12 "Податки на прибуток").	- Наприклад, на початку 2015р. ПДФО + ВЗ на процентні доходи.
- Прийняття значних зобов'язань або умовних зобов'язань, наприклад, унаслідок надання значних гарантій.	- Надання суттєвих гарантій та поручительств.
- Початок великого судового процесу, що виник виключно внаслідок подій, які відбулися після звітного періоду.	- Судова справа по фінансовому інструменту по договору, що був укладений після дати балансу.

Розкриття інформації в звітності

В примітках до фінансової звітності необхідно зазначити дату затвердження фінансової звітності та хто її затвердив, так як події після цієї дати в звітності вже не відображаються.

Оновлення розкриття інформації про умови на кінець звітного періоду

Якщо кредитна спілка після звітного періоду отримує інформацію про умови, які існували на кінець звітного періоду, їй слід оновити розкриття інформації, пов'язаної з цими умовами, з урахуванням нової інформації.

«.. В деяких випадках суб'єктові господарювання необхідно оновити розкриття інфор-

мації у своїй фінансовій звітності для відображення інформації, отриманої після звітного періоду, навіть якщо ця інформація не впливає на суми, які він визнає у фінансовій звітності. Приклад необхідності оновити розкриття інформації: після звітного періоду отримано відомості, що умовне зобов'язання існувало на кінець звітного періоду. На додаток до розгляду того, чи слід визнати або змінити забезпечення згідно з МСБО 37 «Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи», суб'єкт господарювання оновлює розкриття інформації про умовне зобов'язання з урахуванням цих відомостей....»

Враховуючи те, що подання коригуючої фінансової звітності обмежено тільки 10 календарними днями, рекомендується призначити дату затвердження звітності якнайближче до її подання в Нацкомфін-послуг.

Виплати працівникам (МСБО 19)

В розумінні МСБО 19 «Виплати працівникам» — це всі виплати працівникам, які здійснює роботодавець в обмін на послуги, що надаються працівниками (в нашому розумінні — працю). Виплати можуть бути чітко регламентовані законодавством (наприклад компенсації невикористаних відпусток), трудовим (колективним) договором (премії, інші заохочувальні виплати) та конструктивними зобов'язаннями — наприклад, незважаючи на те, що подарунки (премії) до дня народження або «13-та зарплата» не передбачені трудовими договорами або колективним договором, на практиці з року в рік вони надаються працівникам кредитної спілки. Будь-яка група виплат в розумінні стандарту — це **програма** виплат.

Відповідно до стандарту виплати працівникам включають:

— короткострокові виплати працівникам, такі як заробітна плата, внески на соціальне забезпечення, оплачені щорічні відпустки та

тимчасова непрацездатність, премії (якщо вони підлягають сплаті протягом дванадцяти місяців після закінчення періоду), а також не грошові пільги теперішнім працівникам (такі як медичне обслуговування, надання житла, автомобілів тощо);

— виплати після закінчення трудової діяльності, такі як пенсії, інші види пенсійного забезпечення, страхування життя та медичне обслуговування після закінчення трудової діяльності;

— інші довгострокові виплати працівникам, включаючи додаткову відпустку за вислугу років або оплачувану академічну відпустку, виплати з нагоди ювілеїв чи інші виплати за вислугу років, виплати за тривалою непрацездатністю, а також отримання частки прибутку, премії та відстрочену компенсацію, якщо вони підлягають сплаті після завершення дванадцяти місяців після закінчення періоду або пізніше;

— виплати при звільненні.

Короткострокові виплати

Короткострокові виплати, відповідно до МСБО, обліковуються в складі витрат поточного періоду, суми не дисконтуються, тому облік таких виплат не є складним.

Цікавою відмінністю є те, що авансом виплачена ЗП на кінець періоду має відображатися у складі витрат майбутніх періодів (сплачені авансом витрати (пп а п. 10 Стандарту)), а не звично по Дт 661 рах.

Резерв відпусток, який формується в цьому стандарті, має назву «компенсація за відсутність», тільки МСБО 19 передбачені компенсації за відсутність також з причини втрати працездатності. Причому, враховуючи те, що право працівника на компенсацію за невикористані відпустки обумовлено законодавством, такі компенсації мають назву «Накопичувана компенсація за відсутність».

Виплати після закінчення трудової діяльності

Яскравим прикладом виплат після закінчення трудової діяльності є страхування життя. На сьогоднішній день страхування життя працівників має податкові наслідки та складності в обліку. Тим кредитним спілком, які мають укладені зі страховою компанією договори страхування життя працівників, необхідно з'ясувати кілька моментів для подальшого визнання в податковій та бухгалтерській звітності:

дата укладання договору.

— Якщо дата укладання договору зі СК до 01.04.2011 р., то договір має відповідати таким умовам, визначеним ЗУ «Про податок на прибуток»:

«...1.37. Договір довгострокового страхування життя - договір страхування життя строком на 10 років і більше, який містить умову сплати страхових внесків (платежів, премій) протягом не менш як 5 років та передбачає страхову виплату, якщо застрахована особа дожила до закінчення строку дії договору страхування чи події, передбаченої у договорі страхування, або досягла віку, визначеного договором. Такий договір не може передбачати часткових виплат протягом перших 10 років його дії, крім тих, що провадяться у разі настання страхових випадків, пов'язаних із смертю застрахованої особи або нещасним випадком чи хворобою застрахованої особи, що призвели до встановлення застрахованій особі інвалідності I групи, при цьому страхова виплата провадиться незалежно від терміну сплати страхових внесків (платежів, премій)....»

— Якщо дата укладання договору зі СК піс-

ля 01.04.2011, то договір має відповідати таким умовам, визначеним ПКУ:

«...14.1.52. договір довгострокового страхування життя - договір страхування життя строком на п'ять і більше років, який передбачає страхову виплату одноразово або у вигляді анuitету, якщо застрахована особа дожила до закінчення терміну дії договору страхування чи події, передбаченої у договорі страхування, або досягла віку, визначеного договором. Такий договір не може передбачати часткових виплат протягом перших п'яти років його дії, крім тих, що здійснюються у разі настання страхових випадків, пов'язаних із смертю чи хворобою застрахованої особи або нещасним випадком, що призвело до встановлення застрахованій особі інвалідності I або II групи чи встановлення інвалідності особі, яка не досягла вісімнадцятирічного віку. При цьому платник податку - роботодавець не може бути вигодонабувачем за такими договорами страхування життя;...»

— Хто є вигодонабувачем за такими договорами та яким чином за умовами укладених договорів виплачується сума після закінчення строку дії договору.

— Які обов'язки кредитної спілки та які ризики покладаються на кредитну спілку відповідно до укладеного договору.

Відповідно до параграфу 39 МСБО 19, кредитна спілка може сплачувати страхові внески для фінансування програми виплат після закінчення трудової діяльності. Кредитній спілці слід розглядати таку програму **як програму з визначеним внеском**, якщо у кредитної спілки не буде (або непрямо через програму, або прямо) юридичного або конструктивного зобов'язання щодо:

— здійснення виплат прямо працівникам, коли настає строк сплати, або

— сплати подальших внесків, якщо страховик не здійснює всі майбутні виплати працівникам, пов'язані з наданням послуг працівниками в поточному і попередньому періодах.

Якщо у кредитної спілки залишається таке юридичне або конструктивне зобов'язання, їй слід розглядати цю програму як програму з визначеною виплатою.

Програми з визначеним внеском — це програми виплат після закінчення трудової діяльності, згідно з якими кредитна спілка сплачує фіксовані внески окремому суб'єктові господарювання (фонду) і не матиме юридичного чи конструктивного зобов'язання сплачувати подальші внески, якщо фонд не матиме достатньо активів для сплати всіх виплат працівникам, пов'язаних з їхніми послугами у поточному та попередніх періодах.

Програми з визначеною виплатою — це програми виплат після закінчення трудової діяльності, крім програм з визначеним внеском.

Облік програм з визначеним внеском простий, оскільки зобов'язання кредитної спілки за кожний період визначаються сумами, які слід внести за цей період. Отже, як наслідок, жодних актуарних припущень для оцінки зобов'язань чи витрат не треба, і можливості для будь-якого актуарного прибутку або збитку немає. Більше того, зобов'язання оцінюються на недисконтованій основі, крім випадків, коли вони не підлягають сплаті в повному обсязі протягом дванадцяти місяців після закінчення періоду, в якому працівники надають відповідні послуги.

Якщо внески до програми з визначеним внеском не підлягають сплаті в повному обсязі протягом дванадцяти місяців після закінчення того періоду, в якому працівники

надають відповідні послуги, їх слід дисконтувати з використанням ставки дисконту, визначеної в параграфі 78 МСБО 19.

Якщо договором страхування передбачений вигодонабувач кредитна спілка, то такий договір має обліковуватися одночасно як актив та забезпечення відповідно до параграфів 39 та 104А

Якщо страховий поліс виписаний на ім'я конкретного учасника або групи учасників програми і кредитна спілка не має жодного юридичного або конструктивного зобов'язання щодо покриття будь-якого збитку за контрактом, то кредитна спілка не зобов'язана здійснювати виплати працівникам, а **цілковиту відповідальність щодо здійснення виплат несе страховик**. Сплата фіксованих страхових внесків згідно з таким контрактом є, за своєю суттю, погашенням заборгованості щодо виплат працівникам, а не інвестицією з метою виконання цього зобов'язання. **Отже, кредитна спілка більше не має ні активу, ні зобов'язання**. Таким чином, суб'єкт господарювання розглядає такі внески як виплати до програми з визначеним внеском.

Інші довгострокові виплати працівникам

Інші довгострокові виплати працівникам включають, наприклад:

— довгострокові компенсовані періоди відсутності, такі як додаткова відпустка за вислугу років або оплачувана академічна відпустка;

— виплати з нагоди ювілеїв або інші виплати за вислугу років;

— виплати у зв'язку з тривалою непрацездатністю;

— виплати частки прибутку та премії, які підлягають сплаті через дванадцять мі-

сяців або пізніше після закінчення періоду, в якому працівники надають відповідні послуги;

— відстрочені компенсації, сплачені через дванадцять місяців або пізніше після закінчення періоду, в якому вони зароблені.

Суть обліку таких виплат полягає у рівномірному розподілі витрат на фінансування таких довгострокових виплат шляхом поступового формування забезпечення. Наприклад, колективним договором передбачена фіксована сума виплати з нагоди ювілею – 5000 грн. Працівник віком 23 років прийнятий на роботу в кредитну спілку в 2015 році. Відповідно до умов колективного договору, в 2017 році кредитна спілка має виплатити додатково 5000 грн. Починаючи з кінця 2015 року кредитна спілка формує забезпечення таким чином, щоб на початок 2017 року мати повну суму такої виплати, тобто:

31.12.2015 – 2500 грн.

31.12.2016 – 2500 грн.

Дещо складнішим може бути облік у випадку виплат у розмірі процента від окладу: тоді при формуванні забезпечення необхідно враховувати можливе збільшення окладів на підставі практики минулих років.

Для обліку забезпечень використовуються субрахунки 47-го рахунка. Конкретний субрахунок кредитна спілка має узгодити з супровідником ПЗ з метою правильного формування додатку 2 до звітних даних.

ЗМІНИ ДО ПРАВИЛ ПРОВЕДЕННЯ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ В КРЕДИТНИХ СПІЛКАХ

3 21 серпня 2015 року набули чинності два документи, що стосуються фінансового моніторингу, які вимагають від кредитних спілок поновлення «Правил проведення фінансового моніторингу в кредитній спілці».

Розглянемо спочатку постанову Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2015 р. № 552 «Деякі питання організації фінансового моніторингу», якою затверджений «Порядок подання інформації для взяття на облік (зняття з обліку) суб'єктів первинного фінансового моніторингу, виявлення та реєстрації, а також подання суб'єктами первинного фінансового моніторингу Державній службі фінансового моніторингу інформації про фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу, іншої інформації, що може бути пов'язана з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванням тероризму чи фінансуванням розповсюдження зброї масового знищення» (далі за текстом — Порядок у відповідних відмінках).

Даною постановою визнано такою, що втратила чинність, постанову Кабінету Міністрів України від 25 серпня 2010 р. № 747 «Деякі питання організації фінансового моніторингу», якою керувалися кредитні спілки у визначенні порядку реєстрації фінансових операцій, що підлягають фінансовому моніторингу, і поданні Державній службі фінансового моніторингу інформації про зазначені та інші фінансові операції, що можуть бути пов'язані з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванням тероризму.

«Правила проведення фінансового моніторингу в кредитній спілці» (далі за текстом — Правила у відповідних відмін-

ках) посилаються на вищезгаданий Порядок у розділі, яким визначається порядок реєстрації фінансових операцій (розділ 8) та порядок подання інформації до Держфінмоніторингу (розділ 10).

У розділі 8 в першу чергу назва розділу доповнюється словами «чи фінансуванням розповсюдження зброї масового знищення». Така назва відповідає вимогам Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» від 14 жовтня 2014 року № 1702-VII (далі за текстом — Закон № 1702-VII у відповідних відмінках). Назви розділів Правил визначаються кредитними спілками у відповідності до «Положення про здійснення фінансового моніторингу фінансовими установами», затвердженого Розпорядженням Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 05.08.2003 р. № 25 в редакції розпорядження Держфінпослуг від 24.02.2011 р. № 102, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 18 травня 2011 р. за № 600/19338 (далі за текстом — Розпорядження Держфінпослуг №102 у відповідних відмінках). В той же час, на даний момент розпорядження ще не приведені у відповідність до вимог Закону № 1702-VII, тому при внесенні змін до Правил у зв'язку з набуттям чинності підзаконними актами, якими повинні керуватися кредитні спілки під час проведення фінмоніторингу, разом з унесенням змін до тексту Правил, окремі назви розділів будуть приводитися у відповідність до вимог чинного законодавства (це стосується також і змін до розділу 10 Правил). Правила будуть повністю переглянуті та змінені вже після набуття чинності відповідним розпоряджен-

ням Нацкомфінпослуг. На даному етапі розпорядження Нацкомфінпослуг, яким будуть встановлені вимоги до Правил у відповідності до Закону № 1702-VII, перебуває в процесі розробки.

По суті зміни у розділі 8 стосуються переліку операцій, інформація про які (або спробу проведення яких) вноситься до Реєстру (форма № 2-ФМ), затвердженому Наказом Міністерства фінансів України від 26.04.2013 р. № 496 «Про затвердження форм обліку та подання інформації, пов'язаної із здійсненням фінансового моніторингу, та інструкції щодо їх заповнення», зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 24.05.2013 р. за № 805/23337 (далі – Реєстр у відповідних відмінках). Для порівняння редакцій постанов Кабінету Міністрів України №№ 747 та 552 представимо види інформації, що вноситься до Реєстру, у вигляді таблиці.

До Реєстру вноситься інформація про проведення або спробу проведення фінансових операцій:

У редакції постанови КМУ № 747	У редакції постанови КМУ № 552
що підлягають обов'язковому фінансовому моніторингу відповідно до статті 15 Закону;	що підлягають обов'язковому фінансовому моніторингу відповідно до статті 15 Закону;
що підлягають внутрішньому фінансовому моніторингу відповідно до статті 16 Закону;	що підлягають внутрішньому фінансовому моніторингу відповідно до статті 16 Закону;
у проведенні яких суб'єкт відмовив у зв'язку з тим, що вони містять ознаки таких, що, відповідно до Закону, підлягають фінансовому моніторингу;	у проведенні яких суб'єкт відмовив у випадках, визначених статтею 10 Закону;
у проведенні яких суб'єкт відмовив у зв'язку з ненаданням клієнтом, з яким встановлені ділові відносини, необхідної інформації для ідентифікації та вивчення його фінансової діяльності;	

стосовно яких є достатні підстави підозрювати, що вони пов'язані, стосуються або призначені для фінансування терористичної діяльності, терористичних актів чи терористичних організацій та організацій або осіб, до яких застосовані міжнародні санкції;	стосовно яких є достатні підстави підозрювати, що вони пов'язані, стосуються або призначені для фінансування терористичної діяльності, терористичних актів чи терористичних організацій та організацій або осіб, до яких застосовані міжнародні санкції;
	стосовно яких є достатні підстави підозрювати, що вони пов'язані, стосуються або призначені для фінансування розповсюдження зброї масового знищення;
проведення яких суб'єкт зупинив у зв'язку з тим, що вони містять ознаки, передбачені статтями 15 і 16 Закону;	проведення яких суб'єкт зупинив у зв'язку з тим, що вони підлягають фінансовому моніторингу;
	проведення яких суб'єкт зупинив у зв'язку з тим, що зарахування чи списання коштів здійснюється в результаті дій, які містять ознаки злочину, визначеного Кримінальним кодексом України;
проведення яких суб'єкт зупинив у зв'язку з тим, що їх учасниками або вигодоодержувачами є особи, які включені до переліку осіб, пов'язаних із здійсненням терористичної діяльності або до яких застосовані міжнародні санкції;	проведення яких суб'єкт зупинив у зв'язку з тим, що їх учасниками або вигодоодержувачами є особи, які включені до переліку осіб, пов'язаних з провадженням терористичної діяльності або стосовно яких застосовані міжнародні санкції;
проведення яких було зупинено за рішенням Держфінмоніторингу, прийнятим з метою зупинення видаткових операцій;	проведення яких зупинено за рішенням Держфінмоніторингу, прийнятим з метою зупинення видаткових операцій;
проведення яких було зупинено за дорученням Держфінмоніторингу, прийнятим з метою задоволення запиту уповноваженого органу іноземної держави;	проведення яких зупинено за дорученням Держфінмоніторингу, прийнятим з метою задоволення запиту уповноваженого органу іноземної держави;
стосовно яких суб'єкт отримав від Держфінмоніторингу запит про подання інформації, зокрема щодо відстеження (моніторингу) фінансових операцій.	стосовно яких суб'єкт отримав від Держфінмоніторингу запит щодо подання інформації про відстеження (проведення моніторингу) фінансових операцій.

Отже, у Постанові № 552 перелік фінансових операцій, інформація про проведення або спробу проведення яких вноситься до Реєстру, доповнений операціями:

— стосовно яких є достатні підстави підозрювати, що вони пов'язані, стосуються або призначені для фінансування розповсюдження зброї масового знищення;

— проведення яких суб'єкт зупинив у зв'язку з тим, що зарахування чи списання коштів здійснюється в результаті дій, які містять ознаки злочину, визначеного Кримінальним кодексом України.

Якщо «фінансування розповсюдження зброї масового знищення» скоріш за все кредитних спілок не стосується – інші обсяги коштів, то зупинення операцій, які містять ознаки злочину, визначеного Кримінальним кодексом України, потребує додаткового коментаря.

Нагадаємо, що з набуттям чинності Законом № 1702-VII був змінений Кримінальний кодекс України в частині включення податкових злочинів до числа предикатних. Тобто до складу суспільно небезпечних протиправних діянь, що передували легалізації (відмиванню) доходів, внесені:

— ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) (стаття 212 Кримінального Кодексу України);

— ухилення від сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування (стаття 212¹ Кримінального кодексу України).

Іншими словами, якщо кредитна спілка, яка видала фермеру кредит, отримала на свій рахунок оплату «за зерно» або щось подібне, після чого позичальник звернувся до неї із заявою про пога-

шення кредиту за рахунок такого плателю, дана операція може нести ознаки злочину, визначеного Кримінальним кодексом України, у зв'язку з чим її проведення може бути зупинено. У разі такого зупинення кредитна спілка повинна внести інформацію про дану операцію до Реєстру. Зрозуміло, що цей приклад є гіпотетичним і наводиться з метою роз'яснення випадку можливого ухилення від сплати податків членом спілки, відповідальність за виявлення якого відтепер несе кредитна спілка.

Крім того, об'єднані та доповнені випадки відмови у проведенні фінансових операцій, якщо попередньою редакцією передбачалося два варіанти внесення до Реєстру інформації про проведення або спробу проведення фінансових операцій:

— у проведенні яких суб'єкт відмовив у зв'язку з тим, що вони містять ознаки таких, що відповідно до Закону № 1702-VII, підлягають фінансовому моніторингу;

— у проведенні яких суб'єкт відмовив у зв'язку з ненаданням клієнтом, з яким встановлені ділові відносини, необхідної інформації для ідентифікації та вивчення його фінансової діяльності.

Відтепер Постанова КМУ охоплює всі можливі випадки відмови у проведенні фінансової операції визначені статтею 10 Закону № 1702-VII.

Зокрема, кредитна спілка зобов'язана:

— відмовитися від встановлення (підтримання) ділових відносин (у тому числі шляхом розірвання ділових відносин) або проведення фінансової операції у разі, коли здійснення ідентифікації та/або верифікації клієнта (у тому числі встановлення даних, що дають змогу встановити кінцевих бенефіціарних власників (контролерів)), є неможливим або якщо у кредитної спілки виникає сумнів стосовно того, що особа виступає від власного імені;

— відмовити клієнту в обслуговуванні (у тому числі шляхом розірвання ділових

відносин) у разі встановлення факту подання ним під час здійснення ідентифікації та/або верифікації клієнта (поглибленої перевірки клієнта) недостовірної інформації або подання інформації з метою введення в оману суб'єкта первинного фінансового моніторингу.

Кредитна спілка має право відмовитися:

— від проведення фінансової операції у разі, якщо фінансова операція містить ознаки такої, що згідно з цим Законом підлягає фінансовому моніторингу;

— від встановлення (підтримання) ділових відносин (у тому числі шляхом розірвання ділових відносин) або проведення фінансової операції у разі ненадання клієнтом необхідних для вивчення клієнтів документів чи відомостей або встановлення клієнту неприйнятно високого ризику за результатами оцінки чи переоцінки ризику;

— від проведення фінансових операцій (обслуговування) у разі, коли клієнт на запит кредитної спілки щодо уточнення інформації про клієнта не подав відповідну інформацію (офіційні документи та/або належним чином засвідчені їх копії).

Отже, обов'язок відмовитися від обслуговування визначений для кредитної спілки не тільки у випадку неможливості проведення ідентифікації клієнта, а й у тому випадку, коли встановлено факт надання ним недостовірної інформації. Крім того, розширені права відмовитися від проведення фінансової операції: кредитна спілка має таке право не лише тоді, коли фінансова операція має ознаки такої, що підлягає фінансовому моніторингу, а й у випадку встановлення неприйнятно високого ризику клієнта, а також ненадання ним необхідних для уточнення інформації про клієнта офіційних документів та/або належним чином засвідчених копій таких документів.

Кредитні спілки, що мають відокремлені підрозділи, які самостійно не здійснюють подання інформації про фінансові операції до Держфінмоніторингу, у цьому розділі мають прописати механізм передачі інформації про виявлену операцію, що підлягає внесенню до реєстру, з відокремленого підрозділу до відповідального працівника кредитної спілки, а також механізм подання зворотної інформації про внесення інформації про фінансову операцію до Реєстру від відповідального працівника кредитної спілки до відокремленого підрозділу.

Викладений у новій редакції розділ Правил може мати наступний вигляд:

8. ПОРЯДОК РЕЄСТРАЦІЇ ФІНАНСОВИХ ОПЕРАЦІЙ, ЩО, ВІДПОВІДНО ДО ЗАКОНУ, ПІДЛЯГАЮТЬ ФІНАНСОВОМУ МОНІТОРИНГУ ТА МОЖУТЬ БУТИ ПОВ'ЯЗАНІ З ЛЕГАЛІЗАЦІЄЮ (ВІДМИВАННЯМ) ДОХОДІВ, ОДЕРЖАНИХ ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ, АБО ФІНАНСУВАННЯМ ТЕРОРИЗМУ ЧИ ФІНАНСУВАННЯМ РОЗПОВСЮДЖЕННЯ ЗБРОЇ МАСОВОГО ЗНИЩЕННЯ.

Реєстрація суб'єктами фінансових операцій, що підлягають фінансовому моніторингу, здійснюється відповідно до Порядку подання інформації для взяття на облік (зняття з обліку) суб'єктів первинного фінансового моніторингу, виявлення та реєстрації, а також подання суб'єктами первинного фінансового моніторингу Державній службі фінансового моніторингу інформації про фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу, іншої інформації, що може бути пов'язана з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванням тероризму чи фінансуванням розповсюдження зброї масового знищення, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2015 р. № 552.

Відповідальний працівник кредитної спілки здійснює реєстрацію фінансових операцій, що підлягають фінансовому моніторингу, у Реєстрі (форма № 2-ФМ), затвердженому Наказом Міністерства фінансів України від 26.04.2013 р. № 496 «Про затвердження форм обліку та подання інформації, пов'язаної із здійсненням фінансового моніторингу, та інструкції щодо їх заповнення», зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 24.05.2013 р. за № 805/23337.

Про виявлення фінансової операції, що підлягає фінансовому моніторингу, іншої інформації, що може бути пов'язана з легалізацією (відмиванням) доходів, отриманих злочинним шляхом, або фінансуванням тероризму, чи фінансуванням розповсюдження зброї масового знищення, та про їх учасників працівник кредитної спілки того ж дня письмово інформує відповідального працівника кредитної спілки, **а працівник відокремленого підрозділу – відповідального працівника відокремленого підрозділу, який, у свою чергу, інформує відповідального працівника кредитної спілки (у випадку ведення Реєстру кредитною спілкою).**

Відокремлений підрозділ, який самостійно не здійснює подання інформації про фінансові операції до Держфінмоніторингу, забезпечує облік фінансових операцій, що підлягають фінансовому моніторингу, за реквізитами, визначеними в Реєстрі.

Інформація про виявлену фінансову операцію відповідальним працівником відокремленого підрозділу передається до відповідального працівника кредитної спілки відповідно до внутрішніх процедур кредитної спілки (електронними засобами, нарочним та іншими доступними засобами). При цьому повинні бути застосовані заходи щодо захисту інформації від доступу до неї сторонніх осіб (для кредитних спілок, які мають відокремлені підрозділи).

Відповідальний працівник кредитної спілки, після перевірки і підтвердження отриманої інформації, того ж дня, але не пізніше наступного робочого дня з дати її виявлення, проводить її реєстрацію, за виключенням наступних випадків:

– у разі виявлення фінансових операцій, учасниками або вигодоодержувачами яких є особи, включені до переліку осіб, пов'язаних з провадженням терористичної діяльності або стосовно яких застосовані міжнародні санкції, відповідальний працівник кредитної спілки **вносить інформацію до Реєстру у той же день;**

– у разі зупинення фінансових операцій за рішенням (дорученням) Держфінмоніторингу відповідальний працівник кредитної спілки вносить інформацію про зупинену операцію до Реєстру **у день надходження такого рішення (доручення).**

Формат, структура Реєстру, довідники кодів та порядок подання інформації на паперових носіях визначені Наказом Міністерства фінансів України від 26.04.2013 р. № 496 «Про затвердження форм обліку та подання інформації, пов'язаної із здійсненням фінансового моніторингу, та інструкції щодо їх заповнення», зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 24.05.2013 р. за № 805/23337.

Інформацію до Реєстру має право вносити відповідальний працівник кредитної спілки або особа, яка тимчасово виконує його обов'язки.

Кожній фінансовій операції, яка внесена до Реєстру, присвоюється порядковий номер і зазначається дата її внесення, а також посада, прізвище, ім'я та по батькові відповідального працівника кредитної спілки, який вніс запис до Реєстру. Реєстр має наскрізну нумерацію з початку реєстрації першої фінансової операції.

Відповідальний працівник кредитної спілки несе особисту відповідальність за захист Реєстру від знищення, несанкціонованого доступу, модифікації або викривлення

даних. Виправлення відомостей, внесених до Реєстру, не допускається. У разі допущення помилки у Реєстрі помилковий запис анулюється, а виправлений запис вноситься до Реєстру під новим номером і новою датою реєстрації.

До Реєстру вноситься інформація про проведення або спробу проведення фінансових операцій:

1. що підлягають обов'язковому фінансовому моніторингу відповідно до статті 15 Закону;

2. що підлягають внутрішньому фінансовому моніторингу відповідно до статті 16 Закону;

3. у проведенні яких суб'єкт відмовив у випадках, визначених статтею 10 Закону;

4. стосовно яких є достатні підстави підозрювати, що вони пов'язані, стосуються або призначені для фінансування терористичної діяльності, терористичних актів чи терористичних організацій та організацій або осіб, до яких застосовані міжнародні санкції;

5. стосовно яких є достатні підстави підозрювати, що вони пов'язані, стосуються або призначені для фінансування розповсюдження зброї масового знищення;

6. проведення яких суб'єкт зупинив у зв'язку з тим, що вони підлягають фінансовому моніторингу;

7. проведення яких суб'єкт зупинив у зв'язку з тим, що зарахування чи списання коштів здійснюється в результаті дій, які містять ознаки злочину, визначеного Кримінальним кодексом України;

8. проведення яких суб'єкт зупинив у зв'язку з тим, що їх учасниками або вигодоодержувачами є особи, які включені до переліку осіб, пов'язаних з провадженням теро-

ристичної діяльності або стосовно яких застосовані міжнародні санкції;

9. проведення яких зупинено за рішенням Держфінмоніторингу, прийнятим з метою зупинення видаткових операцій;

10. проведення яких зупинено за дорученням Держфінмоніторингу, прийнятим з метою задоволення запиту уповноваженого органу іноземної держави;

11. стосовно яких суб'єкт отримав від Держфінмоніторингу запит щодо подання інформації про відстеження (проведення моніторингу) фінансових операцій.

До Реєстру вносяться:

— порядковий номер і дата реєстрації фінансової операції;

— відомості, отримані в результаті ідентифікації та/або верифікації, вивчення інформації про клієнта (представника клієнта), який проводить фінансову операцію, особу, від імені або за дорученням чи в інтересах якої проводиться фінансова операція, або вигодоодержувача;

— відомості про інших осіб — учасників фінансової операції;

— дані про вид фінансової операції;

— сума, на яку проводиться фінансова операція або здійснюється спроба її проведення;

— відомості про валюту, в якій проводиться фінансова операція;

— підстави для проведення фінансової операції;

— відомості про фінансові операції, інші операції, пов'язані із зареєстрованою фінансовою операцією (у разі наявності);

— ознаки, за якими фінансова операція підлягає фінансовому моніторингу;

— інформація про зупинення фінансової операції;

— дата та час проведення, спроби проведення або відмови від проведення фінансової операції;

— додаткова інформація, необхідна

для проведення Держфінмоніторингом аналізу фінансових операцій (за наявності);

— прізвище, ім'я, по батькові та посада особи, яка внесла інформацію до Реєстру.

Інформація про фінансову операцію вноситься до Реєстру, що ведеться в електронному вигляді або на паперових носіях.

Якщо Реєстр ведеться в електронному вигляді, в кінці кожного місяця всі нові записи роздруковуються. Роздруковані сторінки засвідчуються підписом Голови правління або відповідального працівника. До 5 числа кожного місяця роздруковані сторінки з інформацією за минулий місяць складаються у хронологічному порядку, прошнуровуються, засвідчуються підписом Голови правління або відповідального працівника, скріплені печаткою (за наявності). На першій сторінці зазначається кількість сторінок, перша та остання дата внесення інформації. Такі сторінки зберігаються протягом п'яти років.

На першій сторінці справи зазначаються назва кредитної спілки, номер справи за номенклатурою кредитної спілки, перший та останній номери записів у Реєстрі, перша та остання дати реєстрації фінансових операцій, кількість сторінок у справі, строк зберігання.

Після проведення відповідальним працівником кредитної спілки реєстрації фінансової операції, яка була здійснена у відокремленому підрозділі, він направляє до відокремленого підрозділу, від якого надійшла інформація про таку фінансову операцію, відомості про її реєстрацію, зокрема, порядковий номер та дату реєстрації фінансової операції в Реєстрі для забезпечення відповідальним працівником відокремленого підрозділу обліку фінансових операцій (для кредитних спілок, які мають відокремлені підрозділи).

Необхідно також підкреслити, що даний варіант розділу 8 Правил не є остаточним, оскільки форми обліку та подання ін-

формації, пов'язаної зі здійсненням фінансового моніторингу, які затверджуються наказом Мінфіну, в новій редакції ще відсутні.

Зміни у розділі 10 Правил в першу чергу пов'язані зі змінами у Законі № 1702-VII, про які вже повідомлялося (див. „Бюлетень кредитних спілок України” №5-6 (57-58) вересень – грудень 2014 року с.65 – 72). Зокрема, ці зміни стосуються:

— необхідності подавати до Держфінмоніторингу інформацію про фінансові операції, що підлягають внутрішньому фінансовому моніторингу – не пізніше наступного робочого дня з дня реєстрації;

— змінено поняття «неподаної інформації про фінансову операцію»: якщо раніше неподаною вважалася інформація про фінансову операцію у разі подання до Держфінмоніторингу **трьох** неналежним чином оформлених повідомлень, відтепер неподанням інформації вважається «неподання кредитною спілкою інформації про фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу, або додаткової інформації після отримання від Держфінмоніторингу повідомлення з ненульовими кодами помилок за окремими фінансовими операціями або в цілому щодо наданого таким суб'єктом повідомлення про фінансову операцію, що підлягає фінансовому моніторингу, або про помилку під час опрацювання додаткової інформації, що призвело до відсутності на обліку у спеціально уповноваженого органу належним чином оформленого та поданого кредитною спілкою повідомлення».

Отже, якщо раніше кредитна спілка безкарно могла двічі помилятися в оформленні повідомлення за однією операцією до Держфінмоніторингу, відтепер вона має право лише на одну безкарну помилку за однією операцією.

Крім того, цей розділ доповнюється описом порядку дій кредитної спілки у разі якщо за результатами внесення змін до пе-

реліку осіб, пов'язаних з провадженням терористичної діяльності або стосовно яких застосовано міжнародні санкції, виявлено, що член кредитної спілки, наприклад, позичальник, потрапив до цього списку:

«У разі виявлення за результатами внесення змін до переліку осіб, пов'язаних з провадженням терористичної діяльності або стосовно яких застосовано міжнародні санкції, особи клієнта, з яким установлені ділові відносини, який включений до зазначеного переліку, відповідальний працівник кредитної спілки зобов'язаний у день виявлення повідомити Держфінмоніторинг про такого клієнта у довільній формі із зазначенням обставин, за яких звернувся клієнт, та всієї наявної інформації про нього та фінансові операції, що ним проведені за допомогою суб'єкта (суми та дати проведення операцій, підстави для їх проведення та учасників таких операцій).»

Викладений у новій редакції розділ 10 Правил може мати наступний вигляд:

**10. ПОРЯДОК ПОДАННЯ
ДЕРЖФІНМОНІТОРИНГУ ІНФОРМАЦІЇ
ПРО ФІНАНСОВІ ОПЕРАЦІЇ, ЩО
ПІДЛЯГАЮТЬ ФІНАНСОВОМУ
МОНІТОРИНГУ, ІНШОЇ ІНФОРМАЦІЇ, ЩО
МОЖЕ БУТИ ПОВ'ЯЗАНА З ЛЕГАЛІЗАЦІЄЮ
(ВІДМИВАННЯМ) ДОХОДІВ, ОДЕРЖАНИХ
ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ, АБО
ФІНАНСУВАННЯМ ТЕРОРИЗМУ ЧИ
ФІНАНСУВАННЯМ РОЗПОВСЮДЖЕННЯ
ЗБРОЇ МАСОВОГО ЗНИЩЕННЯ.**

Після внесення інформації про фінансову операцію до Реєстру відповідальний працівник кредитної спілки забезпечує у випадках, передбачених Законом № 1702-VII, подання до Держфінмоніторингу повідомлення про таку фінансову операцію.

Порядок подання інформації Дер-

жфінмоніторингу регулюється „Порядком подання інформації для взяття на облік (зняття з обліку) суб'єктів первинного фінансового моніторингу, виявлення та реєстрації, а також подання суб'єктами первинного фінансового моніторингу Державній службі фінансового моніторингу інформації про фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу, іншої інформації, що може бути пов'язана з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванням тероризму чи фінансуванням розповсюдження зброї масового знищення”, постановою Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2015 р. № 552 «Деякі питання організації фінансового моніторингу».

У разі якщо відповідальний працівник кредитної спілки вніс до Реєстру інформацію про фінансову операцію, щодо якої є достатні підстави підозрювати, що така фінансова операція пов'язана, стосується або призначена для фінансування тероризму чи фінансування розповсюдження зброї масового знищення, він зобов'язаний невідкладно в той же день повідомити про таку фінансову операцію Держфінмоніторинг та правоохоронні органи, визначені законом.

Інформація про фінансові операції, що підлягають внутрішньому фінансовому моніторингу, а також інформація про свої підозри щодо діяльності осіб або їх активи, якщо є підстави вважати, що вони пов'язані зі злочином, визначеним Кримінальним кодексом України, подається до Держфінмоніторингу в день виникнення підозри або достатніх підстав для підозри, або спроби проведення фінансових операцій, але не пізніше наступного робочого дня з дня реєстрації таких фінансових операцій.

Повідомлення про фінансову операцію надсилається відповідальним працівником кредитної спілки за формою № 2-ФМ, затвердженою наказом Міністерства фінансів України від 26.04.2013 р. № 496 «Про затвердження форм обліку та подання інфор-

мації, пов'язаної із здійсненням фінансового моніторингу, та інструкції щодо їх заповнення», що зареєстрований в Міністерстві юстиції України від 24.05.2013 р. за № 805/23337. У повідомленні про фінансові операції може зазначатися інформація про одну або кілька фінансових операцій, що внесені до Реєстру.

Повідомлення про фінансову операцію надсилається відповідальним працівником кредитної спілки в електронному вигляді, а у разі несистематичного надсилання (не більше як про чотири зареєстровані фінансові операції протягом одного календарного року) — на паперових носіях поштою з повідомленням про вручення поштового відправлення або нарочним за адресою, визначеною Держфінмоніторингом.

У разі коли необхідно подати протягом одного календарного року повідомлення про п'яту та наступні фінансові операції, повідомлення надсилається в електронному вигляді. У подальшому повідомлення про фінансові операції надсилаються в електронному вигляді.

У разі неможливості у встановлені законом строки надіслати до Держфінмоніторингу повідомлення про фінансову операцію в електронному вигляді, таке повідомлення надсилається у паперовому вигляді за формою, встановленою Мінфіном.

Повідомлення про фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу, та стосовно яких є достатні підстави підозрювати, що вони пов'язані, стосуються або призначені для фінансування тероризму чи фінансування розповсюдження зброї масового знищення, які подаються до Держфінмоніторингу в паперовому вигляді, підписуються відповідальним працівником кредитної спілки.

У разі отримання від Держфінмоніторингу повідомлення про відмову у взятті на облік повідомлення про фінансову операцію

відповідальний працівник кредитної спілки зобов'язаний протягом трьох робочих днів з дати його надходження подати Держфінмоніторингу належним чином оформлене повідомлення про фінансову операцію.

Неподання кредитною спілкою інформації про фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу, або додаткової інформації після отримання від Держфінмоніторингу повідомлення з ненульовими кодами помилок за окремими фінансовими операціями або в цілому щодо наданого таким суб'єктом повідомлення про фінансову операцію, що підлягає фінансовому моніторингу, або про помилку під час опрацювання додаткової інформації, що призвело до відсутності на обліку у спеціально уповноваженого органу належним чином оформленого та поданого кредитною спілкою повідомлення, вважається неподанням інформації Держфінмоніторингу.

Також неподанням інформації Держфінмоніторингу вважається подання кредитною спілкою неналежним чином оформленого повідомлення після отримання від Держфінмоніторингу повідомлення з ненульовими кодами помилок за окремими фінансовими операціями або в цілому щодо наданого таким суб'єктом повідомлення про фінансову операцію, що підлягає фінансовому моніторингу, або про помилку під час опрацювання додаткової інформації, що призвело до відсутності на обліку у Держфінмоніторингу належним чином оформленого та поданого кредитною спілкою повідомлення.

Якщо з будь-яких причин відповідальний працівник кредитної спілки не отримав від Держфінмоніторингу протягом 10 робочих днів з дати надходження повідомлення про вручення поштового відправлення або протягом 20 робочих днів з дати відправлення інформації про фінансові операції (у разі ненадходження повідомлення про вручення поштового відправлення), або протягом двох робочих днів з дати відправлення повідомлення про фінансову операцію

цію в електронному вигляді повідомлення про взяття (відмову у взятті) на облік надісланої Держфінмоніторингу інформації, відповідальний працівник кредитної спілки звертається до Держфінмоніторингу за телефонами «гарячої лінії», вказаними на офіційному веб-сайті Держфінмоніторингу для з'ясування причини неотримання відповідного повідомлення.

У разі необхідності отримання копії повідомлення про взяття (відмову у взятті) на облік надісланої Держфінмоніторингу інформації про фінансову операцію відповідальний працівник кредитної спілки надсилає до Держфінмоніторингу письмовий запит.

Відповідно до частин першої та другої статті 10 Закону № 1702-VII, у випадку прийняття рішення про відмову від встановлення ділових відносин з клієнтом, відповідальний працівник кредитної спілки зобов'язаний протягом одного робочого дня з дати відмови, але не пізніше наступного робочого дня повідомити Держфінмоніторинг про особу, яка мала намір провести фінансову операцію.

У випадку прийняття рішення про відмову від встановлення ділових відносин (проведення фінансових операцій з готівкою (готівковими коштами) з юридичними чи фізичними особами, які включені до переліку осіб, пов'язаних з провадженням терористичної діяльності або стосовно яких застосовано міжнародні санкції, відповідальний працівник кредитної спілки зобов'язаний повідомити Держфінмоніторинг про таку особу в день прийняття зазначеного рішення.

У разі виявлення за результатами внесення змін до переліку осіб, пов'язаних з провадженням терористичної діяльності або стосовно яких застосовано міжнародні санкції, особи клієнта, з яким установа ділові відносини і який включений до зазначеного переліку, відповідальний працівник кредитної спілки зобов'язаний у день вияв-

лення повідомити Держфінмоніторинг про такого клієнта у довільній формі із зазначенням обставин, за яких звернувся клієнт, та всієї наявної інформації про нього та фінансові операції, що ним проведені за допомогою суб'єкта (суми та дати проведення операцій, підстави для їх проведення та учасників таких операцій).

Повідомлення про відмову від встановлення ділових відносин (проведення фінансових операцій з готівкою (готівковими коштами) з клієнтом складається відповідальним працівником кредитної спілки у довільній формі із зазначенням обставин, за яких звернувся клієнт, та всієї наявної інформації про нього.

Інформацію на запит Держфінмоніторингу кредитна спілка подає в паперовому та/або електронному вигляді разом із супровідним листом, в якому зазначається перелік документів (їх копій), що подаються. Копії документів повинні бути засвідчені підписом Голови правління кредитної спілки, скріплені печаткою (за наявності).

Документи, що підтверджують факт подання інформації Держфінмоніторингу разом з отриманою від Держфінмоніторингу формою № 5-ФМ, зберігаються кредитною спілкою протягом п'яти років з дня подання повідомлення про фінансову операцію Держфінмоніторингу.

Як і у випадку з розділом 8, даний варіант розділу 10 Правил не є остаточним, оскільки форми обліку та подання інформації, пов'язаної зі здійсненням фінансового моніторингу, які затверджуються наказом Мініфіну, в новій редакції ще відсутні.

Другим документом, який набув чинності з 21.08.2015, є наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження Порядку погодження із Державною службою фінансового моніторингу України суб'єктами первинного фінансового моніторингу строків подання запитуваної інформації» від

08.07.2015 р. № 628, зареєстрований в Міністерстві юстиції України 27 липня 2015 р. за № 900/27345, відповідно до якого втрачає чинність наказ Мінфіну від 12 липня 2013 року № 641 «Про затвердження Порядку погодження із Державною службою фінансового моніторингу України суб'єктами первинного фінансового моніторингу термінів подання запитуваної інформації», зареєстрований у Міністерстві юстиції України 02 серпня 2013 року за № 1302/23834. У зв'язку з набуттям чинності наказом від 08.07.2015 № 628 кредитним спілкам необхідно внести зміни до розділу 24 Правил.

Суть відмінностей у наказах Мінфіну №№ 628 та 641 полягає в першу чергу у тому, що наказом № 628 чітко визначена відсутність можливості подачі до Держфінмоніторингу заяви про збільшення строку подання запитуваної інформації, якщо інформація, що запитується, може бути пов'язана з фінансуванням тероризму чи фінансуванням розповсюдження зброї масового знищення, а також інформації, яка може бути пов'язана із зупиненням фінансової операції (фінансових операцій).

Це обмеження напряму впливає з вимог, встановлених підпунктом «а» пункту 9 частини другої статті 6 Закону № 1702-VII, яким визначається обов'язок суб'єкта первинного фінансового моніторингу подавати на запит Держфінмоніторингу додаткову інформацію, що *«може бути пов'язана з фінансуванням тероризму чи фінансуванням розповсюдження зброї масового знищення, а також інформацію, яка може бути пов'язана із зупиненням фінансової операції (фінансових операцій) відповідно до цього Закону — протягом одного робочого дня з дня надходження запиту»*.

Зрозуміло, що цьому випадку запит на продовження термінів подання інформації втрачає сенс.

Викладений у новій редакції Розділ 24 Правил може мати наступний вигляд:

24. ПОРЯДОК ВЧИНЕННЯ ДІЙ ПІД ЧАС НЕМОЖЛИВОСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОТРИМАННЯ СТРОКІВ НАДАННЯ ІНФОРМАЦІЇ НА ЗАПИТ ДЕРЖФІНМОНІТОРИНГУ УКРАЇНИ.

У випадку неможливості забезпечення строків надання інформації на запит Держфінмоніторингу України необхідно керуватися Наказом Міністерства фінансів України від 08.07.2015 р. № 628 «Про затвердження Порядку погодження із Державною службою фінансового моніторингу України суб'єктами первинного фінансового моніторингу термінів подання запитуваної інформації», зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 27 липня 2015 р. за № 900/27345, відповідно до якого у разі неможливості кредитної спілки забезпечити з об'єктивних причин дотримання строків, встановлених пунктами 9, 10 частини другої статті 6 Закону № 1702-VII (за винятком підпункту «а» пункту 9 частини другої статті 6), він подає до Держфінмоніторингу заяву.

Заява подається до Держфінмоніторингу у день одержання запиту, але не пізніше 14-ї години наступного робочого дня з дня одержання запиту кредитною спілкою.

Заяви до Держфінмоніторингу подаються кредитною спілкою:

— засобами факсимільного зв'язку за номером, вказаним у запиті, з подальшим направленням до Держфінмоніторингу оригіналу заяви рекомендованим листом з повідомленням про його вручення. Датою та часом отримання Держфінмоніторингом заяви вважаються дата та час, які вказуються у звіті про відправлення факсу;

— засобами електронної пошти на адресу zayava@sdfm.gov.ua з подальшим направленням до Держфінмоніторингу оригіналу заяви рекомендованим листом з повідомленням про його вручення. Дата та час отримання

мання Держфінмоніторингом заяви від кредитної спілки визначаються на підставі технологічних протоколів роботи електронної пошти Держфінмоніторингу; або

— у разі виникнення ситуацій, що призводять до неможливості подачі до Держфінмоніторингу заяви засобами факсимільного зв'язку або засобами електронної пошти — рекомендованим листом з повідомленням про вручення або за допомогою кур'єрського або фельд'єгерського зв'язку. Датою та часом отримання заяви від кредитної спілки вважається відмітка Держфінмоніторингу про час та дату її отримання.

До заяви включається така інформація:

1) реквізити кредитної спілки: повне найменування; ідентифікаційний код за ЄДРПОУ; обліковий ідентифікатор кредитної спілки; номер телефону/факсу для зворотного зв'язку;

2) дата, номер запиту (реєстрації у Держфінмоніторингу);

3) кількість операцій у запиті;

4) дата, час отримання запиту;

5) відомості про об'єктивні причини необхідності продовження строків подачі інформації на запит (кількість фінансових операцій, щодо яких необхідно надати відповідь, об'єм інформації, що потребує сканування тощо);

6) строки, необхідні для підготовки інформації на запит;

7) посада, прізвище, ім'я, по батькові особи, яка підписує заяву.

У заяві може міститись інформація щодо декількох запитів.

Розгляд заяв та прийняття рішень за

результатами розгляду цих заяв Держфінмоніторингом здійснюються до закінчення другого робочого дня з дня одержання запиту кредитною спілкою.

Держфінмоніторинг залишає без розгляду заяву, якщо запит до кредитної спілки, на підставі якого заява надійшла, був направлений згідно з підпунктом «а» пункту 9 частини другої статті 6 Закону № 1702-VII (щодо подання додаткової інформації, що може бути пов'язана з фінансуванням тероризму чи фінансуванням розповсюдження зброї масового знищення, а також інформації, яка може бути пов'язана із зупиненням фінансової операції (фінансових операцій) відповідно до Закону № 1702-VII).

Якщо дата запиту не збігається з датою його отримання, кредитна спілка може надати додаткову інформацію щодо підтвердження дати отримання запиту (за наявності).

Погодження збільшення строків, необхідних кредитній спілці для подання інформації на запит, здійснюється Держфінмоніторингом за результатами розгляду зазначених у її заяві об'єктивних причин та терміновості отримання такої інформації для забезпечення якісного та своєчасного виконання завдань та функцій, покладених на Держфінмоніторинг.

За результатами розгляду заяви Держфінмоніторинг направляє до кредитної спілки витяг з Реєстру, в якому зазначаються результати прийнятого Держфінмоніторингом рішення щодо погодження термінів подання запитуваної інформації.

Витяг з Реєстру направляється до кредитної спілки в день прийняття рішення, але не пізніше наступного робочого дня з дня одержання запиту суб'єктом.

У разі необхідності, за наявності письмового звернення кредитної спілки,

Держфінмоніторинг надсилає їй завірений витяг з Реєстру.

Насамкінець необхідно ще раз наголосити, що всі наведені вище зміни є проміжними. Кінцевий варіант Правил буде сформований після повного завершення нормотворчого процесу державними органами – насамперед Нацкомфінпослуг.

Зміни до правил вносяться наказом Голови правління кредитної спілки. Такий наказ може виглядати наступним чином:

Кредитна спілка « _____ »

м. _____ 21.08.2015

НАКАЗ

З питань організації первинного фінансового моніторингу

У зв'язку з набуттям чинності «Порядком подання інформації для взяття на облік (зняття з обліку) суб'єктів первинного фінансового моніторингу, виявлення та реєстрації, а також подання суб'єктами первинного фінансового моніторингу Державній службі фінансового моніторингу інформації про фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу, іншої інформації, що може бути пов'язана з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванням тероризму чи фінансуванням розповсюдження зброї масового знищення, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2015 р. № 552, а також Наказом Міністерства фінансів України від 08.07.2015 р. № 628 «Про затвердження Порядку погодження із Державною службою фінансового моніторингу України суб'єктами первинного фінансового моніторингу термінів подання запитуваної інформації», що зареєстрований в Міністерстві юстиції України

27 липня 2015 р. за № 900/27345, та з метою приведення у відповідність до вимог чинного законодавства Правил проведення фінансового моніторингу в кредитній спілці _____ на період з _____ по _____ р. (далі — «Правила проведення фінансового моніторингу» у відповідних відмінках)

НАКАЗУЮ:

Внести до Правил проведення фінансового моніторингу зміни, що додаються (Додаток 1 до даного наказу).

Відповідальному працівнику забезпечити ознайомлення працівників, які задіяні у здійсненні первинного фінансового моніторингу, з «Правилами проведення фінансового моніторингу» протягом трьох робочих днів.

Контроль за виконанням наказу залишаю за собою.

Голова правління
КС « _____ » ПІБ

З наказом ознайомлені “ ___ ” ___ 2015 року

(посада) _____ (_____)
(підпис) (прізвище відповідального працівника)

(посада) _____ (_____)
(підпис) (прізвище особи, що тимчасово виконує обов'язки відповідального працівника)

І останнє, про що не можна забувати: у звіті відповідального працівника за серпень 2015 року зміни, внесені до Правил, повинні бути відображені в якості «ужитих заходів стосовно розроблення та поновлення Правил і Програм». Саме така вимога міститься у абзаці сьомому підпункту 2.16 пункту 2 Розпорядження Держфінпослуг № 102.